هكذا من الأصل



סופשבוע

כ"ט בסיון, תשמ"ז 26.6.1987

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן.

רענן לוריא

קוראים יקרים,

כתבה של יעל פז־מלמד על אופנת הדייאטות – "אם תרזו אין זו אגדה" – אולי תיתן רעיון למהססים/ות ותזרזם להיפטר מהקפלים המיותרים עקב הי90. אפילו בקצב ההרזייה המומלץ על־ידי הרופאים, של קילו עד קילו וחצי לשבוע, עוד אפשר להספיק להתחטב לקראת המחצית השניה של שנת החצה. וזה לא בשמיים. המונח הצרפתי לדיאטה מתורגם ל"משטר". עם קיומת כוח רצון להתמשטר ודבקות באחד המתכונים – האור נראה בקצה המנהרה כבר בסוף השבוע השני. גם אם השבוע הראשון קצת קשה. וזה אשר לכם מי שגיזרתו התנפחה והצטמקה כמו אקורדיון בעשרים השנים האחרונות, עם תקופות ביניים ארוכות והטובות.

המתכון שלי שייך לפרופ' אהרון כהן, בעקבות מחקרים שביצע אצל יוצאי תימן. לא לחם ושאר מאכלי בצק גורמים לחשמנה, וגם לא חמאה או גבינות עתירות שומן (אם הן נאכלות לבדן, במידה ובלי לחם. הצירוף של קאממבר או אמנטאל על פרוסה, או אפילו קרייקר לא מרות, הוא בעיניו כמו תגובת שרשרת אטומית. כנ"ל צ'יפס). המשמין האמיתי זה הסוכר התעשייתי והמוכן מוצריו. בעיקר השוקולד. מי שחסר לו מתוק בפה, יכול להתנחם בתחליפים טבעיים. דבלים ותמרים יבשים, למשל, וגם דבש. עובדה: התימנים, שבמולדתם הישנה המתיקו את חייהם בדבש תמרים טבעי, שמנו בארץ המובטחת כשעברו לסוכר. ועוד משהו בענין המשטר: המפתח מצוי בארוחת בוקר דשנה, בארוחת צהרים מתונה, ובמשהו שואף לאפס במקום ארוחת ערב. ולילת חצות היא אסון. מי שמסגל את המחזור הזה גם לא יהיה רעב בלילה, וכמובן שיתעורר רעב בבוקר. לא כפי שמקובל אצל שמנים רבים וזוכים. לזהו התהליך אפשר לוותר על כל מאכלי המתמימות, וההרזייה מבטיחה בקצב מוגבר של שני ק"ג לשבוע.

נשארת פתוחה השאלה בשביל מה זה טוב. טעמי הבריאות אינם לוויכוח. אבל מי אמר ששמן זה לא יפה? אני אוהב את הנשים של רנואר. במודעות של עשני פאריס מראשית המאה מציגים גיזרה נשית דקה ומכוערת כהמלצה על תכשירים להשמנה. באלבומים של ההורים תמצאו נשים צעירות עם מתניים עגלות ומלקעס מלאים במכנסיים קצרים, וגברים צנומים ותתיכים. התמונה השונה מתל־אביב עכשיו, אחרי שהנשים עזבו את המטבח והגברים את עבודות הכפיים. גיזרה זה לא רק ענין של אופנה אלא של טבע, ואופנה זה גוון כלל רק ענין של מצבי רוח חברתיים. רזון בפייתי בלחץ הסביבה ברוך לטעמים בסבל, ואיננו ערובה לאושר פנימי. כמו שאומר הפתגם העתיק, שכל הדברים הטובים באמת הם או משמינים או בלתי מוסריים.

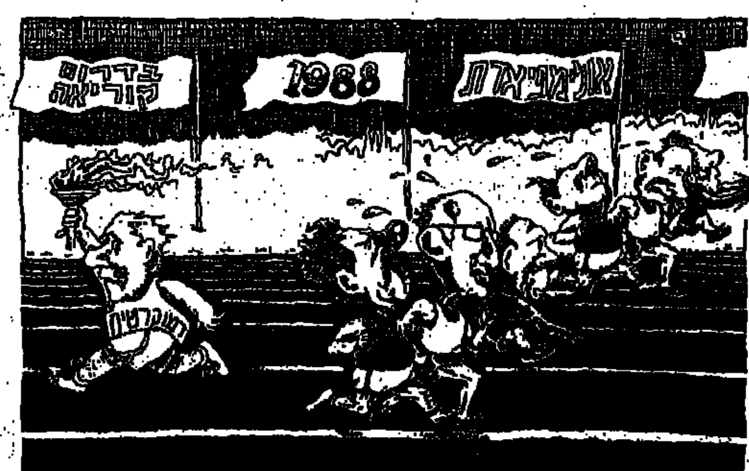
צ. לביא

משער: רפל. כתבה בעמ' 6–8.
צילום: שמואל רחמני.





מתכייף לך לשמוע כמה וידויים משעשעים ממש!



נגר בצומת

בתל־עדשים מכירים את "רפאל הנגר", לא את הח"כ המתכנן את פרישתו מסיעת "התחיה". נמאסו עליו "הבירבורים שלהם." אומר: "אני פוליטיקאי גרוע. לא אזיל חצי דמעת תנין אם יתנו דוגמה שאני גם מתנהג בנאיביות." חשבון־נפש בין ההכנות למסיק הזיתים ובניית עגלה לאתון.

מאת יצחק בן־חורין
צילומים: שמואל רחמני



בכניסה לתל־עדשים ניגשתי למושבניק ותיק, הראשון שניקרה על דרכי, ושאלתי איפה גר רפאל הנגר. לא רב־אלוף במילואים איתן, לא חבר־הכנסת איתן. רפאל הנגר. השאלה נראתה למושבניק במקומה. לא הבחין בציניות של השואל. בלי צל צילו של חיוך הצביע על הפניה הראשונה ימינה ואחר־כך שמאלה.

מה שמצחיק עירוני ממרכז הארץ, לא כהכרח משעשע מושבניק מתל־עדשים. מסתבר שזה לא רק עניין של חוש־הומור. האותנטיות של הכינוי נבחנה ברצינות ערב נישואי בתו של רפול. הורי החתן, בחור ירושלמי, ביקשו להכיר את הורי הכלה. הבת אמרה להם לנסוע לתל־עדשים ולשאול על רפאל הנגר. ההורים כמעט השתגעו כשהלכו לפגוש נגר וקיבלו בתור מחותן את הרמטכ"ל ה־11 של צה"ל.

חייל אחד בא ביום חמישי שעבר בבוקר לבית משפחת איתן, וביקש לדבר עם רפול והמתין כסבלנות על ספסל בכניסה לחצר. גם המעמד הזה נהפך לחלק מהפולקלור הרפולי. חיילים ממשיכים להגיע לביתו לבקש עזרה. מעניין כמה מהם יודעים שהוא פוליטיקאי כבר ארבע שנים. בעיני רפול, מכל מקום, הוא נשאר קודם לכל פלח בן פלח. עכשיו הוא מרחיב את בית הבר לפני עונת המסיק, בונה עגלה לאתון, מעבר את מטעי האבוקדו והזיתים, ובו זמנית מגלגל בראש את עתידו הציבורי או הפרטי.

בסוף השבוע שעבר הוא תכנן את פרישתו מ"התחיה". בעצם, ההחלטה נפלה. הוא כבר עבר את שלב ההתלבטויות. "אני מכיר את התנועה הזאת, היא לא תשתנה", הוא אמר השבוע לחברים. אולם כשראיינתי אותו ביום חמישי שעבר, היה רפול מאופק, ביקש להמתין לכינוס מיוחד של מזכירות תנועתו – צומ"ת (ציונות מתחדשת) – לדון בפרישתו. ביום ראשון בערב התכנסו החברים והציעו להמתין, הרוב התנגד לפרישה. הנימוק העיקרי: תנועות "התחיה" וצומ"ת קרובות רעיונית, ואין מקום להופעתן בנפרד. אנשי צומ"ת הציגו שורת דרישות אולטימטיביות להמשך השותפות עם "התחיה", אבל רפול לא מאמין בשינוי. "היו לכם שלוש וחצי שנים לחולל שינוי", העיר. עכשיו הוא ממתין שהחברים יתיישרו עם עמדתו לפרוש. הכל ייעשה באופן דמוקרטי, ללא כפיה, אבל המסר של רפול ברור: "חיכיתי עד היום? אחכה עוד כמה ימים. יותר אני לא מוכן".

נמאס לו מהבירבורים במזכירות התחיה, הוא וחבריו מצומ"ת מהווים שם מיעוט, ואינם מסוגלים להעביר החלטות. יובל נאמן רוצה להבטיח את מעמד השלישיה הפותחת נאמן־רפול־גאולה כהן ולהציבם כסדר זה גם ברשימה לכנסת הבאה. רפול תובע להעמיד את כולם לבחירה. גאולה כהן? רפול אינו מוכן לשבת אתה כלל. אין להם שום דבר משותף. במזכירות צומ"ת אפילו לא נוקבים בשמה. כשאומרים "היא" יודעים למי הכוונה.

לפני ואחרי כינוס מועצת צומ"ת לדיון בהצעת הפרישה, רפול לא חושף את כל אשר על ליבו. זה יכול להצטייר בעיני אחד כסימן להססנות, ובעיני אחר עוד הוכחה לתמימות פוליטית וליושר ציבורי. רפול כועס על הפרסום המוקדם של החלטת הפרישה שגמלה בליבו, ולא מבין (או עושה עצמו לא מבין) איך דלף הסיפור לפני שהביאו להכרעת חבריו במזכירות התנועה. הוא לא משמיץ את גאולה כהן, למרות שדעתו עליה ידועה. אף מלה רעה על יובל נאמן. שוב – הגינות ציבורית ו/או חשבון פוליטי.

רפול הפוליטיקאי אוהב שאלה על כישוריו הפוליטיים. האם יתרגז אם יאמרו עליו שהוא פוליטיקאי גרוע?

רפול: "זה יהיה בסדר בשבילי, אם יאמרו שלא השתלבתי בפוליטיקה הישראלית. לא אזיל על זה חצי דמעת תנין, אם יתנו לי דוגמה שאני מתנהג בנאיביות. אני לא מתבייש לומר מה שאני חושב בעניינים ברמה הלאומית. אני פוליטיקאי גרוע".

אתה באמת חושב כך?

"אם מישהו יאמר לי שאני פוליטיקאי גרוע, אשמח לשמוע משהו חיובי על עצמי".

רפול מתראיין בבגדי עבודה מרופטים על שולחן העץ שבחצר. אתם יודעים מי בנה אותו. רפול, עיניים לכיוון הממטרות, הידיים מלטפות את שני הכלבים שלו, פולות קרציות שנטפלו לבשרם. לא יתכן שהוא משחק אותה. אפילו כוס מים הוא לא מציע לאורח. סומך על הממטרות שמוליפות על השולחן בכינון ישיר. חוץ מזה הוא לבבי. לא מסתיר את גאוותו על שני הכלבים שלו הניצבים על השולחן ומלקקים את פני המראיין: ארוח מתוספס שהיה מרגיז אצל מישהו אחר, אבל החיספוס הוא חלק מסוד הקסם הרפולי.

אלא שרפול נראה מוטרד. התשובות לשאלות הגדולות נשארו עם סימני השאלה. הוא מרגיש על פרשת דרכים, בודק את דרכו, לא רוצה לסגור אופציות. יודע שהמשך הפעלת צומ"ת פירושו צורך במשאבים שאינם. משום כך הוא גם מהרהר לפרוש כליל מפוליטיקה. רפול העלה את הרעיון יותר מפעם אחת. בסוף השבוע שעבר ניכר בו שהוא מתלבט קשות. מקורביו פוסלים אפשרות של פרישה. אלא שרפול לא חייב להם דבר. בהזדמנות אחת הוא אמר לי: "לא התחייבתי לאף אחד לשרת עוד שלושים שנה 200 ק"מ מהבית. יש כאלה שבשבילם הכנסת זה פרנסה. אם ייצאו משם, הם לא יודעים לחרוש או

(המשך בעמוד הבא)

רפול בחצר: "יש כאלה שבשבילם הכנסת זה פרנסה. אם ייצאו משם, הם לא יודעים לחרוש או לדפוק מסמר".

(המשך מהעמודים הקודמים)

לרפוק מסמר". במה שנוגע אליו – נמאסה עליו הישיבה המשותפת עם גאולה כהן, כשיובל נאמן אינו מתפקד, והתייחסות "התחיה" לאירועי דהיישה מקוממת אותו. יתכן שהיתה הקש ששבר את גבו.

רפול, איך יתכן שהתחיה לא נתנה גיבוי לחיילי צה"ל שהותקפו בדהיישה?

"כל אחד מתבטא לפי הבנתו. עצם המעשה בדהיישה הוא פסול".

אתה מתכוון רק להיתקלות הפורעים עם חיילי צה"ל?

"אני מתכוון לכל מה שקרה שם. לכל דבר שהוא פגיעה בחוק. רק 'התחיה' הבליטה את הנקודה למה זה קורה. זה קורה כי מערכת הבטחון לא ממלאה את תפקידה ולא יכולה להבטיח את שלומם של עוברי אורח. וכשאלה העוברות, עלולים לפרוץ מעשים כאלה על פני השטח".

סיעה קטנה כמו "התחיה" לא מסוגלת לצאת בהודעה משותפת?

"אתה נותן פירוש מוטעה. זה לא ש'התחיה' לא מסוגלת".

עובדה שלא יצאה בהודעה משותפת עכשיו וגם לא במקרים קודמים. לדוגמא, בעקבות קריאתה של גאולה כהן לסלק את השמאלנים מהשב"כ.

"נכון".

אתה יצאת או להגנת אנשי השב"כ. אתם לא פועלים כגוף אחד?

"לא תמיד אנחנו באותה דעה, ולא צריכה להיות תנועה עם דעה קולקטיבית. 'התחיה' מורכבת מכמה זרמים שלא נמהלו אחד בשני ואולי זה מה שמייחד את התנועה".

מאבקים בלתי פוסקים על רקע אישי בין גאולה כהן לרפאל איתן מייחדים את "התחיה" מאז האיחוד עם צומ"ת. יובל נאמן פנה לרפול בהצעה להתאחד. גאולה כהן איימה לפרוש. "'התחיה' היא תנועה עם הנהגה קולקטיבית. זו לא תנועה של 'שמלה לך קצין תהיה לנו'", היתה קבלת הפנים של כהן לרפול. היא אמרה ש"התחיה" תאבד את זהותה הפוליטית, אבל כמעט באותה נשימה ניסתה לטרפד את האיחוד בהצעה אלטרנטיבית להצטרף בחטיבה לחרות.

גאולה כהן לא מימשה את איומה לפרוש מ"התחיה". היא הוכסה גם בקרב על המקום השני ברשימה אחרי יובל נאמן. אבל זו היתה רק ההתחלה. אנשי רפול הצליחו להשתלט על מוקירות התנועה וגאולה כהן חששה לעתידה הפוליטי. אידיאולוגיה? זה קורה אפילו בתנועה רעיונית כמו "התחיה". בינואר 1985 התבטלה הפגנת "התחיה" בעת השיחות עם המצרים בבאר־שבע. היה עימות בין נציגי רפול לכהן מי מהם יארגן את ההפגנה.

באוקטובר 1985 פעל רפול להקדמת הבחירות; וגאולה כהן אמרה שאין בהצעה הגיון פוליטי. כעבור שנה האשימה כהן את רפול בהשתלטות על מזכירות "התחיה". באותו חודש דרשה כהן לטהר את השב"כ ממה שכינתה "השמאל הקיצוני" ורפול הגיב באומרו שמיטב חבריו לנשק הם שמאלנים. כעבור מספר שבועות ניצלה כהן הזדמנות לנקמה ונאחזה בדברים שאמר רפול במיפגש שיזם "סומשכרע" בינו לבין שכנו, ח"כ דראושה. רפול אמר שהיה מאפשר לדראושה להפגש עם ערפאת, כדי שיווכח שאין עם מי לדבר. כהן הודיעה שדברי רפאל איתן פוסלים אותו מייצוג "התחיה". שכחו שהעימות הראשון היה בעצם עוד לפני האיחוד. בפברואר 1984 אמר איתן "קיומה של מפלגת עלול לגרום מלחמת אחים", והאיחוד הוקפא לזמן קצר בגלל תמיכת יובל נאמן בארגון המחתרת היהודית.

חברים בצומ"ת התאכזבו מההליכה המשותפת עם "התחיה". יהודה דרורי הגדירה כזמנו כתחילת שמן זית סוג אל"ף עם שמן מסוג כ"ת. הוא וחבריו גרסו כי "התחיה" היא גוף לאומני־דתי הרואה את שלמות הארץ באספקט משיחי, לעומת צומ"ת שהיא תנועה חילונית, הרואה את שלמות הארץ כצורך בטחוני. דרורי וחבריו, יוצאי תנועת העבודה, גרסו כי ההליכה עם "התחיה" סגרה את הדלת בפני אנשי הימין בתנועת העבודה. הם היו מעדיפים לראות את רפול הולך לברית פוליטית עם יגאל הורביץ. דואט של איש צבא וכלכלן, בעלי דעות בטחוניות וחבריות חופפות.

כנראה שגם רפול רצה. היום הוא אומר באכזבה: "הורביץ הפסיק להיות תנועה פוליטית. הוא הצטרף לליכוד וקיבל שני מקומות". ועל חבריו שפרשו מצומ"ת הוא מוסיף: "זה נכון שאנשים הפסיקו פעילות משום שהלכנו לתחיה. יש כאלה שאומרים שעשינו את שגיאת חיינו, אבל איך אתה יכול לדעת דבר כזה מראש?"

> **"לא נשבר לי אף פעם משום דבר, ביום שאני חושב שצריך לשנות כיוון, אני משנה כיוון בלי לתת התראה".**

ולאחר מעשה?

"אין לי נתון לומר שאם היינו הולכים לבד זה היה אחרת. הנתון היחיד הוא שב־1981 הצביעו 40 אלף בעד "התחיה" וב־1984 הוכפל מספרם ל־81 אלף. הכפלת הכוח במצביעים לא התבטאה במספר הח"כים כי המודד עלה. אני לא מנסה לנתח אם זה מסיבה זו או אחרת, אני לא רואה הצדקה לעשות את הניתוח הזה".

חברים בצומ"ת הזהירו אותך לא ללכת עם "התחיה"?

"חלק מהם הכירו את החומר יותר טוב ממני, אבל לא ראיתי הצדקה ללכת כנפרד לבחירות של 1984. הרוב המכריע של מועצת צומ"ת החליט ללכת עם התחיה, רבים שעזבו כתוצאה מזה. דמויות כמו משה שמיר, צבי שילוח, רב יוספי, יאיר שפרינצק ועוד כמה אנשי אקדמיה – פרשו מפעילות. אני לא יודע למה פרשו".

אולי משום שצומ"ת הוקמה בידי אנשי הימין של תנועת העבודה, שלא רצו ללכת עם דתיים פנאטים ועם יוצאי חרות דוגמת גאולה כהן?

"ההגדרה של דתיים פנאטים היא מוגזמת, נכון שהמלכד הוא בעצם הציונות הלאומית, כפי שהיה פעם, ותנועה כזאת מורכבת מכל מיני רכבים. הדרך להשיג מטרות היא לא שנויה במחלוקת. כמו ואריאציות והתנהגות שיש בהם סממנים של שוני".

סממנים? לא מדובר על שוני בסיסי בנושאי דת ומדינה למשל? הלא בהצבעה על חוק החזיר אתה יצאת מהמליאה.

"כמצע של '84, בנושא דת ומדינה, קבענו שלא ניזום שינוי בסטטוס־קוו ושההצבעה תהיה מצפונית. אני לא הצבעתי על חוק החזיר כי זה על מצפוני".

אז הבעיות בתחיה הן על בסיס אישי?

"אתה אומר שיש בעיות".

אני שואל.

"יש הרבה נושאים שאי אפשר להפריד ביניהם. אתה לא יכול להפריד נושאים אישיים. הכל כרוך אחד בשני. הדרך והתדמית".

מה עם התדמית?

"על התדמית של התנועה יש דעות שונות".

מה דעתך?

"אני חושב שהתנועה ששמה לעצמה את הנושא של חידוש הציונות כדבר מרכזי, וזה כולל את ארץ־ישראל השלמה, היה ראוי שתהיה לה תדמית יותר מדוייקת בציבור. התדמית היום היא לא כזאת".

איזו תדמית יש לה?

"תדמית פנאטית והפרת חוק. דברים כאלה. התקשורת תורמת לתדמית הזו מטעמים שלה. היא לא מדייקת ואפילו מגזימה. יש לנו בעיה עם התדמית הזאת. יש כאלה שרואים בנו רק דתיים. יש כאלה שרואים בנו זורקי אבנים ומנפצי שמשות".

אבל בתחיה תמכו בפורעים בדהיישה...

"לא תמכנו בהם. הדבר היחידי שנאמר הוא שאנחנו מבינים את המניעים".

איזו מין תנועה אתם? מספר אחד, יובל נאמן, עסוק במדע ולא מתפקד; אתה וגאולה כהן לא מפסיקים לריב...

"התמונה שאתה מצייר לא מדוייקת. נכון שיש בעיות. יובל איש מדע רגול. כמה שאני מבין בפוליטיקה ולא הרבה היא מחייבת דינמיות ותנופה. אני לא חושב שההבנה הזו בפוליטיקה חסרה לי. יכול להיות שאני לא רוצה ללמוד את המקצוע הזה. כשאומרים לי: אתה פוליטיקאי, אני עונה שאני לא פוליטיקאי. אני עוסק בכנסת במה שאני חושב שצריך לעסוק ובמה שאני יכול לתרום".

אתה עדיין מנסה להסתיר שנשבר לך מ"התחיה"?

"לא נשבר לי אף פעם משום דבר. ביום שאני חושב שצריך לשנות כיוון, אני משנה כיוון בלי לתת התראה. השאלה היא מה אני תורם. במה אני מועיל בפוליטיקה, ואם אני יכול להועיל יותר במקום אחר. צומ"ת קיימת. לא התפזרנו. אני פעם ראשונה בפוליטיקה, והיות שלא לקחתי את זה כדרך חיים – זכותי לעשות הערכת־מצב מחודשת ולהחליט אם הדרך הזו טובה".

אז יש סיכוי שתעזוב את הפוליטיקה...

"כן".

במה זה תלוי?

"בהערכת מצב אישית שלי ובדיון עם חברים. אפשר להגיד שזו שליחות, וגם שליחות ראויה לבחינה שוטפת".

אבל אם תרצה או לא, אתה ממשיך לעסוק בפוליטיקה.

"אני עוסק בפוליטיקה של מדיניות ולא בפוליטיקה של עסקנות וכל הדברים האלה שאני זר להם".

איזה מין איש ציבור אתה שהולך לישון בשמונה וחצי בערב ולא צופה ב"מבט" של הטלוויזיה?

"לא רוצה לקבוע את הפעולות שלי לפי הכותרות בעיתון ולפי 'מבט'. ה'מבט' הזה בכלל לא מעניין אותי ואני לא קובע אף פעם את ההתייחסות שלי לפי הצגת החדשות".

כשהשתחררת מצה"ל אמרת שאתה הולך הביתה. מתנגדיך אמרו שאתה בדרך לפוליטיקה. מה בדיוק קרה?

"כשהשתחררתי מצה"ל רציתי ללכת הביתה. אבל כמו שבאתי הביתה והתחלתי לעבוד, מצאתי את עצמי מתרוצץ בכל הארץ ונענה להזמנות להופיע. חשבתי לעצמי שיש לי מה לומר ואם רוצים לשמוע אותי – אני בא ומופיע. פתאום התברר לי שאני עובד הרבה יותר קשה מאשר כרמטכ"ל. בצבא היו לי לשכה

(המשך בעמוד 59)

רפול בשדות: "כל אחד מתבטא לפי הבנתו".

מיתת סדום

אהרון כתב ביומנו: "טוב־לבם של האנשים עוזר לי להתגבר על המחשבה שעלי למות". רוני "מת כמו כלב", בעיקר בגלל פחדי האנשים. סיפורם של שלושה ישראלים, הומוסקסואלים, שמתו לאחרונה מאיידס – אחד הומת בידי חבריו מתוך רחמים – מתוך ספרה של העתונאית ג'ואנה יחיאל "המכה ה־11", על מגפת האיידס, שפורסם השבוע בהוצאת "תבל".

מאת ג'ואנה יחיאל



רוני היה בן 43. הוא חי ומת בתל־אביב לפני כשנתיים. זמן לא רב אחרי שכתב את המכתב. רוב תקופת מחלתו טיפל בו יגאל, מאהבו משך עשרים שנה. אלי חזר לישראל מקנדה ועזר לטפל ברוני בחודש האחרון של חייו. אחרי מותו של רוני, עבר אלי לירושלים לטפל באהרון. גם אותו ליווה בדרכו האחרונה.

רוני ואהרון, שניים מקורבנות האיידס בישראל, היו בני מזל. היו להם חברים יציבים, אוהבים ולא־מתלוננים. אלי צנום, שחרחר, בן טבע יציב. הוא גר בסידרה של דירות שכורות חסרות־אופי. הוא לא קורא הרבה, אך יש לו חברים רבים. הוא לא התבייש לומר לעולם כי הוא "עליז". אורנה היתה חברתו לעבודה של אהרון בטלוויזיון ישראל.

"מה אני מרגיש בעניין האיידס?" שואל אלי ועונה: "אני כרגיש גורמלי. בשבילי זה בדיוק כמו צהבת או סרטן. אני רק רציתי לעזור לאנשים האלה, רוני ואהרון, כי גם אני הומוסקסואל. הרגשתי שזה יכול לקרות גם לי ולהרבה אנשים אחרים, וזה היה הדבר הטוב ביותר שיכולתי לעשות." אלי בילה את רוב השנתיים האחרונות שלו בטיפול בשני אנשים שגססו מהמחלה. הוא החליף את בגדיהם ואת כלי המיטה שלהם, האכיל אותם בכפית, וראה כיצד הם הופכים מגברים גאים ונאים במיטב שנותיהם, לנכים חסרי שנים וחסרי תקווה.

"לעזרת מכת רפואית אין מה לעשות. אז מה שנשאר זה רק להיות נחמד לחולה," מסביר אלי. "זה הדבר החשוב ביותר – לא לתת להם הרגשה שהם לבד. כמה זמן נשאר להם, שבוע, שבועיים? הדבר החשוב זה רק לתת להם לבלות. זה הכל." בעזר הצוות הרפואי שלו משתמש בכפפות סטריליות, כאשר האוכל נדחף דרך דלת חדר בית־החולים, או אפילו נעזב על מגש מחוץ לדלת. כאשר החולה חלש מכדי לקום מהמיטה ולהכניס את האוכל, אלי לא התכסה בכפפות, במסכה. "לפעמים פחדתי... נישקתי אותם פעם ופעמיים. זה קרה. אבל אם הייתי נכנס מזה ללחץ, אז היה כבר עדיף שאעזוב אותם, ואפסיק לטפל בהם."

עם רוני הסוף הגיע די מהר. "שבוע אחד הוא עוד הלך ושבוע אחר־כך כבר לא. ואז הוא לא יכול היה לשלוט בצרכיו, ובשביל הבחור הנחמד והנקי הזה, זה היה מביך מאוד. הוא התחיל להשתגע, היה מבולבל מאוד. יום אחד, היה חורף ויום נהדר, שטוף שמש, אמרתי לעצמי, זאת הזדמנות אחרונה להוציא אותו לשמש. מצאתי כיסא גלגלים והכרחתי אותו לצאת. הוצאתי אותו ל־20 דקות. זה היה עצוב מאוד, כי ידעתי שזאת הפעם האחרונה שהוא ישב בשמש. וגם הוא ידע.

"באותו ערב הוא ביקש פתאום יוגורט. לפתע הפך צלול והיתה לי הרגשה שזה הסוף, כמו בסיפורים. הוא התחיל לדבר בבהירות גדולה, על העבר ועל העתיד – פרטים על הלוויה. למחרת מת. בלוויה השתתפו רק אמו ואביו החורג ושניים־שלושה חברים. זה הכל. זה היה עצוב מאוד. הוא מת כמו כלב. קצת בגלל האישיות שלו – הוא היה נורא ביישן – אבל בעיקר בגלל הפחדים של האנשים מאיידס. הוא היה בן־אדם, יצור אנושי, היה מגיע לו יותר. הוא מת כמו כלב."

אחרי מותו של רוני חש אלי ריקנות גדולה בחייו. "כאשר מת, הרגשתי רק ריקנות. זאת היתה עבודה במשרה מלאה, תעסוקה, הרגשתי מרוקן." עד מהרה שמע על מקרה של איידס בירושלים: אהרון. אהרון לא היה חבר קרוב, אבל הם נפגשו בעבר במועדון "עליזים". אלי טילפן אליו וקבע פגישה. אהרון הכיר אותו חקירת שתיערך על רוני.

בהדרגה מצא אלי את עצמו הופך לאותו סוג של מלאך שומר של אהרון, כמו שהיה לרוני. הוא היה הולך לדירה של אהרון, מכין אוכל ועושה קניות. הוא מצא את עצמו הופך ליותר ויותר מעורב.

(המשך בעמוד הבא)

אלי היקר, שלום.

הפעם לקח לי זמן רב לענות על מכתבך. היום לפני שבוע שוחררתי מבית חולים, ואני מתחיל להתאושש, אבל קשה לי מאוד לעשות דברים מסובכים, כמו ללכת הרבה או לעשות מאמץ כלשהו. הרופא אמר שכרגע אני עוד לא מאה אחוז בריא ויעברו שבועות אחדים לפני שאהיה לגמרי בסדר.

מה בדיוק קרה או ככה. זה התחיל לפני כשלושה חודשים. התחלתי להרגיש לא טוב, בעיקר בלילה. היה לי קר למרות שבחוץ היה חם. התעוררתי בבקרים רטוב מזיעה, ולא הבנתי שיש לי גם חום. זה נמשך כחודשיים, עד שיום אחד לפתע פתאום, התעלפתי בסופרמרקט. לא יכולתי לעבוד והרגשתי נורא ואיום. יגאל התחיל לטפל בי. לא רציתי ללכת לרופא, כי אני לא חבר קופת־חולים. בסוף לא יכולתי לסבול יותר. ראיתי שזה יותר רציני משחשבתי והלכתי עם יגאל לבית־חולים.

אחרי בדיקה בת חצי־שעה – זה התחיל עם רופא אחד ונגמר בחבורה שלמה – הם אישפזו אותי על המקום. בין השאלות ששאלתי היו גם כאלה בנושא חיי המין שלי. אז אמרתי, כן, אני "כזה". ואז הם כמובן התלבשו על זה. אור אדום נדלק בראש שלהם – איידס.

מיד נשלחתי לחדר בידוד, עם סדינים חד־פעמיים, וכל האחיות נכנסו עם כפפות גומי וחלוקים מיוחדים. נכנסתי לשוק. לשוק אמיתי. ראיתי את סוף העולם. הם גילו שאני לוקה בדלקת ריאות, יותר רצינית מדלקת ריאות רגילה, כי היא יכולה להתפשט לאיברים אחרים בגוף. אל תשאל, ארבעה רופאים טיפלו בי במשך השבוע, מבלי לדעת מה לעשות איתי. הם לא הצליחו לזהות את הבקטריה שלי. עשו לי את כל הבדיקות האפשריות. הם עשו ביופסיה לריקמה מהריאות שלי וביופסיה של הכבד, כי הם חשדו שיש לי גם צהבת.

מקץ חודשים של היסטריה מוחלטת, תפסתי את מנהל בית־החולים והשבעתי אותו לומר לי את האמת, אם יש לי איידס או לא. הוא אמר כי לפי כל הבדיקות שעשיתי עד אז, אין לי איידס ושהם בודקים בכיוון אחר, מאחר שאינם יכולים לזהות את הנגיף שיש לי. בכל אופן נתנו לי תרופות, כיוון שגילו משהו – 24 כדורי אנטיביוטיקה ליום במשך שבועיים. בקושי יכולתי להבחין בין ימיני לשמאלי, לא יכולתי לאכול ואיבדתי 12 קילו ממשקלי. אני נראה כמו ניצול מאושוויץ. משך כל הזמן הזה יגאל ישב לידי יום ולילה. הוא היה מלאך אמיתי.

כשבוע שעבר, נכנס הרופא אל חדרי ואמר שהם זיהו את הנגיף ושזה לא כל־כך נורא. הכדורים יעזרו ואני יכול לעזוב את בית החולים למחרת היום. תפסתי כבי היסטרי והם נאלצו לתת לי זריקה כדי שאירגע. כל הסיפור הזה עלה לי משהו כמו 2,400 דולר. לא יעזור, העיקר הבריאות!

עכשיו אני אצל יגאל עד שאתאושש קצת מהסיוט הזה. אני מקווה שעוד כשבועיים אחזור לעבודה. יקר שלי, זה מה שקרה לי. זאת היתה התקופה הכי קשה בחיי. יקירי, אני מרגיש עכשיו הרבה יותר טוב ובדרך להחלמה מלאה. שמור על עצמך. אין דין ששווה את הזמן שבילזתי בבית־חולים.

שלך, רוני

"לפעמים פחדתי, נישקתי אותם פעם ופעמיים. זה קרה. אבל אם הייתי נכנס מזה ללחץ, אז היה כבר עדיף שאעזוב אותם, ואפסיק לטפל בהם."



"נתתי יד לאהרון, נגעתי בו והרגשתי שהוא אוהב את זה, כי האחיות לבשו לא רק זוג אחד של כפפות, אלא שני סוגים בכל פעם שהתקרבו אליו. הוא אחז בידי כאילו אני הקשר שלו לעולם בחוץ."

"שתי נהגות האמבולנס השליכו את אהרון על המדרכה ליד ביתו ונסעו. אהרון נפל על הארץ ונחבל. שכניו נאלצו לעזור לו לעלות במדרגות לדירתו."

"הם החליטו לשים קץ לחייו באותו לילה. הם תיכננו להזריק אוויר אל תוך ורידיו, הם תיכננו זאת עימו, עוד קודם לכן. היה להם מזרק והם שאלו אותי מה הכמות, כמה סי.סי אוויר להזריק?"

(המשך מהעמוד הקודם)

"הוא היה בחור מאוד אינטליגנטי... אז דיברנו על מוות. לפעמים זה גם היה מביך, כי הוא היה כל־כך מסודר ואני נורא בלגניסט, והבית שלו די קטן. הוא אהב דברים יפים. הוא נתן לי הוראות איך לסדר דברים, אבל אחרי שבוע או שניים הייתי מבלגן".

אהרון היה הרבה פחות מבודד מרוני, בעיקר בגלל האישיות שלו (הוא היה פתוח, פחות ביישן), וגם כי החברים לעבודה שלו התקבצו סביבו. בגלל ביקוריהם של אלי ושל החברים, יכלו השכנים לראות שהם לא מפחדים. "אנשים ראו שאנחנו לא שרים, אז גם הם נכנסו לבקר אותו." באותו זמן הגיעה אמו של אהרון מחו"ל. היא לא דיברה עברית, רק אידיש, שוודית וגרמנית.

"היה נורא קשה לדבר איתה," אומר אלי. "הייתי מחבק ומנשק אותה ומנסה לדבר אליה עם כמה מלות האידיש שאני מכיר. נורא ריחמתי עליה. היא היתה אמא ולא יכלה לעשות הרבה. היא בעצמה היתה חלשה וחולה והיה לה רק בן אחד, שגסס. לא היתה לי תשובה בשבילה. ביקשתי מאנשים דוברי אידיש לבוא ולדבר איתה. היו לנו יחסים יפים."

נטלו כר וחנקו אותו *)

היופי היה חשוב לו מאוד. ועכשיו, מקץ 18 חודש של איידס, היה מכוער.

בחוץ ירד גשם. ליל חורף ישראלי קר ואפל. בפנים, הדירה הקטנה היתה מלאת אדם. האיש שכב במיטתו, ראשו נתמך על הכר. אמו ישבה לצדו, אוחזת בידה אחת מידיו החיוורות והכחושות. בני משפחה אחרים עמדו לא רחוק. חברו הקרוב היה שם, וגבר נוסף, מאהב לשעבר.

הרופא עזב זה עתה. הוא בדק את החולה, ראה שאינו מסוגל לבלוע, אפילו לא לשתות מים, המליץ לשלחו חזרה לבית החולים, שם יקבל מזון אל תוך ורידיו.

"לא, לא, לא תזרה לבית־חולים," התחנן האיש, "אני לא רוצה לחזור לשם."

בשעה 6 לפנות ערב עזב הרופא.

"אני רוצה למות. תנו לי למות. עזרו לי למות," התחנן האיש בפני הנוכחים, הוא כבר דיבר על־כך בעבר. אבל איך עושים זאת? באמצעות הזרקת אוויר לווריד, כפי שקרא בספר. ומה אם זה לא ילך. מה אם משהו ישתבש?

"לא, אינני יכול לעשות זאת. אני לא יכול לעשות זאת זה כך," אמר חברו.

"מצא דרך אחרת".

"בוא נבקש עזרה מהרופא".

בשעה 10 בערב הם טילפנו לרופא: "בבקשה בוא. אנחנו זקוקים לעצתך."

הרופא: "הלכתי במהירות האפשרית. וכולם היו שם, בוכים. בתוך חדרו, מחוץ לחדרו, משפחה, חברים. הוא בקושי יכול היה לדבר. הם החליטו לשים קץ לחייו באותו לילה. הם תיכננו להזריק אוויר אל תוך ורידיו, הם תיכננו זאת עימו, עוד קודם לכן. היה להם מזרק והם שאלו אותי מה הכמות, כמה סי.סי אוויר להזריק? אמרתי להם שזה עלול לא להצליח, שיש צורך ביותר אוויר משהם סבורים. עליהם למצוא את הווריד הנכון ולהזריק. ניסיתי לומר להם שזה עלול להיכשל. ואז שאל אותי החולה: 'אמור לי את האמת, מה הסיכויים שלי בעתיד הקרוב?' אמרתי שהסיכויים קלושים. הוא אמר: 'האם אתה יכול לעזור לי לגמור עם הכל? אני לא יכול לחזור לבית־החולים'. הוא היה אומלל מאוד. אמרתי לו שהוא כל־כך צעיר... זה היה קשה לי מאוד. אמרתי לו: 'אני לא רגיל להצעות מעין אלה. אני רגיל להציל חיים'. ואז הלכתי הביתה."

בבוקר למחרת טילפן החבר לרופא: "הכל נגמר." סיפר לו כי אחרי שהאיש נרדם, הוא וחבר קרוב אחר, נטלו כר וחנקו אותו. "זה מה שהוא היה צריך."

החבר: "בבוקר קראנו לרופא של מגן־דוד־אדום. הוא בא ושאל מה קרה. ביקש לראות את התיק הרפואי. הוא שאל איך זה קרה, מתי זה קרה, מדוע קראנו לו כל־כך מאוחר. אמרנו שהיה עלינו לנקות את החדר ואת הגופה. הוא החליט שזה היה 'התקף לב', או משהו. גם המשטרה הגיעה. הם אמרו 'סיבות טבעיות, אין עניין ציבורי'. אבל אני משער שהם ידעו. זה מה שרצה. אני לא מרגיש רע. אני חושב שעשיתי את הדבר הנכון. הוא סיים את חייו בהרגשה שובה. הוא מת עם חיוך על שפתיו."

*) [illegible]

יך הגיבו חברים לתפקידו הטיפולי של אלי? "המשפחה שלי ידעה. אשתו של חבר שלי אמרה לי לא להתקרב לאהרון כי יש לו איידס. התרגזתי נורא. אמרתי לה: 'את מטומטמת לומר שטויות כאלה? את פוחדת שאידבק באיידס?' אני מקטמון ושם מכבדים אותי. בגלל זה מכבדים את הדברים שאני עושה. כשזה אלי, מה שאני עושה זה בסדר."

לאהרון היה מאהב קודם, איתמר. "פעם צעקתי עליו, ואחר־כך התנצלתי. הוא גאון, בחור מוכשר, וזה הרגיז אותי. אבל אתה צריך להדריך את האנשים האלה כדי שלא יתפרפרו. אני חשבתי כל הזמן על מה שקרה לאהרון, וזה לא קל. פגשתי את איתמר בלוויה שלאהרון, לחצתי את ידו ואמרתי שאני מצטער... תמיד הסתכלתי שהוא ואהרון היו זוג נחמד וקצת קינאתי בהם. כשאתה רואה משהו טוב, אתה רוצה שגם לך יהיה דבר כזה."

אהרון, אדם שקט ומנומס, משך תמיד חברים. חבריו לעבודה ממוזיאון ישראל התקבצו סביבו כאשר שמעו על מחלתו. הנשים התארגנו לבישול אוכל מיוחד עבורו לתקופה של חודש. אחת הנשים היתה אורנה. היא תיארה כיצד התארגנו בהתחלה להגיש לו בחדרו את האוכל ממטבח בית החולים, פעמיים ביום, צהריים וערב. אבל אהרון, שהיה כררן מאוד, לא אהב את הטעם. אז הנשים התחילו להכין את ארוחותיו, ביודען שיהיה עליהן לעשות זאת במשך זמן־מה. "הכנתי עוגות שאהב, עוגות אירופאיות. אחרות הכינו מרק עוף. אחת מאיתנו בישלה, אחרת ערכה קניות. גם השכנים הביאו אוכל."

אורנה נתקלה במקרה אחד בלבד של דעה־קדומה: אצל הוריה. הם חששו לה ולילדיה. "את לא בסדר עם הילדים שלך, את יודעת" אמרו לה. "הם הציעו לי: 'עזבי את האוכל מחוץ לדירה. את לא צריכה להכניס אותו'. אני חושבת שהם אפילו חששו אחר־כך לנשק אותי. הם פחדו שיש בקטריה שעפה סביבי". אורנה שאלה כעצה אחד ממכריה, מומחה למחלות חיסוניות. הוא אמר לה שאיידס לא עובר במגע מקרי. "אז נתתי יד לאהרון. נגעתי בו והרגשתי שהוא אוהב את זה, כי האחיות לבשו לא רק זוג אחד של כפפות, אלא שני סוגים בכל פעם שהתקרבו אליו. הוא אחז בידי כאילו אני הקשר שלו לעולם בחוץ. אבל היה מחסום לא־הגיוני. ידעתי שאי־אפשר לחצות אותו באמצעות מגע יד. היה בי קצת פחד, ובסוף נגעתי בו פחות."

אורנה אומרת שומן רב חשבה שהוא ביסקסואל. "הוא יצא לפעמים לחופש עם בחורות, אבל בפעמים אחרות רמז על נסיון הומוסקסואלי שהיה לו כשהיה בן 20". במקרה של אהרון, לא היתה דרך שבה היה יכול לגלות למשפחתו על ההומוסקסואליות שלו. "אמו באה מעולם אחר, ממשפחה דתית מאוד מצ'כוסלובקיה. כשהיתה ילדה נהג אביה להכותה אם שיחקה עם בנים. הוא לא היה יכול לספר לה", מספר איתמר, שהיה מאהבו.

הרון נולד בשוודיה, ב־1948, ועלה לארץ כאשר היה בן 20. אילנה אחותו באה לבקרו ב־1969 למשך חודש, נשארה בארץ, התחתנה והקימה משפחה. אהרון למד באוניברסיטה העברית, עבר באוניברסיטה כמדריך טיולים ולמד אתנוגרפיה. ב־1979 הצטרף למחלקת האתנוגרפיה של מוזיאון ישראל.

אילנה: "ב־1983 התחיל להרגיש חולה. התפתחה אצלו פריחה על העור בכל פעם כשיצא לשמש. בתחילה חשב שזה כתוצאה מרגישות שפיתח לקרני השמש: עורו היה בהיר והוא התחיל להקריח. ביוני 1984, כאשר היה בשירות מילואים, קיבל שלשול. בתחילה חשב שזה בגלל משהו שאכל בצבא... אבל השלשול נמשך חודשים על גבי חודשים. הוא עשה סידרת בדיקות בבית־חולים. אבל כל הזמן איבד ממשקלו והלך ונחלש מיום ליום. לבסוף נאלץ להיכנס לבית החולים לטיפול.

"ואז, בפברואר 1985, התפתחה פטריה בפיו. בינתיים יצא מבית החולים ועבד קשה בהכנת תערוכה שהיתה אמורה להיות חלק מתגיגות ה־20 של המוזיאון בחודש מאי אותה שנה. כאשר בא לבקר אותי נהג להירדם על חשטית, הוא היה כל־כך עייף, ולא היה לו כוח לעבוד. ביולי אושפז שוב, הפעם איבחנו איידס. מיד הועבר לחדר בידוד. מרגע זה ואילך הלך מצבו והתדרדר במהירות רבה. בסוף הסתיו לא יכול היה יותר לקום ממיטתו."

כאשר אובחן האיידס, התחילו הצרות של אהרון עם עובדי הרפואה, נזכרת אילנה. "לא נתנו לאף־אחד להיכנס לחדרו, הם היו מניחים את המגש מחוץ לדלתו וצועקים: 'אוכל!'. איש לא היה להיכנס, אם כי הרופאים נהגו להיכנס אליו, אך הם לעולם לא נגעו בו בלי כפפות. האחיות פחדו. אחת משכנותיו באה לבקרו והאחות אמרה לה לא להיכנס לחדרו, כי יש לו מחלה מידבקת קשה מאוד." אילנה סבורה שהצוות הרפואי היה ישר מאוד עם אהרון. סיפרו לו שהוא חלה באיידס, והרופא האחראי אמר שהמחלה יכולה להתפתח

(המשך בעמוד 128)



אם תרזו אין זו אגדה

המכורים לדיאטות. מתחילים ביום ראשון או אחרי החגים, וניזונים אוכל, קדימה אוכל. דיאטות חדשות לבקרים, רצוי מתוצרת חו"ל, טבליות־פלא אמריקניות וכדורים שוויצריים, שעוונות, אקופונטורה ומה לא. שנים של סבל, הוצאות כספיות עצומות, הכל כדי להיות בצד המאושר של הרזים. אלמלא היו כה עסוקים בכך, אומרים המומחים, אולי היו משמינים קצת פחות, מאושרים קצת יותר.

מאת יעל פז־מלמד צילומים: שמואל רחמני

נעמה צלצלה וסיפרה בהתרגשות שיש משהו חדש. כזה עוד לא היה. כל אמריקה נטרפת עליו. "הפעם זה יצליח", הבטיחה, והכניסה לחיינו תקווה חרשה. "מרוכז בטבליות על בסיס טבעי, לוקחים 15 ביום – וכל תחושת הרעב נעלמת". איזו בשורה. שתהיה לי בריאה.

באותו יום וגם בזה שאחריו שוב אפשר היה לאכול בלי יסורי־מצפון. עוד מעט תגענה הטבליות, והכל יבוא על מקומו בשלום. עד הקיץ הכל יסתדר. למה לא להתחיל בדיאטה היום? פגשתם כבר מישהו שאוהב לאכול שמתחיל דיאטות ביום שלישי? מנוגד לכל הגיון של שמנים. אנחנו תמיד מתחילים או ביום ראשון, או אחרי החגים, או אחרי החתונה של נאוה/המסיבה של איציק/הארוחה של ליל שישי. אז עכשיו אוכל, קדימה אוכל. והרבה.

שלושה שבועות מאוחר יותר, עם שני קילוגרם נוספים, קופסת כדורי "פייבר־קל" על המדף ושתי דיאטות חדשות מתוייקות בקלסר הדיאטות המיוחד כאכן שאין לה הופכין, הגיעה הבשורה האמיתית. שוב מנעמה. איזו חברה שוב מאמריקה, שוב שגעון, שוב טבליות על טהרת החומרים הטבעיים,

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

שהללו נפלאות בקרב ה"יאפי'ס" הניו־יורקים הרורי תורעת האין־המשקל. הפעם זה יקרה. אין ספק. כמה טלפונים בהולים, לספר לאחיות־לצרה על התגלית החרשה. התרגשות עצומה. מה גם שזה עדיין לא משווק בארץ. רק לנו יש את זה. איפה הם ואיפה אנחנו. התרגשות כזו זכורה לי רק ביום שבו קנינו את ספרם של הזוג דיאמונד "דוה לתמיד". רק השם יכול להעלות חיוך של נחת על פני כל המכורים לדיאטות. "דוה לתמיד". שערו בנפשכם.

אני זוכרת את המתח שעמד באוויר. מתח של התחלות חדשות, של תקוות שאיש לא יוכל לקחת מאיתנו. הגוף של הדוגמנית מ"זוג" נמצא בהישג־יד. עניין של שלושה־ארבעה חודשים – ועשינו את זה. מה הבעייה. בספר אומרים שאם נפריד בין אבות המזון, לא נאכל בשר עם חלב, ביצים עם דגים, גבינה עם לחם, נרבה באכילת פירות וירקות – נהיה רזים, מאושרים ובריאים. מי צריך יותר מזה? אפשר לאכול הכל, כמה שרוצים, רק בסדר מסויים.



ד"ר לרר: "אני מכיר מאות אנשים שהתחילו דיאטה כלא שמנים, וגמרו כשמנים. הטירוף של האוכל נכנס בהם דווקא מהדיאטות".

אחרי שבועיים כבר שכב הספר במדף המיוחד לדיאטות ליד "דיאטת קיימברידג'" שגם היא פתחה אופקים חדשים שנסגרו אחרי שבוע.

אבל נשוב אל הטבליות החדשות שלנו, וקודם־כל קצת רקע. קיבלנו אותן אחרי שבמשך שלושה שבועות רצופים (!) לא הבטיחו לנו שום נס, לא יצרו את האשלייה המתוקה של דיאטה ללא כאבים, שבה אפשר לאכול הכל ולרזות. יש כותרת מחודשים לקוות, ויש קילוגרמים נוספים שצריך להוריד, ויש עוד דרך חדשה שעוד לא ניסינו. (ואם יש נימה של לגלוג בדברינו, הרי שאל עצמינו היא מכוונת, ולא אל הטבליות. שכן אלה, כולן, מחוללות פלאים אצל מי שמקפיד לחיות בהתאם לכללים שהן מכתיבות, ובנוסף לזה שהוא בולע אותן בוקר וערב, גם מפחית מכמויות האוכל הבאות אל קירבו, ועל־ידי כך מפחית במשקל).

קוראים לזה "טבליות אול־פוד". היצרנים האמריקאים מספרים שהן בעצם מזון טבעי מרוכז, "המשמשות לא רק להרזייה נכונה ובריאה, אלא כדרך חיים נכונה". הן עשויות מירקות טבעיים, אינן מכילות תרופות או תמרים כימיקלים וסינטטיים. יודעי־דבר אומרים שזו המלה האחרונה בתחום הדיאטות. יותר "אין" מזה לא יכול להיות. עוד מספרים לנו, שזה היום הכיוון החדש של תעשיית־הדיאטות הענקית; ושגם חברה גדולה ורצינית בארץ עומדת לצאת בקרוב עם סידרה דומה של טבליות.

טבליה אחת של "אול־פוד" אמורה להיות שוות־ערך לכוס ירקות חיים, ומספר טבליות כאלה מכיל את כל הוויטמינים, המינרלים, הפחמימות והפרוטאינים הדרושים לאדם. החידוש בעניין הוא שאלה אינם כדורים לבליעה, אלא למציצה ולאכילה.

הם מופיעים בטעמים שונים כמו שוקלד, וניל, מנטה, תפוז. דרך־החיים הנכונה, לפי האמריקנים הקונים את הטבליות הללו בהיסטריה, היא להחזיק בכיס מיגוון מהם, בכל הטעמים, ובכל פעם שמתחשק משהו – להוציא ולמצוץ. יש אורחים? לא צריך להתאמץ. שמים על השולחן כמה טבליות בטעם שוקולד ותפוז, וכולם "זורי הפי".

נעמה סיפרה שיצא לה להתארח פעמיים ב"שיטת הכדורים". "אחרי שגמרתי לצחוק, התחלתי לבכות. הם השתגעו לגמרי". לא שזה הפריע לה לרוץ ולקנות כמה תריסרים מן ה"ירקות החתוכים" הללו. מה היא כבר יכולה להביא לנו מאמריקה, שבאמת ישמח את ליבנו?

סיפורה של נעמה אופייני לסיפורם של מתמכרים רבים. וחשוב לזכור: מדובר על התמכרות לדיאטות. הסימפטום הכי בולט של הקבוצה הזו מתמקד במילה אחת: "ממחר". ממחר מתחילים בדיאטה, וכל החיים ישתנו מן הקצה אל הקצה. בדרך־כלל נגמרת ה"דיאטה" של המתמכרים הללו בתוספת של שניים־שלושה קילוגרמים.

לפני כשלוש שנים החליטה נעמה להפחית שישה־שבעה קילו ממשקלה. מסוג ההחלטות התמימות שרובנו מקבלים מדי פעם, לפני הקיץ או לפני איזה אירוע מיוחד. תחילה הלכה בדרך הקונוונציונלית של מלפפונים ולבן בבוקר, ירקות ודגים בצהרים, סלט וביצה בערב. ירדה שלושה קילו. נסעה לחופשה – העלתה ארבעה. צריך כבר משהו יותר "כסאח", כדי להוריד מהר את הארבעה. מישהי הציעה לה ללכת בדרך האקופונטורה: מחטים זעירות באוזניים גורמות לאיבוד התאבון. אפשר לעשות דיאטה בקלות, לרדת אפילו ארבעה קילו בשבוע. נסעה אל המומחה, חזרה עם מחטים, הורידה ארבעה קילו בעשרה ימים, עוד שלושה בשבועיים הבאים. הוציאה את המחטים – העלתה את כל שבעת הקילוגרמים בשלושה חודשים.

אבל היא כבר היתה שם, בצד של הרזים, במקום שנמצא האושר. אז עכשיו לוותרז מישהו סיפר על אקופונטורה בסגנון קצת שונה, הפעם בליווי דיאטה של אורז מלא. במקרה הזה לא הולכים עם המחטים הביתה, אלא באים לקליניקה נקייה ואופנתית בצפון תל־אביב, יושבים חצי שעה עם המחטים התקועות בכל חלקי הגוף, וכשהולכים הביתה אפשר איכשהו לסבול את עניין האורז המלא. נעמה, אגב, לא הצליחה.

במשך הורידה שישה קילו בדיאטה טבעונית והעלתה אותם בחזרה, פלוס שניים. שוב ירדה בעזרת "דוה לתמיד", ושוב עלתה. מישהי סיפרה על דיאטנית חדשה – תוך יום נעמה כבר היתה שם. אלא שהפעם כבר לא ירדה. היתה באה לפגישות, מקבלת הוראות, חוזרת הביתה ומתחילה לטרוף.

ואחר־כך הלכה לעוד דיאטנית, ועוד אחת ועוד אחד. וכך זה נמשך כבר שלוש שנים. ועוד לא דיברנו על כסף. מקץ שלוש שנים של טירוף, החווירה יום אחד נעמה כשהבינה איזה סכום עתק השליכה מאחוריך בחיפוש הנואש אחר מומחים ודיאטות. "הרי בכסף הזה יכולתי לנסוע לחו"ל שלוש פעמים, לראות עולם, להנות מהחיים". התוצאה, אגב, היתה זהה. לפחות מהצד של השומן והדיאטות. גם בחו"ל היתה משמינה, וגם כשניסתה עשרות דיאטות – השמינה. רק שבמקרה האחרון עלתה שנים־עשר קילו במשקל, בעוד שאילו לא היתה עסוקה כל ימיה בדיאטות – אולי היתה משמינה קצת פחות.

למה השמינה? כי תמיד הביאו לה את הסיפורים על הדיאטות החדשות שמחוללות נסים באמצע השבוע, ואז יש איזה־ארבעה־חמישה ימים שבהם אפשר להמשיך לזלול. ותמיד אחרי שהתייאשה מהפטנט האחרון, היתה מפצה עצמה על עוגמת הנפש, ובגדול, לפחות סדר־גודל של חמשת־אלפים קלוריות ביום. חייה התנהלו בין דיאטה לדיאטה, וזה מצב יקר מאוד ומשמין מאוד.

ואין בזה שום דבר מצחיק או משעשע. לפחות לא בעיני נעמה. היא אומללה, ממשיכה לרוץ בדרך ללא מוצא, וככל שהיא יותר מתאמצת – כך היא יותר מתרחקת מן החלום הגדול. להיות רזה.

והיא אינה היחידה. כמוה יש רבים, ואף במצבים קיצוניים יותר. טוביה לרר, הכהן הגדול של המלחמה בעישון, זנח לפני כשנה את המעשנים לטובת השמנים. הוא לקח חופשה ממשרד הבריאות, מקום עבודתו, והקים מכון בשם "תפנית, מכון לעיצוב הרגלי בריאות". אל טוביה, מכונו ושיטותיו נחזור בהמשך. בשלב זה רק נספר על מקצת מן האנשים שפנו אליו כמר יאושם:

אשה כבת 45, עשרים שנה "במקצוע" (הדיאטות, כמובן), התיישבה מולו יום אחד ואמרה – כשדמעות בעיניה – שאילו היתה משקיעה את אותה אנרגיה שהשקיעה בדיאטות בלימודים, היתה יכולה היום להיות פרופסור. "אני חושבת שאין דבר בעולם שלא יכולתי להגיע אליו, אילו רק השקעתי בו מחצית מן המאמצים והכוחות שהשקעתי במירוץ אחר 15 קילוגרם פחות". וגבר בן 36 אמר שעד שלא ירד עשרים קילו, לא יתחתן, וסיפר על עשר שנות עינויים נוראים בהן השתנה מצב־רוחו מן הקצה אל הקצה כל חודשיים־שלושה, בהתאם למחזוריות של ירידה ועלייה במשקל. אשה כבת ארבעים אמרה ששום דבר בחיים אינו גורם לה הנאה כל זמן שהיא שמנה. היא סיפרה על עשרות (!) נסיעות לחוות הרזייה יקרות בחו"ל, על רופאים עם שיטות שונות ומשונות, על ימי צום שאחריהם תמיד באה הזלילה הגדולה.

בת 45, "ותק דיאטתי" של 20 שנה: "אילו הייתי משקיעה בלימודים את אותה אנרגיה שהשקעתי בדיאטות, הייתי היום פרופסור".

ותמיד, אבל תמיד, היתה בטוחה שהזלילה הזו היא האחרונה. שאחריה יבואו ימים אחרים, לבנים ומאושרים, הימים בהם היא תהיה רזה.

ואת הפסיכולוגיה הזו של אנשים שמנים הבינו אנשי־עסקים ויזמים רבים. בארצות־הברית מגלגלת תעשיית הדיאטות, הכוללת טבליות ממינים שונים, אגל מיוחד, חוות הרזייה, מכוני־כושר ובריאות כאלה ואחרים מיליארדי דולרים בשנה. בכל כמה שבועות יוצא שם לשוק הרעב־תמיד "נס" חדש, נחטף מהחנויות בהיסטריה, מכניס ליצרניו ומשווקיו מליונים, ונעלם לקסמת שבא, מפנה מקומו לבא אחריו.

פרופסור בלונדהיים הוא רופא פנימי בבית־החולים "הדסה" בירושלים; שעוסק בעיקר בתזונה ובעיות מטבוליות. במשך 23 שנים היתה לפרופ' בלונדהיים יחידה דיאטתית ב"בית שטראוס" שליד בית־החולים "הדסה" בירושלים. הפעילות שהתנהלה במקום לא היתה למטרות רווח. לפני כשנתיים נסגרה היחידה מסיבות שונות, בעיקר טכניות. למטבח הדיאטתי הזה היה "הפציינט" מגיע פעמיים־שלוש ביום, מקבל ארוחת בוקר, צהרים וערב, ויותר מכך אסור היה לו לגעת באוכל. את כל מזונו במשך היום היה מקבל אך ורק מיחידה, בהתאם לתפריט שהורכב בעבורו. השיטה הזו מסבירה את גישתו של בלונדהיים לנושא הדיאטות, ויש בה כדי להסביר מדוע נעמה וחברותיה וכל המתענים כולם, הצליחו רק להשמין במירוצם אחר הרזון.

פרופסור בלונדהיים אומר שדיאטה היא מבצע שלפיו יש לתכנן ולהתאים את כל החיים. רק כך אפשר להצליח. זה אינו משהו שאפשר לעשות בהיסח הדעת, תוך כדי עשיית אלף דברים אחרים. זהו פרוייקט רציני, שחייב להביא עימו שינוי מוחלט באורח החיים. חייבים להקציב לכך לפחות מספר חודשים, ולהתרכז אך ורק בזה. רק כך אפשר להפחית מן המשקל מספר קילוגרמים רציני.

"צריך לסדר אחת כל הרגלי החיים מסביב לדיאטה", הוא קובע. "אם את בדיאטה, את צריכה לקום בבוקר חצי שעה מוקדם מהרגלך, לשבת בנחת עם העתון והרדיו ולאכול את ארוחת הבוקר לא בחטופה. ואם צריך לאכול באחת ארוחת־צהריים, אז חייבים לדאוג שזה אבן יקרה, ושיהיה אחר־כך גם זמן לנוח חצי שעה, וגם לצאת לטייל ברגל, ורצוי להתאמץ קצת בהליכה. את מוזמנת לחתונה? או שתביאי את המתנה יום קודם, ותתנצלי על שאינך יכולה להגיע, או שתבואי רק לחופה, תתני את המתנה, תתנשקי ותברחי לפני שמתחילים האורחים לאכול. חייבים לסדר את החיים כך שיהיו בסביבה הקרובה כמה שפחות פיתויים. כמעט שום אדם שמן אינו מסוגל

לעמוד בפה סגור נוכח ריחות נפלאים של אוכל שמגיע לשולחנות מסודר בצורה מגרה. אז צריך להימנע מלראות ולהריח".

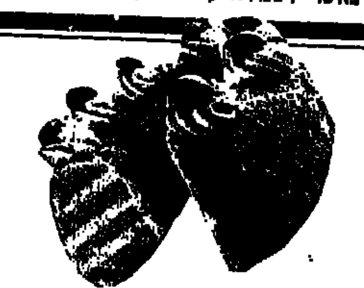
"בתקופה שעושים דיאטה כדאי להמנע מאירוח, לא לקנות ולהביא הביתה שום אוכל משמין שיודעים שקשה לעמוד בפניו. זו משימה שצריך ללכת אליה בעיניים פקוחות ולחשוב כל הזמן: מה יותר חשוב? החיים החברתיים, או הדיאטה? שיהיה לילד ממתק, או שהדיאטה תצליח? האוכל שמותר לאכול חייב להיות מוכן יום קודם במקרר, ולא להתחיל להכין אותו כשבאים הביתה רעבים, או לחפש תחליפים, כי אז כבר חוטפים מכל הבא ליד. מי אמר שזה קל? אבל פרוייקט זה פרוייקט, ומשימה זו משימה. צריך לבצע אותה במדוייק, ולא כל־כך נורא לחיות כך חודשיים־שלושה".

הדיאטה שפרופ' בלונדהיים ממליץ עליה, יש בה – בשביל המכורים־לדיאטות – ניחוח של בית ישן וטוב, שתמיד מתגעגעים אליו ורוצים לשוב אליו. לא עוד פטנטים מהירים וקלים לכאורה, לא מחטים באוזניים ולא טבעונות, לא התנקות מרעלים ולא כדורי אשכוליות. אלא אותה דיאטה ישנה ומוכרת של אלף קלוריות ביום, שלוש ארוחות מסודרות, מורכבות מארבעים אחוזי חלבון, ארבעים אחוזי פחמימות ועשרים אחוזי שומנים. כן, אותו הלבן הקלאסי בבוקר והמאה־גרם־רג או בשר, ו"מנת פרי" שאינה עולה על חמישים קלוריות. והעיקר: הכל שקול ומדוד על הגרם.

בלונדהיים: "אדם שמן לא אוכל כי הוא רעב. השמן אף פעם לא רעב, ואף פעם לא שבע. אצלו זה לא עניין של תיאבון. זה עניין של תאווה. אין דיאטה משביעה. תמיד קמים מהשולחן כעדיין לא שבעים. אז מהז בעקרון, כל דיאטה יעילה אם האדם יכול לעמוד בה, אבל במרבית הדיאטות קשה מאוד לעמוד, ולכן מתחילים להתרוצץ. דיאטה צריכה להיות מגוונת עד כמה שאפשר, ודלה בשומן ובפחמימות מרוכזות".

"בזמן שאדם בדיאטה, לא צריך לתת לו עצמאות. צריכה להיות משמעת קפדנית. אסור לחטוא בכלום. אדם שמן לא יכול לומר 'אוכל רק ביס קטן מהמאכל הזה שאני כל־כך אוהב" ולעמוד בזה – כי הוא לעולם לא יסתפק רק בביס. אם זה היה אחרת, הוא לא היה שמן. יותר קל לא להתחיל בכלל את הטעימה הראשונה, מאשר להתחיל – ולהפסיק מיד".

כאשר לשמירה על המשקל אחרי הירידה, אומר



פרופ' בלונדהיים: "על השמן נגזר לרדת ולעלות במשקל כל חייו. הפתרון: לעשות פעם בשנה דיאטה של חודשיים, ולהמשיך הלאה".

פרופ' בלונדהיים שכמעט "אין חיה כזו". על פי רוב, האדם השמן נגזר עליו לרדת במשקל ולעלות במשקל כל חייו. הפתרון הוא לעשות פעם בשנה דיאטה של חודש־חודשיים, להוריד כל מה שהעלית במשך השנה – ולהמשיך הלאה. הרי במבצע מסובך מדובר. יש להניח שמי שיוריד מספר נכבד של קילוגרמים

ממשקלו, ואחרי כן בכל שנה יפחית בין 10 ל־5 מאלה שנוספו, יוכל להמשיך ולשמור על משקל נמוך.

"תן לי איזו דיאטה שאוכל למכור לקוראים", אני מתחננת. "משהו שאפשר יהיה לגזור ולשמור". אבל פרופסור בלונדהיים בשלו: "אין דיאטה אחת הטובה לכולם. חייבים להתאים לכל אדם את הדיאטה שלו, לעשות זאת ברצינות ובכובד ראש, להתחשב בבעיות המיוחדות שלו ובאורח חייו. העקרונות זהים לגבי כולם. מעבר לכך – איש איש והדיאטה המתאימה לו".



"אין דבר בעולם שלא יכולתי להגיע אליו אילו השקעתי בו מחצית מהמאמץ ומהכוחות שהשקעתי במירוץ אחר 15 קילוגרם פחות".

ד"ר טוביה לרר, מומחה לרפואה חברתית והתנהגות חברתית, אומר ש"אין חיה כזו" שנקראת דיאטה. ואם יש – רצוי שלא תהיה. גישתו היא נגטיב גמור של גישת פרופסור בלונדהיים. גם הוא מדבר על דיאטה כעל מבצע שצריך לגייס בשבילו את כל הכוחות, אלא שלטענתו זו בדיוק הסיבה מדוע שמן תמיד נשאר שמן. "נכנסים למבצע, אוכלים אוכל ששונאים, סובלים כל הזמן, וחודשיים אחרי שמסיימים – כבר מעלים הכל בחזרה. אז מה עשינו? בשביל מה כל המאמץ? עולים־יורדים, עולים־יורדים – עד שלבסוף כבר לא מצליחים בכלל לרדת. רק לעלות. זה הדבר שבו צריך לטפל ברצינות".

טוביה לרר אומר על השמנים דברים שאולי כל חייהם ציפו לשמוע. למשל דבריו על כך שאין זו אשמת השמן שהוא לא מצליח לעשות דיאטה. לפי השקפתו, אי־אפשר להצליח בעניין הזה. אבוד מראש. "אנשים מגיעים אלי לטיפול כשהם רצוצים ושבורים ואיבדו את כל הרצון לעשות משהו בחייהם. יש להם תחושה שכמו שנכשלו עם הדיאטות, כך ייכשלו בכל תחום אחר, וכדאי להרים ידיים. דיאטה, בעיני, זה לקחת אדם לא שמן ולהפוך אותו לאכלן כפייתי. אני מכיר מאות אנשים שהתחילו דיאטה כלא שמנים, וגמרו אותה אחרי שנים כאנשים שמנים. לאט־לאט הלך ונכנס בהם הטירוף של האוכל, דווקא מהדיאטות".

"אדם שמן", הוא מוריע, "זה אדם שאוכל יותר קלוריות ממה שהוא שורף". על־כן, דרך־אגב, אין לו ויכוח עם אף אחד מאנשי המקצוע. "אבל בין זה לבין המחשבה שהשומן קשור לסוג מזון זה או אחר, הדרך ארוכה. זו שטות מוחלטת. אדם שיבנה לו תפריט של 3000 קלוריות, כולו מורכב מפירות וירקות, ישמין בדיוק כמו האדם שיאכל את אותה כמות קלוריות המורכבת מלחם. השמן בדרך־כלל אפילו אינו חש כמה מזון הוא מכניס לפיו. תמיד נדמה לו שבעצם 'לא אכל כלום', וכך תמיד יש לו הסבר מדוע הוא רעב. באים אלי אנשים שממש גורמים לי הלם. הם מחזיקים בבית ספריות שלמות בנושא דיאטה, מכירים את כל סוגי הדיאטות האפשריות, ופשוט חושבים כל הזמן בצורה לא נורמלית. אז מה הפתרון? לתת להם עוד דיאטה שלא יצליחו לעמוד בה? רק כאשר הם יפסיקו לעשות דיאטות, יש להם סיכוי לרדת במשקל".

(המשך בעמוד 59)

ישראל, 1970. מדינה גדולה, ירושלים מאוחדת. אי־שם מתנהלת מלחמת ההתשה. שמיניסטים כותבים לגולדה: "לא נעשה די למען השלום". גולדה "מזועזעת". האווירה והזמן של "בלוז לחופש הגדול", סרט ישראלי חדש של חבר'ה, על חבר'ה, חופש גדול אחרון לפני החיים, לפני המוות.

בלוז לשמיניסטים

מאת עידית שגב

הּ שנה 1970. גולדה מאיר בראש, המדינה גדולה, ירושלים מאוחדת, אך אי־שם בתעלה, עם כמה שפחות פרסום, מתנהלת מלחמת ההתשה. מלחמה רחוקה, מתמשכת. לא פוטוגנית. מנותקת. אבל מדי יום פוגשים בעיתון ידיעות־אבל קטנות: שם, גיל, דרגה. 268 הרוגים. כחמישה־עשר הרוגים בחודש. מתחילים כבר לדבר על "ניפגש על לוח הזכרון" ולשיר את "יש ערימה של דשא על החבר'ה".

באפריל מופיע בעיתונים "מכתב השמיניסטים". ארבעה נערים ישראלים טובים, ירושלמים העומדים בפני גיוס, כותבים לגולדה: "די לכיבוש". בקרוב נשמע על גיורא נוימן, סרבן הגיוס המפורסם ביותר של שנות השיבעים. "הקאמרי" נאלץ להוריד את "מלכת האמבטיה" אחרי 19 הצגות. ובאותו זמן, כמו מדי שנה, מתגייס לצה"ל מחזור טירונים חדש.

גם רנן שור (במאי) ואילן דה פריס (מפיק) היו במחזור הזה. שבע־עשרה שנה מאוחר יותר, אחרי עוד כמה מלחמות ופחות תקוות, הם יוצאים עם הסרט "בלוז לחופש הגדול". "רציתי לספר על עצמי ועל חברי. לעשות סרט־מראה". (רנן שור). וכך הוא מתחיל: "היינו אז בסוף שמינית, לפני החופש הגדול, לפני גיוס. אנחנו מתגייסים לצבא בתחושה שזה החופש הגדול האחרון שלנו. קיץ אחרון של שמש. קיץ אחרון של ים. קיץ אחרון שכולנו יחד. וצריך לעשות דברים, להספיק. הזמן: יוני 1970, המקום: תל־אביב".

"בלוז לחופש הגדול", סרט נעורים ישראלי, סרט של חבר'ה, על חבר'ה. כל היוצרים הם חברים, כולם (כמעט) אפילו גרים באותו מקום, באותו רחוב, (גלבוע) בתל־אביב. לכולם, (עודד, צלם, תסריטאי, במאי ומפיק) זהו סרט עלילתי ראשון. לאחרים זהו סיפור־חיים. יצירתו הממושכת נהפכה לטריפ של הבמאי. כתיבה במשך שנים בבתי־קפה בתל־אביב, ניו־יורק, סן־פרנציסקו ופאריס. מדינת ישראל עברה בינתיים עוד שתי מלחמות קשות וחוזה שלום אחד. סיני חזרה למצרים, הליכוד עלה לשלטון. הסרטים שראו בשנות

(המשך בעמוד 21)


רנן שור (צילום: ראובן קסטרו)

חנוך רעים: "לא עמדתי בלחץ, ונורא פחדתי למות".

כל נערי "בלוז לחופש הגדול" מתגייסים לבסוף לצה"ל. גם השמאלן הסרבן, אחר־לה. מתרון אחד היה בלתי־סביר לנוער 1970. במלחמת לבנון למדנו אחרת. בין שחקני הסרט מצאנו את חנוך רעים. לא ממש סרבן גיוס. אבל לא בדיוק קרבי. התגייס לנח"ל, אך לא גמר את הטירונות.

"אני זוכר שהצצתי בתיק שלי, וקראתי: החייל חנוך רעים נראה מסודר, לבוש כהלכה, נעליו מצוחצחות, מסופר, דיבורו רהוט – ממליץ דחוף להוריד פרופילו".

בן 22, חי בתל־אביב, מתכונן ללמוד אצל ניסן נתיב בשנה הקרובה, מנגן ומלחין מוסיקה. מתכנן מופע סאטירי לעבור עימו בקיבוצים ("מכיר את קהל היעד").

הוא נולד בקיבוץ של השומר הצעיר (דליה) והיה שם עד גיל עשר. אז נסע, עם אחיו ואביו, לשנה ליפן, חזרו לארץ ונדדו, שנה פה ושנה שם. בן 18 למד מה זה להיות הרוג בחברה השופטת את אזרחיה לפי דמת צבאיותם.

"בטירונות עשו לי כל מיני דברים לא בריאים. הרדוף. הייתי בלחץ נפשי נורא, וכשהבנתי שזה בולט החוצה – ביקשתי שיטפלו בי. אמרתי להם: זאת



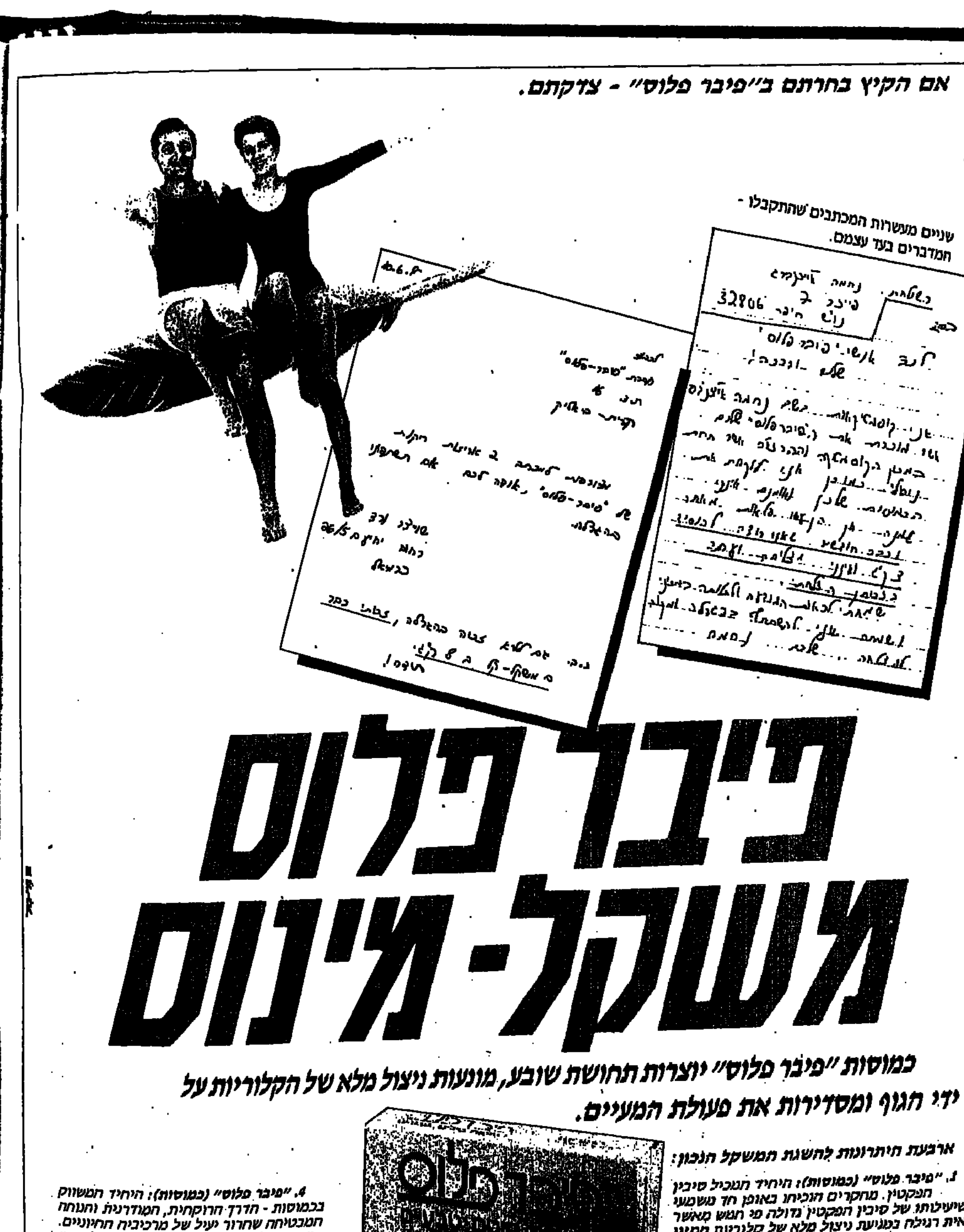
חנוך רעים (צילום: ראובן קסטרו)

הנטיה שלי, תעשו אתם מה שאתם חושבים לנכון. אז כנראה דברי עשו את הרושם הנכון, ולא היה צורך בחצצות. לא התחכמתי איתם. הם שאלו שאלות מטומטמות, אז עניתי, שמתי להם ראי.

"דווקא המפקדים הזוטרים, המכ"ים והמ"מים, התנגדו. הם לא האמינו לי שזה אמיתי. אבל אני פשוט לא עמדתי בלחץ, וגם נורא פחדתי למות. אמי נפטרה כשהייתי בן שמונה. אולי גם זה השפיע. התגייסתי בעיצומה של מלחמת לבנון, כך שהפחד הזה היה ממשי.

"הצבא עשה בשבילי דבר מאוד חריג: שלחו אותי לשל"ת יחיד לניר־עוז, הקיבוץ שאליו היה מיועד הגרעין שלי. זה נחשב לאחד הקיבוצים השמאלניים בארץ – אבל הם ממש שנאו אותי, העריק. לא נראיתי משוגע, עבדתי והתנהגתי כרגיל – אז למה אני לא בנח"ל מוצנחז משתמט. זה היה פשע שאין עליו כפרה. המציאו עלי סיפורים שאני מעשן חשיש ומארגן אורגיות. ולא עובד – כי ככה הם המשתמטים מצה"ל, לא?

"אני זוכר שהופעתי שם בדביז סאטירי, בחנוכה, ויצגתי את הצעירים. כמעט שירו בי על הבמה. היתה לי הרגשה כמו ללני ברוס. אני חי במקום שבו כמעט כולם שונאים אותי, רק קבוצה קטנה של בני גילי, ותבנות, כמובן – הן יכלו להבין אותי. הם ניסו להתווכח איתי, אך היות שהבהרתי שזאת לא סרבנות אידאולוגית, לא היה על מה להתווכח. ברור שגם אידאולוגית הייתי נגד מלחמת לבנון, וזה בעיני אחד המפשעים הגדולים שנעשו, ואני בעד להחזיר את השטחים. עוד בתיכון היו לי רעיונות פציפיסטיים, אך לא בגלל זה קבלתי של"ת יחיד בקיבוץ. ולכן חזה ברור שאני פסיכי, מטורף".



בלוז לשמיניסטים

(המשך מעמוד 18)

הכבפים, הספרים שקראו והשירים ששרו הם היום אחרים. אז שרו את "אתה ואני נשנה את העולם", היום: "יושב על הגדר". אז התחיל המרד נגד "האין ברירה", ולא ידעו מה זה "ראש קטן". בתיכון חרש יצאו את "געשוש" ו"פעשוש". "שיער" הגיע לקואל וביטא את מרד הצעירים הכלל-עולמי.

הצופים שיבואו לראות את הסרט הם אחרים אלה שהלמו אותו לפני כמעט עשרים שנה. גם הקנים שגילמו אותם נערים הם אחרים. בתהליך הקנוה, בחורות עם צעירים שכולם אינם שחקנים, ניסו יוצרי הסרט להחזיר את תחושת 1970, את סגנון הזיון, השפה, החלומות: שני דברים שלא הספיק ד"ר, לפני גיוסו, מטרידים את בן השמונה-עשרה של בנות הכבעים: "לא עשיתי רישיון נהיגה, ולא שכבתי עם נערה". הם מכינים את מסיבת הסיום של נחתמר, ישנים בים, מחזרים אחרי נעמי, זוג אחד צלו מתחתן. אבל לכל, לכל יש תחושה של בינתיים, של קצר, עד הגיוס.

מוסי, פרופיל קרבי, יפה-תואר ומוסיקאי מחונן, מלך הכיתה. בקלות הוא זוכה בנערה הנחשקת. בלהקה הצבאית מחזרים אחריו, מורות סומכות עליו, הוא אהוב לבם של כולם. ולבם יישבר כאשר יוודע בסוף על מותו. על כך נקרא הפרק השלישי של הסרט, המחולק לארבעה, לפי כמות גיבוריו: צוויליך, אהר'לה, מוסי ומרגו – הגלוני של החבורה – דברן וחולה-קולנוע המתעד את מעשי חבריו במצלמת סופר 8. יוצרו, הבמאי רנן שור, ישתמש בקטעי סרטים אלה בתוך סירטו. צוויליך, התם, האליפלט של "בלוז", יהיה ראשון המתגייסים וראשון ההרוגים. אפילו לא מעשה גבורה, או מלחמה. תאונת אימונים טפשית, בטירונות. מותו יזעזע את החבורה הקטנה, ולא ישנה דבר. כפי שמותם של רבים כמותו זיעזע רבים – ולא שינה כלום. צוויליך רצה להיות כצנחנים כדי שתווה כרמלי תסתכל עליו. אני שואלת את עצמי האם זה חשוב גם היום, ולמי.

רנן שור, במאי הסרט ובעצם אביו מולידו (הוא התחיל לעבוד עליו לפני יותר מעשר שנים), נוגע פה בנושאים שיהוו מאז ועד היום ציר מרכזי בהוויה הישראלית. ובין ים לים, מסיבה ונאום חוצב-להבות הוא שואל: האם אנחנו חייבים להמצא במצב של "אין ברירה" או שמותר לנו לבחור? בשנת 1970 נאמר לראשונה: לא רוצים יותר. לא רוצים להילחם, לא רוצים למות בעד ארצנו. הסרט אומר את הדברים מתוך ישירות. חבל שאין הוא מתייחס אליהם ביתר החכום ומרחק, כי "בלוז החופש הגדול" כאמור, הוא לא רק סרט על החבר'ה, הוא סרט של החבר'ה, ובתור שכזה חסר הוא מרחק, פרספקטיבה, פער אמנותי, מחשבתי.

הוא מתבטא בקטעים מוסיקליים לא מוצלחים ובנאומים חוצבי-להבות של הפציפיסט הלוחם אהר'לה. הוא נואם וצועק, מצטט את מרקוזה וכותב סיסמאות-צבע על קירות הבתים. בוויכוחים עם מנהלת בית-הספר הוא הבוטה מכולם, אך בסופו של הסרט נראה אותו דרך חלון האוטובוס, בדרך למחנה טירונים, כתנייס כמו כולם.

אך לא רק אהר'לה, כמו שאר גיבורי "בלוז", נשארים סגורים במלכודת זו, גם הסרט. פער גילים חסר לי כאן עמדת היוצרים בני השלושים: ויותר היא כעמדת גיבוריו, נערים מתבגרים. גברים-ילדים. נערים שילדותם הופסקה בבת-אחת, עם הגיוס, ובגרותם חמקה מהם והלאה. נערים שלעולם מרגישים הכי טוב בינם לבין עצמם, בלי הכנות, בתא חברה'מני, עוד לפני היות הנשים.

רנן שור: "הגעתי לצבא בתול בנשמתי, ילד טוב. נזרקתי בבת-אחת לסיטואציה של טירונות ואני צריך להסתדר עם העולם, וזה לא העולם שבו גדלתי. אתה שוכב באוהל, יש מפקד שצועק: 'שור שתוקו תעשה עשרים שכיבות סמיכה!'. כדי לשרוד אתה חייב להסתגל. נהפך בבת-אחת לפוליטיקאי של החיים. מה שאמור להתפתח בהדרגה, אתה מקבל במכה. זה ישראלי".

"אני זוכר את החופש הגדול האחרון שלי לפני הגיוס. חיינו עושים מסיבות כל לילה, הולכים לים בחבורות של עשרים איש. נעשים חברים תוך יום. הייתה תחושת פירגון ופתיחות. לפני שעשיתי את הסרט בדקתי ומצאתי שזו תחושה שיש לכולם בקיץ הזה. יש חוויה קולקטיבית, ישראלית, של תקופה שאחרי תיכון ולפני גיוס. זה החופש הגדול האחרון לפני כניסה לעולם שאתה לא יודע את פישרו, עולם שיקבע את עתידך: דימוי גברי, יחידה קרבית".

"אין לך מושג כמה הטריד אותי שלא הייתה לי

(המשך בעמוד הבא)

"בקיבוץ ממש שנאו אותי, הערק, לא נראיתי משוגע, עבדתי והתנהגתי כרגיל – אז למה אני לא בנח"ל מוצנח משתמט. זה היה פשע שאין עליו כפרה, המציאו עלי סיפורים שאני מעשן חשיש ומארגן אורגיות ולא עובד – כי ככה הם המשתמטים מצה"ל, לא?".

מכתב השמיניסטים: "איזה דבר נורא עשינו?"

מכתב השמיניסטים מ-1970 נהפך לשם דבר. מכתב דומה שנשלח ב-1978 למנחם בגין, כמעט לא זכור היום. "ישבתי עם בחור בשם אלדד לוי, ולמדנו למבחן", נזכרת לאה פראוור (אז קראי) בלידתו של מכתב השמיניסטים ההוא. "אחרי-כן הצטרפה אלינו חברתו, ושמענו בחדשות שהממשלה מתנגדת לנסיעתו של נחום גולדמן – אז נשיא ההסתדרות הציונית – למצרים. קפצתי לשמים. זו היתה ממשלת ליכוד לאומי שאמרה שהיא מחכה לטלפון מהערבים. אני אמרתי שאולי זה נכון, אבל הם לא מפנים את הקו".

למחרת הלכה לאה לבית-ספרה, "בית חינוך" בירושלים, ונתקלה בשמוליק שם טוב, בנו של ויקטור שם טוב ממפ"ם. גם הוא היה נסער מאוד. הוא החזיק בידו מכתב שניסח, וביקש להחתים עליו את השמיניסטים. לאה עברה על המכתב, ביחד הכניסו בו כמה שינויים, והחתימו עליו יותר ממאה תלמידי י"ב מכמה בתי-ספר יוקרתיים בירושלים. המכתב היה די מתון, והשורה התחתונה שלו היתה: "לא נעשה די למען השלום." בעיתונים פורסם כאילו החותמים מאיימים שיסרבו לשרת בצה"ל, והיה רעש גדול.

אחיה של לאה, מוטי, פצוע קשה מקרבות מלחמת ששת הימים, היה מאושפז זו השנה השלישית בבית החולים "הדסה". "אתה שואל אם זה השפיע?" שואלת לאה, היום מורה שבירה בקיבוץ ניר-עם ואם לשניים, "אני מניחה שזה תרם לעיצוב דעותי. לא הייתי בשומר הצעיר, והיו לי קשרים רופפים עם הנוער העובד, גם לא הייתי ערה כל-כך מבחינה פוליטית. קראתי עיתונים."

לאה אינה יודעת היכן כל החותמים היום. כן, היא מאוד סקרנית לדעת, ומקווה שבעקבות הסרט שיוצא עתה לאקרנים – יתפוס מישהו יוזמה, ויארגן פגישת מחזור, "למרות שזה לא היה מחזור, אפילו לא קבוצה מגובשת. בסך-הכל כמה חבר'ה שהכירו מבתי-ספר שונים."

המכתב נשלח לגולדה מאיר, ראש הממשלה דאז. בעקבותיו היא אמרה את המשפט המפורסם "אני מזועזעת." לאה זוכרת עד היום את ההתקפות הקשות עליהם, שבאו מכל הכיוונים. המורים נזפו בהם. חבריהם, שלא חתמו, קראו להם "מצפוניסטים". לאה נזכרת שהיא לא הבינה בתחילה על מה הם מדברים. "חשבתי שהם אומרים 'מצפוניסטים', בעלי מצפון, ודווקא קיבלתי זאת כמחמאה", היא צוחקת. כינו אותם גם "עוכרי ישראל". הביטוי הזה רווח כבר אז.

אולם אחיה המצוע היה מאוד גא בה, וזה נתן לה כוח להתמודד עם ההתקפות הקשות, שבאו בעיצומן של בחינות הבגרות. "האווירה בבית-הספר היתה קרובה ללינץ'. זה היה ממש נורא," היא אומרת. "מה בסך הכל אמרנו? איזה דבר נורא עשינו?"

מאז עלו על המוקד כל-כך הרבה פרות קדושות, עד שהפרה הקדושה שהם אולי שחטו נראית היום באמת חסרת משמעות. גם תלמידיה אינם מבינים היום על מה היה אז כל הרעש. הם שומעים על ועדות חקירה בעניין מלחמת יום הכיפורים, סברה ושתילה, שב"כ; על אנשים שסירבו לשרת בלבנון ומסרבים לשרת בשטחים – אז מה עשו כל-כך הרבה רעש סביב מכתב תמים של מאה שמיניסטים, שבסך-הכל רצו שלום עם מצרים וטענו שהממשלה לא עושה די למענו?

טעה מי שחשב אז שהחבר'ה האלה לא ישרתו בצה"ל. את שמוליק שם-טוב ראו בסיירת מפוארת; ולאה התעקשה להתגייס למרות שהצבא רצה לשחררה בגלל פציעת אחיה. היום, לאה יכולה רק לומר בצער: "מדוע לא הקשיבו לנו אז?" היום היא אשה צעירה עם המון נסיון חיים. אחיה נפטר שנתיים לאחר כתיבת המכתב. היא נישאה לצבי שרף, מי שהיה בנו של שר השיכון לשעבר, זאב שרף, והוא נפטר בפתאומיות חדשים ספורים לאחר החתונה.

כשלאה נזכרת באותו מכתב, היא עדיין איננה מאמינה שצעירים כאלה, ילדים טובים ירושלים, ילדי שמנת מבתי-ספר טובים בגיורה, דור האספרסו שבסך-הכל רצה חיים טובים, לא יותר – יכלו לחתום על מסמך שבדיעבד נראה כנבואה שהתגשמה. "תחשוב על זה," היא אומרת בשקט, "איך חבנו אז, נערים ונערות צעירים, שהשטחים ישחיתו את ישראל"?

היום, אומרת לאה, אין לה יותר תשובות פשוטות. אז הכל היה פשוט יותר. דעותיה לא השתנו, רק נוספת לחן תחושת החמצה גדולה. ומהמכתב נותרה רק הגאווה, שאינה מצליחה להתחזרות בגאוותה על בנה ועל בתה. מהפכות היא לא תעשה, בכך היא בטוחה, ואין היא מצפה למהפכות גם משאר חותמי מכתב השמיניסטים. רובם ככולם התברגנו היום, ונותרו רק עם זכרון נעורים תשוב. הם יכולים לפחות לומר: "אמרנו לכם," ויש להם גם קבלות בארכיוני העיתונים.

עמוס לבב

"האווירה בבית הספר היתה קרובה ללינץ'. מה בסך הכל אמרנו?"

לאה פראוור





שירי פרייבך, יואב צפיר, ורד כהן. להספיק הכל.

הסרט. כרטיס־ביקור

תקציב: 200 אלף דולר במזומן ו־160 השקעת הצוות.
משקיעים: משקיעי־מס פרטיים, מפיצים, "הקרן לסרטי איכות", "בית־צבי": ציוד, ניצבים ושחקנים.
צילום: 16 מ"מ ובלו־אפ (הגדלה) ל־35.
מעבדה: ברקי. 100 דקות.
במאי: רנן שור.
תסריט: דורון נשר.
מפיק: אילן דה פריס.
מוסיקה: רפי קדישזון.
צילום: איתן חריס.
עורך: שלמה חזן.
שחקנים: דוד צווינגבוים, יואב צפיר, שחר סגל, נועה גולדברג, ורד כהן, עמרי דולב ואחרים.

(המשך מהעמוד הקודם)

חבורה. אני אחזור הביתה ל'אפטר', מה אני אעשה? אהיה לבד? החבר'ה כולם התפזרו, עם מי אפרוק את החוויות שעברתי בטירונות? וגם נכשלתי בטסט, אז אגיע הביתה ביום שישי ולא אוכל לצאת? היום לצעירים יש מכוניות, אופנועים. אז מי חשב. אפילו לקחת מונית? היינו פאניקסטים. מבוהלים".

"ולכן, כשהציעו לי לערוך את הסרט, להעביר אותו למלחמת לבנון, אפילו הציעו להשקיע כסף אם אשנה, לא יכולתי להסכים: מלחמת ההחשה זו התקופה שלי. אני הייתי שם. וכסרט הראשון, שרוב ההחלטות לגביו הן אינטואיטיביות, רציתי לדבר על דברים שאני מכיר".

את השירות הצבאי שלו עשה הבמאי רנן שור בין להקת פיקוד מרכז (בימי הגנרל גנדי) לבין "במחנה" (עם הגנרל יצחק לבני). אז פגש את אורי זוהר שיהיה לבעל השפעה מכרעת בחייו. רנן, ילד תל־אביבי, גדל בשדרות ח"ן, למד בבית־ספר "הכרמל" ובעירונית א', ובגיל צעיר התחיל להתעניין בקולנוע. אביו, פרופסור שמואל שור, מן האבות המייסדים של הרפואה הישראלית, לא היה הכי מאושר מבחירתו המקצועית של הבן. אחרי חמש־עשרה שנים הוא רואה את התוצאות: סרט עלילתי ראשון.

"בלהקת פיקוד מרכז הבנתי סופית שיהרג העולם: שחקן אני כבר לא אהיה. הייתי עם עומרי ניצן, בר־אבא, שם־טוב לוי, ניצה שאולי, שלומית אהרון — כולם אריות. אלוף הפיקוד היה אז גנדי, והוא היה מתקשר כל יום למוצבים ושואל: הלהקה היתה? כמה זמן הופיעו, מה עשו? אז היינו נותנים חמש הופעות ביום, במוצבים, בכל מיני חורים בבקעה. הופעות של שעה ורבע, עם הדרנים, בפני שני חיילים. הופעות של איש, עם תפאורות, תזמורת. בר־אבא היה המפקד והיה בא כל יום עם פתקים (אביו היה מנהל מחלקת הלחם בהסתדרות, אז הוא למד ממנו) ורושם לעצמו הוראות".

"אחרי שהם השתחררו, גם אני ביקשתי לעבור. כי בלהקה צבאית כל העניין זה עם מי אתה נוסע באוטובוס. ניגשתי לקצין חינוך ועברתי ל'במחנה'".

ולפני כן היית כוכב מחזמר?

"כמעט. אני זוכר, בשנת 64', הייתי קטן, בן 11, הלכתי להבחן ל'אוליבר'. לא אמרו לי לאיזה תפקיד, היינו המון ילדים, אבל אחרי־כן אמרו לנו, 'מצטערים מאוד, ילדים, אבל אין לנו כסף, אז לא תהיה הצגה'. אחרי שנה וחצי ראיתי שוב מודעה על 'אוליבר'. זכרתי את השיר מן האודישן הקודם, אז הלכתי שוב. לא סיפרתי אפילו להורים שלי. ישבו שם הבמאי פיטר קו ושרגא פרידמן, ואני עומד בפניהם ושר את 'תרגיש את עצמך' — בעברית. הסתכלו עלי ואמרו: אתה דונ'ר. הופעתי עם רבקה רז, שרגא פרידמן, רחל אטאס, אברהם רונאי. בעיתון אפילו כתבו שאני שר יותר יפה מרבקה רז".

"שיחקתי שם שנה. הצגה נורא יפה, אבל לא הצליחה מסחרית. ואז גיורא גודיק הגדול לקח אותי לתפקיד יורש העצר של מלך סיאם: אריק לביא, רבקה רז. הייתי נוסע ליפו בשני אוטובוסים, צבעו אותי לסיאמי. זה היה קשה. הופעתי עוד באיזו הצגת ילדים בתור ירוק זהבי, והתחלתי להתעניין בקולנוע".

כמו כולם אז גם הוא הלך לחוגים של דוד גרינברג בבית־לסין, למחנות קיץ לתסריטאות, והתנסה בסופר 8. שלא כמו כולם הוא עבד עם אורי זוהר. אין ספק שזוהר הוא בעל ההשפעה המרכזית בחייו (הקולנועיים לפחות) של רנן.

איך נוצר הקשר ביניכם?

"בבית־קפה. הייתי עיתונאי ב'במחנה', ובדיוק יצא 'עיניים גדולות'. נפגשתי עם אורי, הוא בא, ישב חצי שעה, דיבר נון־סטופ, ושאל: זהו, הכל בסדר? אמרתי: לא. אבל לאורי זוהר חיכתה כבר עיתונאית אחרת, באותו בית־קפה. הוא הקציב לכל אחד חצי שעה. קבענו עוד פגישה, ועוד אחת. אחרי חמש פגישות כאלה פתאום אמר: מי אתה? אתה אוהב קולנוע? כך נוצרה ידידות. זה נשמע לא טוב כשאני אומר זאת, אבל הוא סמך על טעמי בקריאת תסריטים".

שור עשה מאז סרטים קצרים ("אפטר", "מנצר ויליאמס", שאפשר לקושרם ל"בלוז לחופש הגדול", ו"חתונה בירושלים": טקס נישואי בתו של אריק איינשטיין לבנו של אורי זוהר), למד קולנוע באוניברסיטה, עבד ב"מסע אלונקות" והיה עוזר במאי של זוהר ב"הצילו את המציל". הפקה לא הכי בריאה כשהבמאי, העסוק בדברים אחרים לגמרי, היה מגיע עם כיפה וציצית ומשתעמם עד מוות בביצוע סרט עליו התחייב קודם לכן.

בסירטו הארוך הראשון, כמו בסרטיו הקצרים, מתעסק שור בהוויה הישראלית, במה שעושה לנו הצבא. מיהו אותו ישראלי החי בחוון גרי קפר בעולם שבו לא תמיד הבחורים הטובים גומרים אחרונים.

שור: "מה שהכי חשוב בסרט זה, סיפור שעובד וליהוק נכון. ואז, על הסט עצמו — רק לא לקלקל. במובן זה אני בפירוש תלמיד של אורי זוהר, שהיה במאי־חיה: לא להעמיד את האגו של הבמאי במקום הראשון. לדבר פשוט. ועל דברים שאתה מכיר".

עירית שמגר

"הגעתי לצבא בתול בנשמתי, ילד טוב. נזרקתי בבת־אחת לסיטואציה של טירונות ואני צריך להסתדר עם העולם, וזה לא העולם שבו גדלתי. כדי לשרוד אתה חייב להסתגל. נהפך בבת־אחת לפוליטיקאי של החיים. מה שאמור להתפתח בהדרגה, אתה מקבל במכה. זה ישראלי".

מיכאל ק.

האזרח מיכאל רז יושב בביתו מוקף מסמכים והעתקי מכתבים. מאז פשטו אנשי המכס על ביתו באוגוסט 81', השתנו חייו. גם היום הוא נרגש ומזועזע, כאילו לא שוחרר ממעצר ללא תנאי וללא אישום כבר לפני שש שנים. רז, חוקר בכיר במשטרה שנהפך לנחקר, אחוז תחושת חרדה עמוקה לגורל המדינה. לכן גם נתן לספר שכתב על הפרשה הקפקאית שלו את השם: "מדינתי המתפוררת". אדם במבוך.

מאת עמוס לבב
צילום: שמואל רחמני

בוקר קיצי של שלהי אוגוסט 1981, כשפשטו אנשי המכס על ביתו, השתנו חייו של מיכאל רז ללא הכר. הפשיטה לא רק זיעזעה אותו ואת משפחתו. חקירתו ומעצרו באבו־כביר במשך 16 יום, שבאו בעקבותיה, ניפצו לרסיסים גם את החלום הציוני של המורה לאורחות מנתניה, שהיה בעבר קצין חקירות במשטרה.

"מיכאל רז קיבל את מעצרו בצורה קשה", אומר בנימין זיגל, שהיה מפקדו של רז במחלקת חקירות הונאה. "כשאותי חקרו – קיבלתי התקפלה. הוא קיבל את זה בצורה אחרת, אמוציונאלית מאוד".

אשר ידלין אמר על חוקרו מיכאל רז כי "היה חוקר נחמד ומתחשב". השניים, האסיר המשוחרר ידלין וחוקרו, נפגשו בניו־יורק לאחר שידלין שוחרר ממאסרו, המשיכו בשיחות־נפש. רז, החוקר שבינתיים נהפך לנחקר, יצא משיחות אלה עם תחושת חרדה עמוקה לגורל המדינה. לכן גם נתן לספר שכתב על הפרשה הקפקאית שלו את השם "מדינתי המתפוררת".

במכס אומרים כי אין אצלם "תיק רז", כי אם "ספריית רז". את מי הוא לא הפגיז במכתבים? שרים, שופטים, מבקר המדינה, כל 120 חברי־הכנסת. עכשיו העלה הכל על הכתב. הוא מנסה להוציא ספר, יורה לכל הכיוונים. מנסה לתקן את המדינה. זועק ומתריע "בשעה שאתם נהנים מכילו בתאים המפוארים, שוקעת הספינה רקובה". רז יושב בביתו בנתניה, מוקף במסמכים והעתקי מכתבים, מספר שוב ושוב את סיפורו הקפקאי, נרגש ומזועזע כאילו לא שוחרר מהמעצר ללא תנאי וללא אישום כבר לפני שש שנים.

מיכאל רז נולד ברוסיה לפני 44 שנים. הוריו הגיעו ארצה ב־1949, וכעבור כמה שנים ירדו לברזיל. מיכאל נסע עימם, לא הסתגל, וכעבור שנה חזר ארצה לבדו. הוא גדל בבית סבתו בקרית־שמואל, והלך לבית ספר דתי.

בצבא שירת מיכאל רז בשריון. כשהשתחרר, נסע לבקר את הוריו וחשב לצאת אחר־כך ללימודים בארה"ב. אבל במאי 1967, בהיותו בחו"ל, שמע שישראל מגייסת מילואים, והחליט לחזור. אביו התחנן שלא יעשה זאת, אך הוא עלה על מטוס ושב ארצה. מיכאל הספיק לשרת באיזור שכם במלחמת ששת הימים, וניצל בנס מהתקפת מטוס ישראלי על הזחלם שלו.

כשהסתיימה המלחמה החל ללמוד באוניברסיטת חיפה מדע המדינה וההסטוריה ישראלית. התחתן עם יהודית, עבד כמבקר במשרד התיירות, ואז הוצע לו על ידי שני סטודנטים, קציני משטרה, להצטרף למשטרת חיפה. ב־1973 החל לעבוד שם כחוקר במחלקת חקירות מירמה.

עד כאן הסיפור קולח יפה: עולה חדש־ישן, שריון, התנדבות, ציונות, דתי־ציוני, לא קיצוני, אשה נאה, שני ילדים נחמדים (היום ארבעה).

מיכאל סיים את לימודיו, עבר לנתניה והיה שם קצין מיהמה מרחבי. ב־1976 עבר למחלקת חקירות הונאה בפיקודו של בנימין זיגל. הוא השתתף בחקירות גדולות שנערכו בתעשיה האווירית ובמרעצת הירקות והפירות, ואחר־כך עזב הכל כדי להיות אחד מבין חמשת חוקריו הראשונים של אשר ידלין. החקירות כבר היו בדמו, או שמא בעורקיו.

כששככו הדי פרשת ידלין פרש מיכאל רז מהמשטרה. הוא טוען כי עשה זאת משום שמפרשת ידלין הוליכו חוטים לעבר הצמרת, אך היה מי שהחליט לעצור את החקירה בנקודה זו. בנימין זיגל מכחיש את הדברים מכל וכל. הוא זוכר את מיכאל רז, אך נמנע מלשבח את עבודתו. "הוא היה חוקר אצלי, הביע את רצונו לפרוש, ופרש", אומר זיגל בקיצור נמרץ.

בספר שהוא כותב מתאר מיכאל רז אסיר מסויים בשם X, שמסר עדות חשובה בפרשיות ידלין ועופר. בשלב מסויים הועבר אסיר זה לבית־חולים לחולי נפש, שם חקרו אותו רז ושני קצינים נוספים, כשהם מחופשים לרופאים, לבושים חלוקים לבנים.

בספר מתוארת גם שיטת העברת הכספים של ידלין, אותה מכנה רז "מסועפת ולא מתוחכמת". וכך הוא כותב: "במהלך בדיקת המידע שמסר לנו X, הצטברו ראיות שחברת הברוקרים של יוליוס ולצמן ז"ל ניהלה חשבונות כספיים והחזיקה מניות שהועברו על ידי ידלין לגורמים שונים. לאחר שבסודיות הוצאתי צווי חיפוש, גיליתי חשבונות של ניהול תיקי השקעות... שיטת העברת הכספים נוהלה בצורת פתקאות רשומות על־ידי אשר ידלין (נא למסור למוכ"ז). בצורה בזו נחשפה שיטת העברת כספים מסועפת ולא מתוחכמת. זכיתי לשיתוף פעולה מלא מצד ולצמן ז"ל. התאבדותו של חשר אברהם עופר הפסיקה חקירה מסועפת שממנה הובילו חוטים לאישים ידועים, שיכלו לחשוף העברות כספים נקנה־מידה גדול למפלגותיהם. בחקירה זו התקבלה תמונה עגומה, עד כמה המערכות הפוליטיות שלנו רקובות. הכל התנהל על פי הכלל: טובת המפלגה עדיפה על פני טובת המדינה; האינטרס הפרטי עדיף על פני האינטרס הלאומי".

מיכאל רז נפגש בחקירותיו בשחיתות שלא יכול להשלים עמה. הוא רצה להמשיך לחקור. אשר ידלין מוכיר אותו בספרו "עדות" כ"בחור דתי שחוזר ואומר: אל תגן על הגדולים שהפקירו אותך, איש לא ינקוף אצבע למענך".

בספרו מתייחס רז גם לשיחותיו עם ידלין: "קיבלתי תמונה מזועזעת, כיצד עסקני מפלגות שולטים במדינה שלטון מוחלט, כיצד קונים את הקואליציה בהסכם מתחת לשולחן".

מיכאל רז פרש מהמשטרה בתום פרשת ידלין, מאוכזב על כי התנופה לא נוצלה להמשך ניקוי השחיתות בצמרת. כמו רוב הפורשים מהמשטרה, הוא הקים משרד חקירות פרטי. הוא גם ניצל את קשריו בברזיל, וניסה ליבא משם קפה. זה נראה לו פשוט, על קפה מוטל מכס בגובה של 5%.

כשהגיע המשלוח הקטן הראשון, הלך מיכאל רז למכס על מנת לשחררו. כאן נכונה לו הפתעה. בשעה שעמילי מכס סביבו שיחררו בקלות אלפי מקשירי חשמל ששיעורי המכס החל עליהם מסתכמים במאות אחוזים, נשלח הוא הקטן מפקיד לפקיד, להביא אישור מכאן והצהרה משם. רז המתוסכל פנה לעמיל־מכס שנתן לו להבין כי מצפים ממנו לשוחד. החוקר לשעבר סירב להשלים עם זה, ופתח בחקירה פרטית משלו. היום, בספרו, חכם לאחר מעשה, הוא כותב: "אני קטן מדי מכדי להלחם בגוף מושחת כזה. זו היתה טעותי הגורלית, שחשבתי שאוכל להילחם בשחיתות לבדי. לו הייתי מוסר למר זיגל את המידע, היו אנשי המכס במעצר, ואני חופשי".

אבל מיכאל רז פעל לבדו. הוא השתמש באמצעים מתוחכמים, ערך הקלטות־סתר, נפגש עם מבריחים, מסר את מימצאיו למי שמסר, והתוצאה: פשיטה גדולה של המכס על מחסן־ערובה ענק, תפיסת סחורות מוברחות במליונים, מעצר של סוחרים ויבואנים רבים. אבל מיכאל רז החזיק בידו רשימה של 26 פקידי מכס שלטענתו לקחו שוחד. בהם לא נגעו. בעתון "הארץ" מאותם ימים (יוני 1979) מופיע אפילו הסבר לכך: "מעצרם של 26 מוכסים יזעזע את המערכת".

לא חלפו חודשים רבים, ומיכאל רז נפצע בתאונת דרכים. בעקבות נכותו "הוריד פרופיל" והחל לעבוד כמורה לאורחות והסטוריה בבית־ספר תיכון בנתניה. מדי פעם גם לקח על עצמו חקירה פרטית קטנה. את המכס לא שכח, והמשיך לאסוף על המוכסים חומר. הוא טוען שהצטברו בידיו הקלטות מרשיעות על 26 מוכסים. הוא המשיך לשמור על קשר עם מבריחים ולקבל מהם מידע, וזה, לדבריו, הביא אליו את חוקרי המכס. באוגוסט 1981, ב־5.40 בבוקר, הם התרפקו על דלתו. עשו חיפוש יסודי בבית, נטלו את ההקלטות, שמו אזיקים על ידיו ולעיניהם הנדהמות של בני משפחתו ושכנים, הכניסו אותו למכוניתם ונסעו מהמקום. מיכאל רז נהפך לנחקר. בעיתונים הופיעו כותרות גדולות: "קצין משטרה לשעבר חשוד שהנהיג כנופית מבריחים".

זיגל צודק. מיכאל רז קיבל את מעצרו בצורה קשה. תיאור הקורות אותו מופיע בספרו: "בתחנת המשטרה בהרצליה הכניסו אותי לתא דחוס, שם חיכו לי שישה־שיבעה עבריינים מועדים, ביניהם פושעים קשוחים העוסקים במסחר בהירואין, אלופי חיסולים בעולם התחתון, לוויתני פשע. אחד מהם אמר לי תוך כדי הוצאת סכין מנתחים חלוד מקפלי מכנסיו: 'אנחנו נחתוך אותך כדי ללמד את אנשי המשטרה לקח, שלא יכו אותנו בחקירות'. עניתי לו שאני מעולם לא חקרתי בצורה אלימה, אפילו עזרתי בהרבה מקרים, ככל שיכולתי, לשיקומם של עבריינים".

למזלו של מיכאל רז נזכר אחד העצירים כי הוא אכן נתן פעם קופסת סרדינים לחבר שלו, שנחקר במטה בתל־אביב. הם עזבו אותו לנפשו, אך הטראומה נשארה: "לא יכולתי לעצום עין", הוא כותב בספר. "חדר קטן, מסריח, דחוס עשן סמים, צואה מרוחה על הקירות, שמיכות משומנות ומסריחות, לגנצל נפש כזו לא פיללתי מימי. חשבתי שאני חולם, צבטתי את עצמי. אבל המציאות על כל נוראותיה הציקה לי מאוד. בבוקר אפילו לא נתנו לי חוקרי המכס להכניס לתא תפילין וטלית. איך הפך אותי המכס לפושע מסוכן?"

רז הועבר לאבו־כביר, שם שהה שבועיים.

(המשך בעמוד הבא)

"הכניסו אותי לתא דחוס, שם חיכו לי שישה־שיבעה עבריינים מועדים, ביניהם פושעים קשוחים העוסקים במסחר בהירואין, אלופי חיסולים בעולם התחתון. אחד מהם שלף סכין חלוד ואמר לי: 'נחתוך אותך כדי ללמד את אנשי המשטרה לקח, שלא יכו אותנו בחקירות'".

מיכאל רז: "קיבלתי תמונה מזעזעת, כיצד עסקני מפלגות שולטים במדינה שלטון מוחלט, כיצד קונים את הקואליציה בהסכמים מתחת לשולחן".

"לא סיפור קפקאי. סיפור של דון־קישוט"

עמית יצחקי, ראש הלשכה של מנהל המכס, מרדכי ברקת, מגיבה בקיצור נמרץ: "הנושא של מיכאל רז נבדק לאורכו ולרוחבו על־ידי כל הגורמים המוסמכים. שרים וחברי כנסת היו מעורבים בזה. איננו חושבים שהיום, אחרי כל־כך הרבה זמן, יש עוד מה לעשות ולא עשינו. לא זכור לנו מקרה שנבדק בצורה יסודית כזו, על ידי כל הגורמים, כולל המשטרה".

מ. רובינשטיין, קצין הבטחון הארצי של המכס, התייחס במכתב ששלח בדצמבר 1981 למר ברקת לתלונותיו של מיכאל רז. הוא מצא כי שמו של רז עלה בציתות לטלפון של מבריחים. "אין צידוק לטענתו של רז כי לא היתה סיבה למעצרו", כתב מר רובינשטיין.

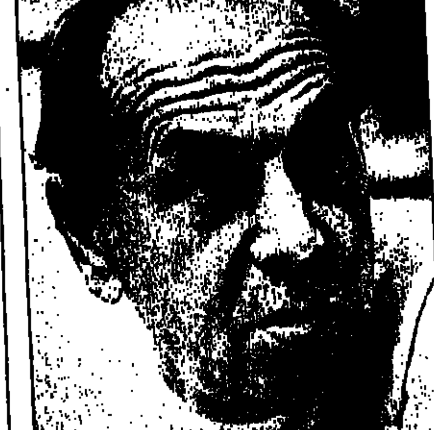
אשר לטענתו של מיכאל רז כי נחקר עד ... רצח שלא ביצעו, או להתאבד. אדם שפוי לא יודה ברצח שלא עשה. אני מאמין בערכאות המשפט בישראל".

"ישנן סמכויות חקירה בידי יותר מדי גופים! נכון. ועדת שימרון המליצה לאחד את החקירות תחת גוף אחד. אבל צריך קודם להשיג חוקרים מעולים. במשכורות שמשלמים היום – כמה משוגעים כאלה תמצא! זו המלצה נכונה, אך בישראל – אין היא בת־ביצוע".

"לא אגיד שמיכאל רז אינו מאוזן, אך הוא רגיש ומפריז. גם אותי תקרו, ואכלתי את עצמי, וקיבלתי התקף־לב, אך אינני ממורמר. זהו תהליך, אין ברירה. רז קיבל את זה קשה מדי. אני לא מסכים איתו שהכל במכס מושחת. ישנם שם אנשים שעושים עבודה מסורה. עבודתם קשה




בנימין זיגל: "רז קיבל את זה קשה מדי".




עו"ד אלכסנדר טל: "עלו עליו בדחפור".

והפיתוי גדול. נותנים סמכויות רבות בידי אנשים שמקבלים משכורות נמוכות".

"מיכאל רז ערך חקירות פרטיות נגד המכס. אינני מאמין בשיטה כזו. אזרח אינו יכול לערוך חקירות פרטיות. מי שיש לו הובה כסף, יכול להפקיד את זה ...

השעות הקטנות של הלילה, בצעקות ותוך שפיכת מים לאוזניו, מצא מר רובינשטיין כי אכן היו חקירות שנמשכו עד לשעות מאוחרות. כן מצא שני מקרים בהם "היה צורך לשטוף את פניו של הנדון במים. מקרה אחד כאשר במהלך חקירה התעלף וכתוצאה מכך שפכו מים על ראשו על מנת לעוררו ...

מיתת סדום

(המשך מעמוד 12)

במשך שנתיים־שלוש, אך שאין לה תרופה. הוא אמר, שאהרון ומשפחתו לא צריכים להשלות את עצמם. כראש השנה הגיעה אמו של אהרון משוודיה. אהרון חש בטוב והלך הביתה. לאחר מכן נחלש שוב, והפעם עד כדי כך שלא יכול היה ללכת ללא הליכון. אהרון כבר היה בטיפול לסיבוכים נאורולוגיים של איידס והרופא הוא שהחליט לשוב ולאשפזו, הפעם במחלקה הנאורולוגית. אהרון הגיע למחלקה עם ידידו אלי, שטיפל בו בבית.

אלי ממשיך את הסיפור: "לאחר הרופאים היה אהרון כמו התינוק שלו. האמביציה האישית שלו היתה לעזור לו. הוא אמר לאהרון לבוא כשבת, כשהוא בתורנות, והוא יכניס אותו. אז ארזנו מזוודה והלכנו לבית חולים, אבל הם לא נתנו לנו להיכנס. חיכינו וחיכינו שעות. אהרון היה כל־כך חלש... השאירו אותנו בפינה, נתנו לנו את כל הדברים שצריך לבידוד: כפפות וכו'. בינתיים היו הנה טלפונים, והצוות שהיה בתורנות לא ידע מה לעשות.

"לפתע הגיע מנהל המחלקה. הוא לא דיבר איתנו. הכי קרוב שהעז להתקרב אלינו היה מרחק של שני מטרים. הוא רק דיבר עם הרופאים האחרים. הוא היה עצבני מאוד, והחליט לא לקבל את אהרון. אז נאלצנו ללכת הביתה. אהרון היה שבור, כי הוא גסס. הוא רצה לנסות כל טיפול אפשרי. הוא היה עייף מאוד ונורא חולה, והשבת הזאת היתה כל־כך מעייפת."

חברים לעבודה, ששמעו כיצד גורש אהרון מבית החולים, נקבצו סביבו. הם השתמשו בכל הקשרים שהיו להם, ואילצו את משרד הבריאות להוציא בג"ץ כדי לחייב את בית החולים לקבל אותו (ויש לומר שזכותו של משרד הבריאות שהוא נקט מיד באמצעים נגד בית החולים). אבל אפילו אחרי זה, החיים בבית החולים היו מאוד בלתי־נעימים לאהרון.

ממשיך אלי: "הכניסו אותו לנאורולוגית – זה היה פחות משבוע אחרי השבת ההיא. שוב, חיכינו וחיכינו. לבסוף שאלתי את האחיות: מה הבעיה? הן אמרו שאין מיטה. הן רצו מיטה מיוחדת. שאלתי אם איכפת להן שאני אשיג את המיטה בשבילן, והרי אמרו בסדר. אז ירדתי למרתף והבאתי חזרה מיטה. סידרתי אותה והלכתי לקחת את אהרון מחדר־המיון. כשחזרתי ראיתי את כל הסימנים: 'בידוד איידס' כתוב בעברית על הדלת. אהרון ביקש ממני עט כדי לשנות את השלט. היה כתוב איידס גם על כל הציוד."

אהרון בילה פחות משבועיים בחדר הבידוד. אילנה ואלי עשו הכל עבורו.

אילנה: "הוא לא היה מסוגל לקום או ללכת. הם נתנו לו כל־כך הרבה תרופות. הוא ישן כל הזמן והיה מסומם לגמרי."

אלי: "האחיות לא רצו להיכנס לתוך החדר כדי להחליף מצעים, לקחת אותו לשירותים או להאכיל אותו. אהרון אמר שהן אפילו לא טרחו לומר לו שהאוכל שלו נמצא מחוץ לחדר. הן רק נתנו לו כדורים שסיממו אותו כל הזמן. מקץ ימים אחדים החליט בית החולים לשוב ולשחרר אותו."

אילנה: "מנהל המחלקה אמר שהוא חייב לעזוב ב־8 בבוקר. זה היה יום ראשון. אהרון אמר להם שמישהו יבוא לקחת אותו בצהריים, כיוון שהוא לא יכול לעזוב לבד – הוא לא מסוגל ללכת. אז הם התעקשו להוציא אותו בשעה מוקדמת. בדרך־כלל לא משחררים אנשים לפני 10 בבוקר, לכל המוקדם. בבית החולים היה עליו להתלבש בכוחות עצמו. הוא התעלף. שתי נהגות אמבולנס הגיעו, ובתחילה סירבו לקחת אותו מחשש הידבקות. רק כאשר מנהל המחלקה יצא עם חלוקים ומסיכות בשבילן, הן הסכימו לקחת אותו הביתה."

שתי הנהגות השליכו את אהרון על המדרכה ליד ביתו ונסעו. אהרון נפל על הארץ ונחבל. שכניו נאלצו לעזור לו לעלות במדרגות לדירתו. בינתיים הגיע אלי בצהריים לבית־החולים כדי לקחת את אהרון. הוא מצא חדר ריק שלא נוקה עדיין והסיבה שנתנו לשחרורו המוקדם של אהרון היתה שהחדר נחוץ ושיש לחטאו.

אומר אלי: "הסיפור שהם רצו לנקות את החדר היה שטויות. הם רק רצו להיפטר מאהרון. העמדה רשמית של בית החולים היתה לקבל את אהרון ולתת לו את הטיפול הטוב ביותר, אבל הפתרון המעשי היה שונה בתכלית. עכשיו כשאני חושב על זה, אני אומר איך זה יכול היה לקרות בבית החולים הזה? איך זה יכול לקרות?"

אחרי הטיפול הזה החליט אהרון שמספיק לו מבתי חולים. הוא נשאר בבית. מצב בריאותו הלך והורע והוא התחיל להיות משותק. הוא לא יכול היה לבלוע. אבל הוא לא היה אף־פעם לבד – אמו היתה לצידו, ואחותו, בעלה ושני ילדיהם הקטנים. היה לו את אלי ותמיכה מלאה מחבריו לעבודה. ימים אחדים לפני שנפטר סיפרה אילנה כי הוא כתב ביומנו: "טוב־לבם של האנשים עוזר לי להתגבר על המחשבה שעלי למות."

אורנה: "ראיתי אותו יום לפני שמת. הבאתי לו אלבום תמונות מהתערוכה שלו במוזיאון, שהמחלקה שלו הכינה עבורו. נורא שמחתי שהבאתי את זה בזמן, כך שהוא הספיק לראות. הוא היה כל־כך אומלל, לא יכול היה לסגור יותר את הפה, והוא היה כל־כך רזה. הוא נתמך בכרים כדי שיוכל לשבת במיטה. ידיו היו כמו שעווה צהובה. נתתי לו את האלבום ולא היה לו כוח להחזיק אותו. אז ישבתי על־ידו והנחתי את האלבום על ברכיו והפכתי את הדפים בשבילו. זה נגע מאוד ללבו. הוא רצה לבכות, אבל הוא לא היה מסוגל יותר, רק קולות יצאו. בתמונות שאהב במיוחד נגע בידו. אז נתן לי מתנה, אחת המנורות שלו. הוא אהב דברים יפים והיה מבלה שעות בהתבוננות בסידור של מנורות עתיקות בפינה של חדרו. אמרתי לו: 'אבל אתה אוהב להתבונן בהן', והוא אמר: 'לא נשאר לי זמן, אני כבר לא צריך אותן.' אז הבנתי שהסוף קרוב."

אותו לילה מת אהרון.

ג'ואנה יחיאל

הייתי מוכרחה לגעת בהם

ג'ואנה יחיאל, עורכת בכירה ב"ג'רוזלם פוסט", החליטה לכתוב ספר על חולי איידס בארץ ובעולם בעקבות סדרת מאמרים שפירסמה על הנושא בעתונות, מתוכם גילתה את המימדים העצומים של תבוות בארץ בנושא האיידס. "הדרך אל חולי האיידס היתה ארוכה ורצופת מכשולים," היא מספרת, "הם חששו מאוד לחשוף את עצמם גם לאחר שהובטח להם שזהותם תשמר בסוד. הגעתי אליהם באמצעות רופאים שטיפלו בהם ותיווכו בינינו לצורך המפגש לאחר שקיבלו את הסכמת החולים, או באמצעות חבריהם. לא בקלות הם הסכימו להפגש. היה צורך בהרבה שכנוע, בפעולת תיווך ובכפפות של משי כדי להגיע אליהם. בפגישות עצמן הם היו חשדניים מאוד, אבל לאחר שיחות שנמשכו אל תוך הלילה הם נפתחו לגמרי ושמחו על ההזדמנות לשפוך את מר ליבם; משום שחולי האיידס בארץ, כך גיליתי מהר מאוד, הם האנשים הבודדים ביותר עלי אדמות, מנודים ומוחרמים כמי שאות קין חקוק על מצחם. הכיסוי התקשורתי של המחלה הוא בדרך כלל ברוטלי וסנסציוני. אני רציתי להציג את הצד האנושי, את החולה עצמו."

למפגש הראשון עם חולה איידס הגיעה ג'ואנה כשהיא מלאת חששות ופחדים: "אבל כל כך רציתי לפגוש אותו שבזמן הפגישה שכחתי מכל החששות. נפגשנו אצלו בבית והוא היה כל כך בודד. הבדידות שלהם היא נוראה. כולם בורחים מהם. לפעמים נשארים בסביבה אשה או מאהב. אחותו של חולה שנפטר סיפרה לי בכאב כיצד הראתה לאחיה את התינוק שנולד לה, מבעד לחלון זכוכית. אני רציתי לתת להם את התחושה שבעיני הם בני אדם. חשוב להם שיגעו בהם, ואני נגעתי. הייתי מוכרחה לגעת. חבי תולה אחדים מיררו בבכי בשעת השיחה אתי, וניגבתי להם את הדמעות בידי. אח"כ בבית חשבתי בבהלה שאולי טעיתי, אבל האמת היא שאין כל סיבה לפחד. אני גם נתתי להם להרגיש שאני לא חוששת לחיות במחיצתם. שתיתי איתם קפה, אחזתי בידיהם".

עבודת ההכנה לספר (שנעשתה בהתייעצות עם ד"ר שלמה מעיין) נמשכה כשנה וחצי. ג'ואנה, ילידת בריטניה, נשואה (לראול יחיאל, במאי בטלוויזיה הישראלית) ואם לארבעה. "הייתי חוזרת הביתה עם דכאונות. בעלי הרים ידיים, אל תספרי לי יותר, הוא ביקש, גם לבני הגדול לא סיפרתי. אני לא רוצה למלא את חייו בפחדים. בחור צעיר כמותו, יוצא לאילת ונפגש שם עם בחורה נחמדה מניו־יורק, אז אני צריכה להבהיל אותו מפני הרצון לעשות חיים בגילו?"

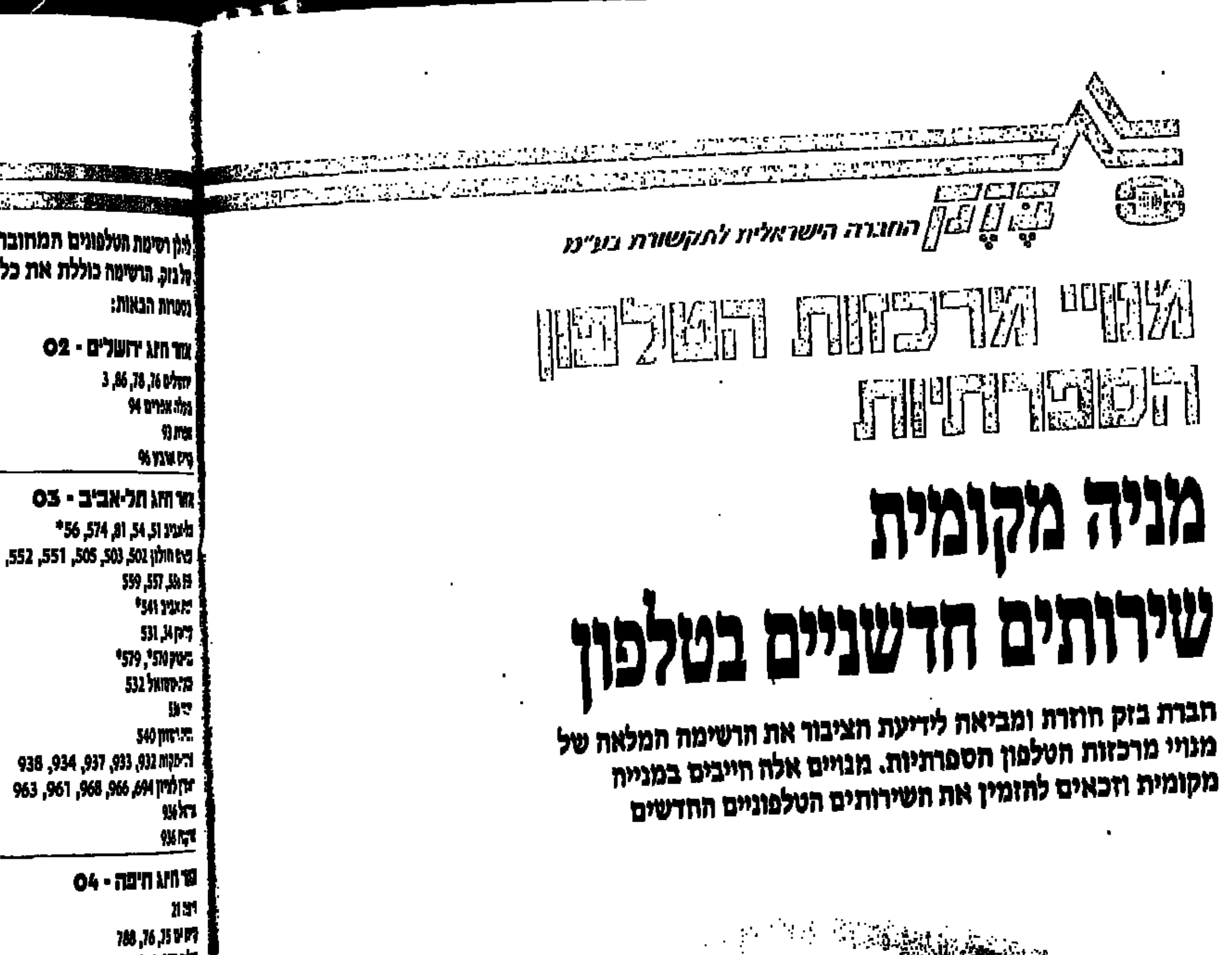
כדי להרגיש במעט את מה שעובר על חולי האיידס או על נושאי הנוגדנים, החליטה ג'ואנה לעבור בדיקות במרפאה לגילוי מוקדם של המחלה. "ישבתי שם על הספסל. פגשתי שם זוג מכרים. מה את עושה פה, ג'ואנה, הם שאלו וכמובן שלא יכולתי לחשיב. ישראל מדינה קטנה וכולם מכירים את כולם, זו סיבה שבגללה הרוב הגדול מעדיף שלא להגיע למרפאות. אחר־כך בוקשו ממני פרטים אישיים וסרבתי לתת. המתנתי שבועיים בדריכות לקבלת התוצאות, וקיבלתי שמץ של מושג מה עובר עליהם בתקופת ההמתנה. לאחר שבועיים שוב צריך לבוא למרפאה ושוב להמתין בתור ולפגוש אנשים. עם הממצאים שליליים, מילא, אבל אם הם חיוביים – כאן מתחיל השיוט הגדול. אני מכירה מישהו שבודק עצמו כל יום בראי, לראות אם הוא לא התנפח.

"אני חוששת שבעתיד נהיה עדים למקרים נוספים בכמו זה שבו החליט חולה לשים קץ לחייו, ובהסכמתו חנקו אותו שני חבריו בעזרת כר. כרגע אין פתרון נראה לעין למחלה, אבל המעט שניתן לעשות וצריך להעשות הוא מסע הסברה ותינוך הציבור בנושא האיידס."

אריה בנדר

ג'ואנה יחיאל: ""הייתי חוזרת הביתה עם דכאונות. בעלי הרים ידיים, אל תספרי לי יותר, הוא ביקש. גם לבני הגדול לא סיפרתי. אני לא רוצה למלא את חייו בפחדים."

"ראיתי אותו יום לפני שמת. הבאתי לו אלבום תמונות מהתערוכה שלו במוזיאון, שהמחלקה שלו הכינה עבורו. זה נגע מאוד ללבו. הוא רצה לבכות, אבל הוא לא היה מסוגל יותר, רק קולות יצאו."

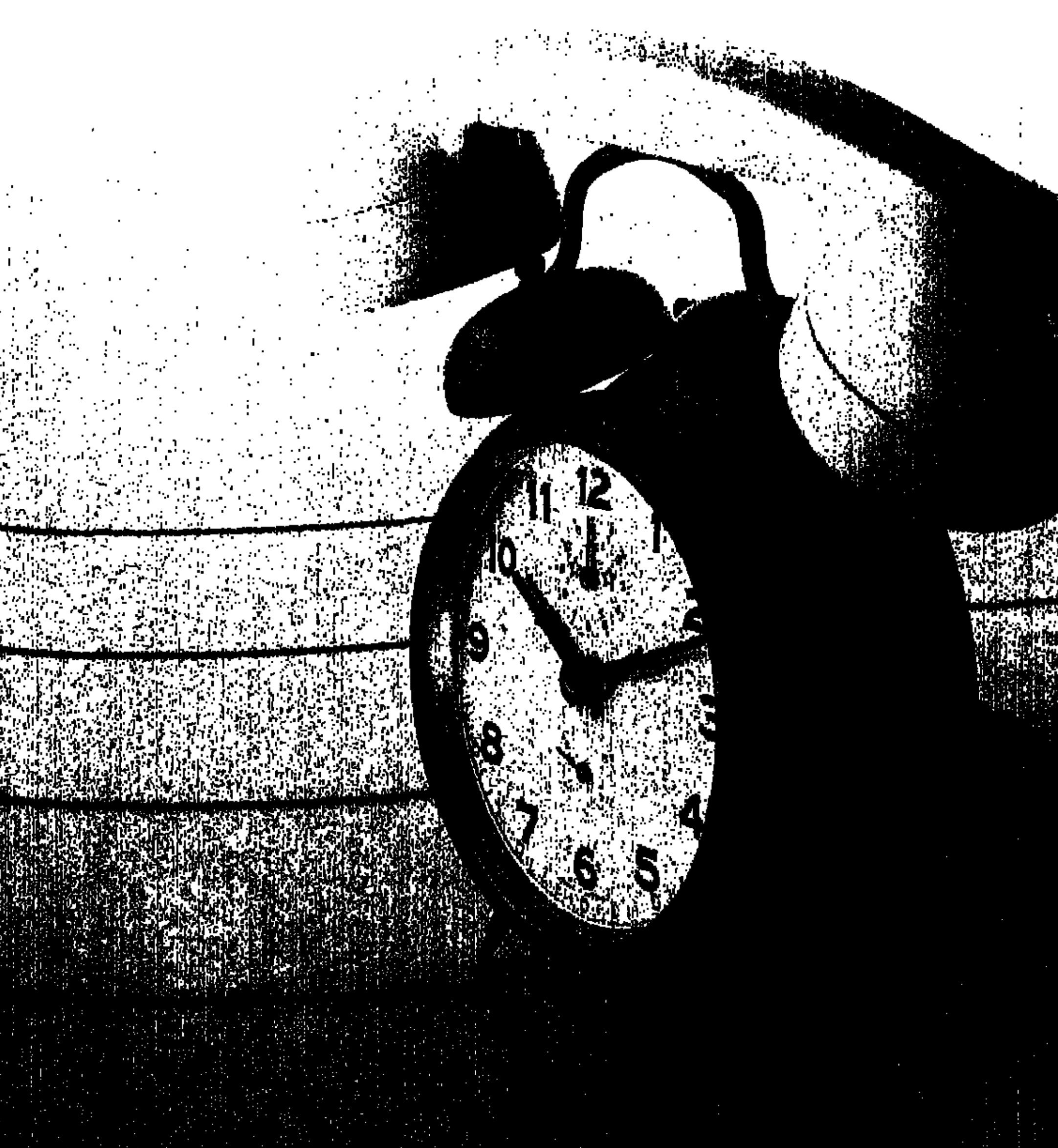


מנויי מרכזות הטלפון הספרתיות

מניה מקומית

שירותים חדשניים בטלפון

חברת בזק חוזרת ומביאה לידיעת הציבור את הרשימה המלאה של מנויי מרכזות הטלפון הספרתיות. מנויים אלה חייבים במנייה מקומית וזכאים להזמין את השירותים הטלפוניים החדשים



[illegible] רשימת הטלפונים המחוברים למרכזות הספרתיות החדישות [illegible] בזק. הרשימה כוללת את כל הטלפונים שמספריהם מתחילים [illegible] הבאות:

[illegible] חיוג ירושלים - 02
[illegible] 76, 78, 86, 3
[illegible] 94
[illegible] 93
[illegible] 96

[illegible] חיוג תל-אביב - 03
[illegible] 51, 54, 81, 574, 56*
[illegible] 502, 503, 505, 551, 552,
[illegible] 557, 559
[illegible] 541*
[illegible] 34, 531
[illegible] 570*, 579*
[illegible] 532
[illegible]
[illegible] 540
[illegible] 932, 933, 937, 934, 938
[illegible] 694, 966, 968, 961, 963
[illegible] 936
[illegible] 936

[illegible] חיוג חיפה - 04
[illegible] 21
[illegible] 35, 76, 788
[illegible] 975, 976, 977
[illegible] 89
[illegible] 85
[illegible] 867, 868, 869
[illegible] 800, 801
[illegible] 781, 782
[illegible] 783*, 784*
[illegible] 806, 807
[illegible] 841, 842, 843, 844
[illegible] 808*, 809*
[illegible] 37
[illegible] 846, 847, 848
[illegible] 945*, 946*
[illegible] 85*
[illegible] 864*

[illegible] חיוג הצפון - 06
[illegible] 363, 364
[illegible] 351, 352, 353, 354
[illegible] 581, 584, 585, 539
[illegible] 531, 532, 533, 534, 535, 536
[illegible] 544, 547, 548, 549
[illegible] 546*

בני יהודה 763, 764
קרית שמונה 94, 95
קצרין 960, 961, 262
מירון 988, 980, 987
צפת 930, 931

אזור חיוג צומת אילן - 08
רחובות 41, 44, 49
יבנה 43
נס ציונה 40

אזור חיוג אשקלון - 051
שדרות 80, 89
נווה דקלים 47

אזור חיוג צומת השרון - 052
צומת השרון 900, 909, 91
כפר-סבא 95*
אלפי-מנשה 925
עמנואל 921, 922
קרני שומרון 39
קלקיליה 94
טירה 938, 939
טייבה 99
כוכב יאיר 923, 924, 927

אזור חיוג נתניה - 053
נתניה 60
כפר יונה 68
אבן יהודה 697, 698, 699
כפר ויתקין 66*
טול-כרם 671*, 672*, 673*

אזור חיוג אשדוד - 055
אשדוד 4, 5, 14, 79
גדרה 9
גן יבנה 73, 74
קרית מלאכי 8

אזור חיוג באר-שבע - 057
באר-שבע 43, 49
עין יהב 81
ישע 82, 83, 85

אזור חיוג אילת - 059
אילת 31, 50, 52*, 56, 57, 59

*יופעלו בקרוב

מניה מקומית

[illegible] מקומית היא חיובו של המנוי בתשלום עבור שיחת הטלפון המקומית על [illegible] משך השיחה.

[illegible] א'-ה' בשיחה המתקיימת בין 7.00 בבוקר ל-20.30 בערב רושם המונה [illegible] מנייה (פעימת מונה) אחת לכל 5 דקות; בין 20.30 ל-23.00 כל 8 דקות; בין [illegible] ל-07.00 בבוקר אין הגבלת זמן.

[illegible] וערבי חגים: בין 07.00 בבוקר ל-13.00 בצהריים יחידת מנייה כל 5 דקות; [illegible] 13.00 בצהריים ל-23.00 בלילה כל 8 דקות; בין 23.00 בלילה ל-07.00 בבוקר אין הגבלת זמן.

[illegible] וחגים בין 07.00 בבוקר ל-23.00 בלילה יחידת מנייה כל 8 דקות בין [illegible] ל-07.00 אין הגבלת זמן.

[illegible] זו, שהונהגה באישור ועדת הכספים של הכנסת, נהוגה במרבית הארצות [illegible] לצמצום העומס ברשת הטלפונים.
[illegible] החייבים במניה מקומית מקבלים הנחה בשעור של 33% מן התשלום [illegible] (דמי השימוש).
[illegible] המקומית תורחב ותקיף בהדרגה את כל מנויי הטלפון בארץ.

[illegible] באמת, משלם יותר?

[illegible] משיחות הטלפון המקומיות בישראל נמשכות פחות מ-5 דקות, לפיכך, הרוב [illegible] אינו מחויב בכל תשלום נוסף.
[illegible] הן השיחות הארוכות. הן יוצרות 66% מכלל התפוסה והעומס ברשת [illegible] שלנו. אם הן יקוצרו קצת - נוכל כולנו להתקשר ביתר קלות.

שירותי טלפון חדשניים למנויי המרכזות הספרתיות בלבד

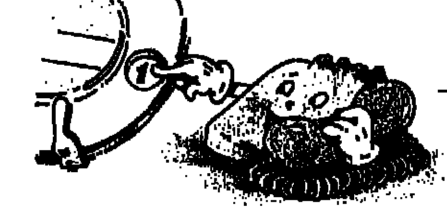
הטכנולוגיה החדשנית של המרכזות הספרתיות מאפשרת לחברת בזק להציע למנויים המחוברים אליהן, שורה של שירותים חדשים.

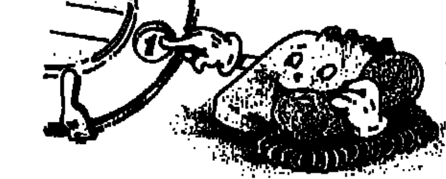


"שיחה ממתינה"

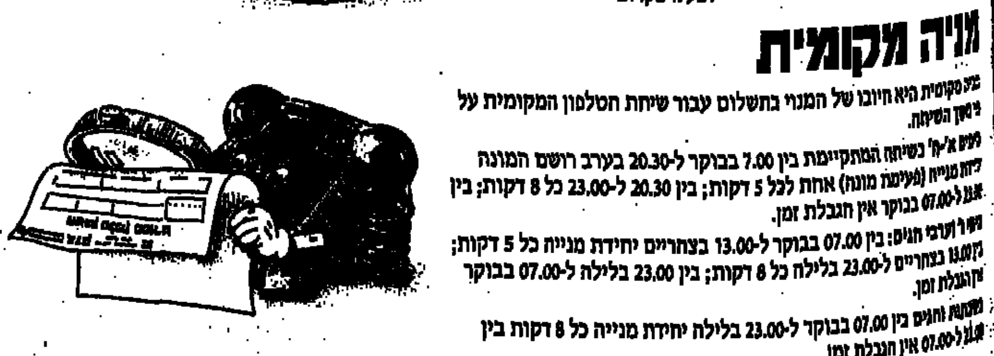
אתה מחכה לשיחה חשובה? אם אתה מנוי על השירות"שיחה ממתינה" אינך חייב עוד להשאיר את הטלפון פנוי. מי שיחייג אליך בשעה שאתה עסוק בשיחה, לא יקבל צליל "תפוס". אתה תשמע צפצוף באפרכסת. לחיצה קלה על העריסה - ואתה משוחח עם המתקשר החדש. לחיצה נוספת - אתה חוזר לשיחתך הקודמת.







אתה רוצה לצאת מהבית מבלי להפסיד שיחות-טלפון? אם אתה מנוי על השירות"עקוב אחרי" - הדבר אפשרי. אתה נותן לנו הוראה באמצעות חיוג של ספרות מתאימות - וההתקשרויות אליך מכל מקום יצלצלו בטלפון אחר שאתה מעונין בו, בכל מקום בארץ.



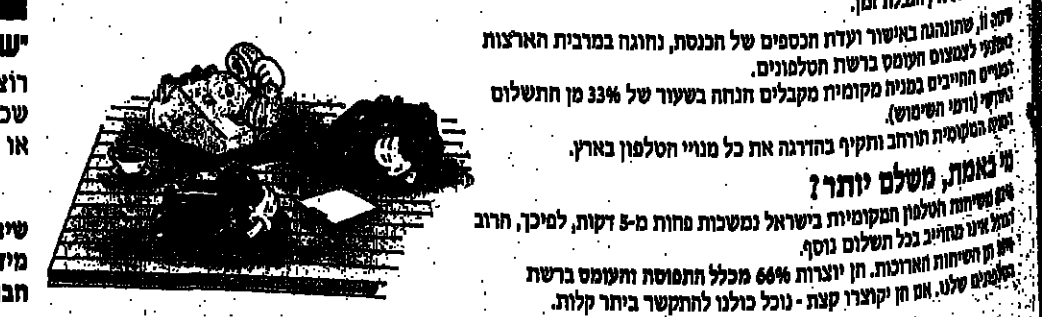
חיוג מקוצר

אם ישנם טלפונים שאתה מרבה להתקשר אליהם - שירות "חיוג מקוצר" יאפשר לך לבצע זאת בחיוג של ספרה אחת או שתיים בלבד. ניתן לאגור בזכרון עד 38 מספרי טלפון.



"חשבון מפורט"

אם אתה מעונין לקבל בחשבון הטלפון מידע מלא על שיחות הטלפון שלך: מהו מספר היעד של כל שיחה, תאריך ביצוע ומשך הזמן שלה - הייה מנוי על השירות "חשבון מפורט" תוכל לבחור: חשבון מפורט לשיחות הבינלאומיות בלבד, חשבון לשיחות הבינלאומיות והבינעירוניות בלבד, חשבון מפורט לכל השיחות.



"שיחת ועידה"

רוצה לקיים שיחה משותפת לשלשה אנשים, שכל אחד מהם נמצא הרחק מחברו - אף בעיר או ארץ אחרת? "שיחת ועידה" היא הפתרון.

שירותים אלה כרוכים בתשלום נוסף
מידע מלא ניתן לקבל בכל משרד עסקים של חברת בזק.



קחי גלידות שטראוס, יש הבדל!

שמנת

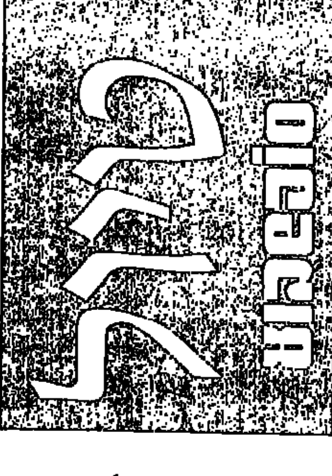
חדש

שטראוס השמנת של גלידות.

נסיון של יובל שעושה את ההבדל.

هكذا عن الأطفال





מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

27. בסולם, אל נחל זוויתן

אנחנו ממזרח לכנרת, נוסעים בכביש מצומת יהודיה לכיוון קצרין. כשבעה וחצי ק"מ מהצומת, בחניון יהודיה, יש תחנת מידע – בצריף עץ עם גג אדום – שפתוחה בשבתות, ובחודשים יולי־אוגוסט – כל יום.

כאן מתחיל הטיול לנחל זוויתן ולמפל היפה שלו.

חנוך פכזנר, פקח רשות שמורות הטבע, מנחה אותנו בשני מסלולי טיול לנחל. כל אחד מהם כולל הליכות, מנוחות ורחצות נעימות, אורך כשלוש־ארבע שעות. בשניהם נוסעים בחלק מהטיול, ואחרי־כן חוזרים והולכים. ההליכה מהרכב עד לבריכות הטבעיות של נחל זוויתן אורכת כ־45 דקות. המסלול הראשון קל יותר, למשפחות עם ילדים, והשני – יפה יותר כי הולכים בו גם בתוך הנחל.

לצערנו, נחל זוויתן מגיע לכותרות בגלל תאונות שקורות בו מחוסר זהירות או בגלל הרפתקנות מיותרת. המועצה האיזורית גולן והחברה להגנת הטבע פירסמו הוראות בטיחות למטיילים בגולן למען טיול מהנה ובטוח. ולכן, כדאי לקרוא ולדעת קודם־כל מה **לא לעשות** בטיול הזה:

• לא לקפוץ לתוך הבריכות.
• לא לבצע גלישות (סנפלינג) במצוקי הגולן, להוציא הקניון השחור בנחל זוויתן – בו מותרת הגלישה רק למי שעבר הכשרה מתאימה והוא בעל ציוד תיקני.
• לא לגעת בחפץ חשוד.
• לטייל רק בשבילים מסומנים. לא לעשות קיצורי דרך!
• לא ללכת בסנדלים, אלא בנעלי הליכה. לחבוש כובע ולהצטייד בהרבה מים, לשתות הרבה, עד 8־10 ליטר ליום! לקחת גרבים. לא צריך מגבת, כי מתייבשים מהר!
• והכי חשוב – ללכת בדיוק לפי המסלולים שמתוארים כאן, בתוך שמורת הטבע – ולא להשאיר אשפה בשטח!
• לפני שיוצאים מהמכונית, להשאיר על החלון דף נייר ובו הפרטים הבאים: מסלול הטיול, מספר המשתתפים, שם האחראי לטיול, זמן היציאה וזמן חזרה משוער.

כל מקרי הטביעות שהיו בנחל זוויתן אירעו כשמטיילים קפצו לתוכו. גם לא צריך להתקרב יותר מדי לראש מפל הזוויתן. גם כאן אירעו תאונות כשמטיילים נפלו למטה, במיוחד כשרצו להצטלם על רקע המפל, ומעדו. אם לצלם ולהצטלם כאן, כדאי למטה, בבריכות. כל התאונות האלה לא מנעו מעשרות אלפי מטיילים להמשיך לטייל בנחל זוויתן. יופיו ונופי המים שלו שהם יחודיים בארץ מושכים אליו מטיילים רבים. למענכם, טיול שמתפצל לשני מסלולים ברורים שאפשר ללכת בהם בבטיחות ובהנאה. כל השבילים שלנו מסומנים בשחור, כחול או אדום.

• אל מפל הזוויתן:
פונים מהכביש לחניון יהודיה. הפנייה שמאלה היא לרחבת החנייה, אבל אנחנו נוסעים ימינה. עוברים שער ברזל לבקר הרועה כאן. אם השער סגור, יורדים מהרכב, פותחים אותו, עוברים ועוצרים שוב כדי לסגור את השער מאחוריכם.
על עמוד השער סימן כחול. נוסעים כק"מ וחצי. חונים. מי שרוצה, יכול להמשיך בנסיעה בדרך עפר. פונים שמאלה ונוסעים חצי קילומטר עד מזלג־דרכים. כאן חונים גם אלה שנסעו בדרך העפר, ומכאן מתפצל הטיול לשני מסלולים. בשניהם הולכים למפל ולבריכות. בשני הולכים גם בתוך הנחל, כ־45 דקות מהמכונית עד הבריכות.

• המסלול הכחול:
הולכים ישר בשביל לפי הסימון הכחול על האבנים. עוברים בדרך אקליפטוסים וחורבות בתים של הכפר הנטוש שייח' חוסיין. ממשיכים ללכת בשביל עד שחוצים ערוץ קטן. מיד אחריו, השביל הכחול פונה ימינה. עוזבים את הדרך שממשיכה ישר, ופונים ללכת בשביל המסומן כחול, עד למצוק מעל נחל זוויתן. הולכים על איזור רמתי שטוח ופתאום רואים למטה את הנחל.

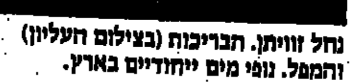
לתצפית על המפל: הולכים ימינה, צפונה, כחמש דקות. להיזהר, לא להתקרב לשפת המצוק!
גובה המפל 25 מטרים, והוא זורם כל השנה. מקור המים במעיינות שנמצאים במזרח־הגולן. מימיהם זורמים בערוצים קטנים שמתנקזים לערוץ הקניוני הצר של נחל זוויתן.

כדי לרדת לשתי הבריכות בתחתית המפל, צריך לחזור לשביל המסומן בכחול, ואז פונים ימינה לתוך הקניון.

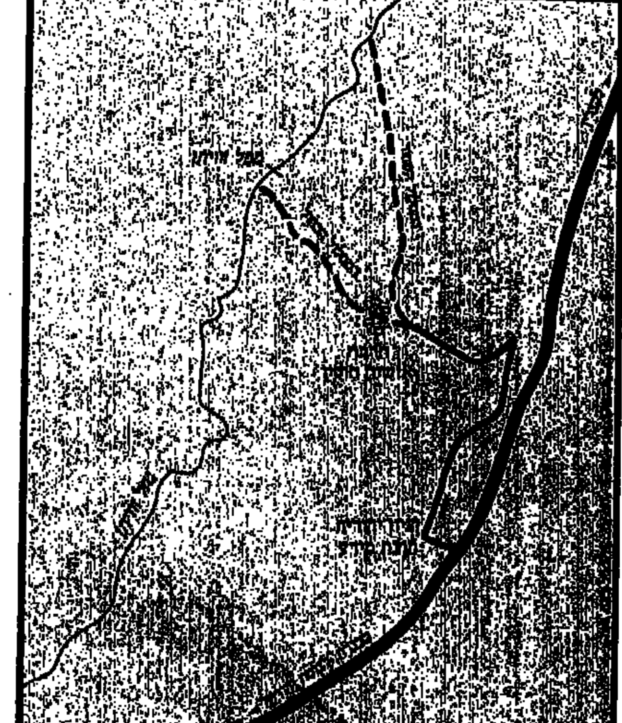
יורדים, תוך כדי הליכה, בסולם שאורכו כ־2־3 מטר, וממשיכים לרדת לתוך הנחל. ואז פונים ימינה עם השביל. הולכים כ־50 מטר, חוצים את הערוץ וממשיכים בשביל עד הבריכות. לא לקפוץ! בקרקעית הבריכה יש סלעי בזלת. רק מי שיודע, שישכשך וישחה. כל הדרך הולכים עם הסימון הכחול, וחוזרים למכוניות באותה הדרך.

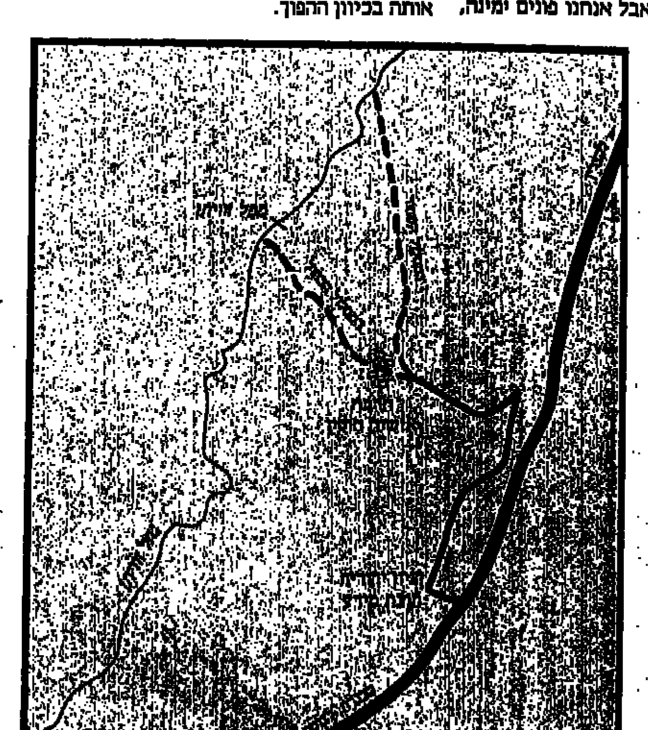
• ללכת בתוך הנחל:
זהו מסלול שני המתחיל גם הוא מחניון יהודיה. אחרי שעוברים את שער הבקר מגיעים אל מזלג הדרכים לפי הקטע הקודם – המתאר את הדרך למפל. המסלול הכחול פונה ישר, אבל אנחנו פונים ימינה, צפונה והולכים לפי הסימון השחור על האבנים. מסלול זה ארוך יותר, אבל מרוויחים בו הליכה יפה בתוך קטע של הנחל.
הולכים צפונה כחצי שעה במסלול השחור. חוצים את הערוץ. נכנסים דרך פתח בגדר בקר שמאלה, לשביל מסומן באדום. הולכים בערוץ הנחל. עוברים דרך שתי בריכות יפות עם עמודי בזלת מצולעים ומשושים. ממשיכים הלאה עד מעל מפל הזוויתן. נזהרים לא להתקרב אליו. ממשיכים ללכת על המצוק בשביל האדום עד שהוא פוגש את השביל הכחול. עוזבים את השביל האדום ויורדים לתחתית הנחל בשביל הכחול, דרך הסולם – כמו במסלול הכחול המתואר קודם. יורדים בסולם, ופונים לרדת בהליכה עד לנחל. אחרי 50 מטרים פונים ימינה עם השביל, וממשיכים בשביל הכחול עד לבריכות.

• הדרך חזרה:
כמו במסלול הכחול. חוזרים אל הסולם. עולים למצוק וחוזרים אל הרכב בשביל המסומן כחול, כל הזמן. זה השביל שבו ירדו המטיילים במסלול הכחול אל הנחל. את תיאור הדרך קיראו בתחילת הקטע "המסלול הכחול", אלא שהפעם עושים אותה בכיוון ההפוך.



נחל זוויתן. הבריכות (בצילום העליון) והמפל. נופי מים ייחודיים בארץ.





אני שונא לשמוע אנשים בגילי אומרים לילדיהם ונכדיהם – בזמני...



עוזיה גליל: "הבית, בשבילי, זה הרגשת הביטחון, התחושה שפה אני יכול להיות לחלוטין חופשי עם עצמי".

שטח פרטי

עוזיה גליל

נשיא "אלרון"

עלה בגיל 16 מרומניה, לבדו. למד במוסד של עליית הנוער ואחר־כך בטכניון. עשה תואר שני באלקטרוניקה בארה"ב וכשחזר החל להרצות בטכניון והקים מעבדה משפחתית לפיתוח ציוד רפואי. ציוד למחקר פיזיקלי, שגדלה ונהפכה לקונצרן האלקטרוניקה הגדול בישראל. בן 67, נשוי, אב לשתי בנות, סב ל־4 נכדים, גר ברמת־דניה, חיפה.

ה יכולת להתנתק, לפרוק מתח, לעשות משהו אחר במקום לחשוב מה קרה בעבודה במשך היום ומה יקרה מחר – חשובה. למזלי, אני מסוגל לעבור במהירות רבה מנושא לנושא, ועל־ידי כך להתנתק. כשאני מצליח להיתפס למשהו, סרט בטלוויזיה, ספר, זה מרגיע.

אחד הבילויים הנעימים ביותר הוא עם הבנות והנכדים. אני אוהב לשחק איתם, מנסה להשתתף איתם בדברים שמעניינים אותם, לחדש להם, לראות את התגובות שלהם. אני מסוגל להתמסר להם לגמרי, עד שמצלצל הטלפון ומחזיר אותי למערכת השנייה. אילו הייתי מנתק את הטלפונים, הייתי כל הזמן דואג שמא קרה משהו. אני לא מסוגל לנתק טלפונים ולומר – לא רוצה לדעת מה קורה. אז זה מטריד אותי. גם כשאני נוסע, יש לי צורך מתמיד לשמור על קשר, עם העבודה ועם המשפחה. אני מסוגל לצאת לסופשבוע ולהנות, בתנאי שהקשר לא מנותק. יש לי צורך מתמיד לדעת מה קורה.

בארץ, אני אוהב לבלות סופשבוע בירושלים. תמיד יש לי שם אסוציאציה של חופשה, חופש, גם כשאני בא לשם באמצע השבוע, לפגישת עבודה. כשאני בירושלים אני מטייל, מסתובב בעיר העתיקה, נהנה מנוף ההרים. אני אוהב דברים חיים, לא רואה עצמי עובר פינה אחרי פינה במוזיאון. אני עובר במהירות; זו לא ההנאה המרכזית שלי.

אני מאוד אוהב לפגוש אנשים שבחברתם אני מרגיש נוח, שמעניין לי איתם. גם כשאני בא למקום חדש אני אוהב לפגוש אנשים שמאפיינים את המקום, להבין דרכם תרבות אחרת, דרך חשיבה אחרת. מאוד מגרה אותי להבין את דרך החשיבה של אנשים חכמים בתחומים שונים. למשל אנשים העוסקים בנושאים כלכליים־חברתיים. יש לי די הרבה חברים רופאים העוסקים במחקר, וזה תמיד מרתק.

מעניין אותי במיוחד לראות את הדרך בה מתמודדים אנשים עם השינויים הסביבתיים. אנשים רכים מדי ורוכים במקום, לא מוכנים לקבל שינוי, רואים כגבורה את העובדה שהם קבועים בדעתם ומה שחשבו לפני חמש שנים הם חושבים גם היום. אני שונא לשמוע אנשים בגילי אומרים לילדיהם ונכדיהם – בזמני... זה רק מוכיח את חוסר הנכונות להתמודד עם השינויים. ובעיני, זו חולשה.

שליש מהזמן אני נמצא בארה"ב, נע בין בוסטון, קליפורניה וניו־יורק, בה ממוקם המשרד שלי. את קליפורניה אני אוהב מפני שבתי ונכדי נמצאים בסנטה־קלרה. את ניו־יורק אני אוהב מפני שקצב החיים התוסס שלה מאוד לרוחי. בחיפה יש לי עבודה, בית, משפחה, טכניון ונוף. חיפה היא בכל זאת המקום המרכזי בחיים שלי. כאן יש לי הרגשה, בצדק או לא, שאני קובע את הקצב של הסביבה; באופי ההתעסקות שלנו יש הרבה פעילות ומעלתנות. כשאני מקבל אנשים לעבודה, איני מבטיח להם הרבה דברים, אבל דבר אחד אני יכול להבטיח – שלא יהיה להם משעמם. כשיש לך המזל להיות שולט במצב, לתת את הטון – הקצב נולד סביבך.

"איני מקבל את הגישה על ייהודה הדתי של מדינת ישראל. אני חושב שהסיכוי היחיד שלנו לשמור על הייחוד הוא להיות חברה איכותית, ברמה הכי מתקדמת של התפתחות ויישומים טכנולוגיים".

באיזו תקופה היית רוצה לחיות? בעוד 50 שנה.

באיזה מצב אתה אוהב להימצא? כשאני שולט במה שנעשה בסביבה.

מה עוד היית רוצה ללמוד? הנדסה גנטית.

במה אתה גאה? באנשים שגידלתי, בעובדה שהקמתי דור של תעשיינים, בהישגי הכלכליים ובילדים שלי, מאוד.

מה היתה נקודת המפנה בחייך? השתלמותי בארה"ב בשנות ה־50. שם הבנתי שהאתגר הוא ניצול הידע הטכנולוגי־מדעי לעסק כלכלי מצליח.

על מי אתה מרחם? על אנשים שמשעמם להם.

את מי אתה מכבד? אנשים שיש להם אימפקט חיובי חזק על הסביבה.

למי אתה בז? לאנשים צבועים המעמידים פני ישרים, צודקים, מוסריים.

מה לא מוסרי בעיניך? לבצע דברים המתבססים על סבל של אחרים.

מה מעצבן אותך? טפשות, עצלות, שטחיות, נסיון למרוח, אנשים שלא עושים את עבודתם עד הסוף.

ממה אתה מאוכזב? מהעובדה שכחברה, עדיין איננו חיים מפרי עבודתנו. מהקצב האיטי אצלנו. ב־39 שנות עצמאות יכולנו להשיג לפחות פי שניים משהשגנו. אנחנו מאבדים זמן, מפספסים, חיים באשלייה.

את מי היית רוצה לפגוש? מדענים שהביאו לשינוי מהותי, כמו איינשטיין.

מי היו גיבורי ילדותך? ז'ול ורן. עד עצם היום הזה.

מה רצית להיות כשהיית ילד? רופא.

איך אתה מפנק את עצמך? בזה שאני עושה מה שאני רוצה.

מה מביך אותך? כששואלים אותי איך אני מפנק את עצמי.

מה החולשה שלך? חוסר סבלנות.

מה התכונה המאפיינת אותך? אני חושב שיש לי ערכים של יושר אינטלקטואלי.

מה מפחיד אותך? כאב, גבהים.

מה ישראלי בעיניך? אדם גאה, בעל תושיה, קצת חצוף, בטוח בעצמו. לפעמים, בעל בטחון עצמי מופרז.

מה אתה שונא לעשות? לקום בבוקר.

מה מרגיע אותך? לשחק עם הנכדים, ספר טוב, סרט טלוויזיה, לעשות משהו אחר.

מה מניע אותך? חידושים, סקרנות, כל מה שאני עוד לא יודע.

כסף, בשבילי, זה היכולת להשתמש בו, לעשות מה שאני רוצה. אגירה לא אומרת לי כלום. אני אוהב, למשל, לטוס בנוחות. אלמנט הכסף הוא חישוב באיזו מידת נוחיות אתה טס, ואני מוכן לשלם בשביל נוחות. כשאני יוצא לחופשה, היא צריכה להיות נוחה. במלון אקח חדר מרווח מאוד, אבל לא סוויטה של שלושה חדרים. אני זקוק לנוחיות פונקציונלית, לא לראווה. לא אקנה כלי בגלל שהוא יקר. אקנה רק דבר שאהנה ממנו. השימוש בכסף צריך לגרום לי הנאה. אני אוהב לקנות צעצועים לנכדים, בגדים, לאודוויקא לעצמי. לעצמי אני קונה עניבות יפות וכל מיני גאג'טים. המגירות מלאות כל מיני גאדג'טים שאחרי פעם אחת לא נגעתי בהם יותר. יש לי חולשה לדברים שאני לא מכיר. גם באוכל, אני מסוגל להיכנס למסעדה חדשה ולבחור מאכל שאף פעם לא טעמתי. הרבה פעמים אני נופל בפח.

אני מבין, שהבית, בשבילי, זה במידה רבה האווירה שאשתי, אלה, מכניסה לתוכו. הרגשת הביטחון, התחושה שפה אני יכול להיות לחלוטין חופשי עם עצמי, והנוחות. כל פינה בבית זה מחשבה ותכנון של אלה. למזלי, הטעם שלנו דומה. אלה [illegible] השטיחים, התמונות, שאותם אני אוהב, שאיתם אני מרגיש נוח. ובמיוחד אני אוהב את הציור [illegible]. אין לי שום פרטנזיות להתמצאות

"אני נהנה במיוחד מספרים העוסקים במדע של המחר. צורת החיים החברתיים בעתיד מעניינת אותי יותר מהמכונות".

באמנות. יחד עם זה, אני לא מתבייש לומר מה אני לא אוהב, גם אם זה ציור של אמן ידוע. חשוב לי שהציור יהיה אסתטי ושאהנה ממנו, גם אם קשה לי להגדיר ממה אני נהנה.

אני לא חי טוב עם מוסיקה קלאסית. אני מסוגל ליהנות ממוסיקה קלה, אבל האוזן למוסיקה אינה מסוג הדברים שאני עושה כדי להרגיש נינוח, לפרוק מתח. בזמן שאני מקדיש לעצמי אני מחפש את ההתנסות, את השינוי. בשבילי, בילוי טוב זה מסעדה טובה, חברת אנשים שמעניינים אותי ותיאטרון. אני מרבה ללכת להצגות, בארץ ועוד יותר בניו־יורק. אני יכול להנות גם מהצגה קלילה, ממיוזיקל, אבל אוהב במיוחד כשיש מחזה המתמודד לעומק עם הנושא. חשוב לי מאוד שההצגה תהיה אסתטית.

סרטים אנחנו רואים בעיקר בוידאו. אני נהנה במיוחד מסרטים עם שחקניות יפות וטובות כמו מריל סטריפ, ומנסה לברוח – וזה לא קל היום – מסרטים עם הרבה אלימות. סרטי מתח ובלשים אני אוהב רק אם הם מאוד חכמים, כמו הסרטים של היצ'קוק.

כשאני צריך להוריד מתח, הטלוויזיה מרגיעה אותי, אם כי לעתים קרובות אני נרדם מול המסך. אני עוקב בעירנות אחרי סדרות כמו "שושלת" ואחרי התוכניות הבריטיות. פעמים רבות אני מעדיף לקרוא. בדרך כלל אני קורא שלושה ספרים בנושאים שונים, במקביל. תלוי במצב־הרוח. ליד המיטה מונחים עכשיו "עניין פרטי" של ג'ודית מיטשל, "קוסמוס" (מבוסס על הסדרה), "הומור כשר", "הנשמה של מכונה חדשה" של טרייסי קידר ו"אפיקורוס בעל כורחו", ספר שעוד לא התחלתי.

האמת היא שנוח לי יותר לקרוא באנגלית. אני מרבה לקרוא ספרות מקצועית, ספרים העוסקים בניהול, כלכלה והתפתחויות בסוגי התעשיות שלנו. אני אוהב ספרים שמחזיקים אותי במתח מחשבתי, שצריך להתמודד איתם, ונהנה במיוחד מספרים העוסקים במדע של המחר, לא ספרי מדע בדיוני רגילים, אלא, למשל, ספרים כמו "הגל השלישי" או "הלם העתיד" של טופלר. צורת החיים החברתיים בעתיד מעניינת אותי יותר מהמכונות של המחר. גאדג'טס בפני עצמם לא מדברים אלי. מה שמעניין אותי זה האופן בו דברים כאלה ישנו את צורת החיים. אני מאמין שנכדי יצטרכו להתמודד עם שינויים סביבתיים קיצוניים, ואני סקרן לדעת מה מצפה להם ואיך הם יתמודדו עם זה.

"יש לי חולשה לדברים שאיני מכיר. גם באוכל. אני מסוגל להיכנס למסעדה חדשה ולבחור מאכל שאף פעם לא טעמתי. הרבה פעמים אני נופל בפח".

איני מקבל את הגישה על ייהודה הדתי של מדינת ישראל. אני חושב שהסיכוי היחיד שלנו לשמור על הייחוד הוא להיות חברה איכותית, ברמה הכי מתקדמת של התפתחות ויישומים טכנולוגיים. ידע אינו מספיק, צריך לדעת להפוך את הידע לכלי, ויש סיכוי, הזדמנות, שאם לא ננצל אותה – פיספסנו. אנשים רבים לא מוכנים להכיר בעובדה שעוד לא הוכחנו את עצמנו, ש־39 שנה אינן הוכחה קיומית, ואם נפספס את החלון הזה של סוף המאה, אנחנו אבודים. בטווח של 30 שנה, אם נפגר אחרי העולם המערבי, נוכל אולי להיות מדינה ים־תיכונית, אבל לא מדינה יהודית ייחודית.

את שואלת מה אעשה כשאצא לפנסיה. עד לפני כשנה, בכלל לא חשבתי על זה. גם היום הנושא אינו מטריד אותי. השאלה שמעסיקה אותי היא האם אני רוצה עוד משהו מהחיים, משהו שבמהלך הטבעי של המשך עבודתי לא אעשה אף פעם. פעמים רבות אני חושב שיש עוד דברים שהייתי רוצה לעשות, ואינני מסוגל להגדיר אותם. ואני שואל את עצמי – נניח שמחר אתה מתחיל נושא חדש, במה היית עוסק? יתכן מאוד שהייתי לוקח נושא כמו תיירות, שהוא נושא מוזנח ומטופל בצורה שאינה הולמת את צרכי המדינה. נראה לי שהייתי מרגיש אתגר עצום להכניס לנושא כזה מושגים של תעשייה טכנולוגית ותכנון טכנולוגי. קשה לי לראות את עצמי כפנסיונר במובן של ימים בלי תוכניות. אני בהחלט רואה עצמי עובר לנושא אחר לוקח עוד סיבוב בחיים.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: בני גלזר



שפודים

משהו

לאור המצב הלא ברור, הוחלט לערוך משאל־עם אם לערוך משאל עם.

פתרון למצבו החומרי של הסופר העברי

קבוע ספרנו עבר זה עתה, ועדיין נותרו בחלל האוויר שרידי השיחות השבועסיפריות הקבועות מדי שנה: מדוע זה אין הסופר העברי נחווה די, זאת אומרת כמו השכן שלו ברמת אפעל שנוסע כל שנה ל"מועדון הים התיכון" באלפים השוויצריים.

יש בשאלה הגותית זו כדי לקומם כל אדם על מכונו, ולגרום לו להתייצב לצד הסופר שלא יכול לבלות את חייו בשקט ברמת חיים ישיונית עליונית לאחר שזכה לביקורות טובות בעיתונים וכתבי־עת רבים, ואף השתתף בסימפוזיונים על הכיבוש, וגם מפגישה עם ראש ממשלה לא הוקיר רגליו. וזה בשעה בינואני מכוניות ומגדלי כבשים עושים רווחים משוגעים. האם זו דמות ארץ היהודים כפי הרצל ו"ניו־יורק טיימס" חזו?

מה נעשה? אין זה מנוהגו של מדורנו להשאיר בעייה כזו ללא הצעה טפשית אך נטוחה לפתרון. והרי היא, לפני המעוניינים:

שיטת הספורט להטבת מצב הסופר העברי

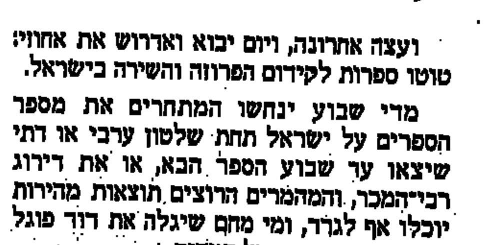
מצב הכדורגלנים, הכדורסלנים והטניסאים הוא אי־פעם דומה למצב הסופר העברי. לא עוד. צריך אם כן לאמץ את הכלכלה הספורטאית, וראש לכל להנהיג קניית ומכירת סופרים. למשל, מקליקה לקליקה. אבל זו רק התחלה. כולנו יודעים שיש בישראל מפלגות שמספר הסופרים בהן דל, ואילו אחרות כמינרשן גדוש סופרים ועוד רבים יושבים על הספסל. לא הגיוני. אין אני בא כאן לרדת לשורש השאלה התמוהה מדוע מפלגות צריכות בכלל סופרים יותר מאשר קבלנים. אני רק מציע לנצל את המצב הקיים לתועלת הסופר העברי.

מפלגה שניבחרת הסופרים שלה חלשה, תרכוש כוכב ספרותי אחד או שניים. הוא יקבל כסף טוב, ובתמורה יופיע בקישוט במקומות הראויים ויצטלם בכנס המרכז. גם ינאם, יצהיר, ויתראיין בשבוע הספר. נכון שסופר אי־אפשר לקנות, אבל אני מדבר על סכומים של חמישים אלף דולר ומעלה.

פירסום

הפרזאיקונים והמשוררים צריכים לטפח גישה חיובית יותר לעולם הפירסום. אמנם איננו רואה עדיין את איציק בן־נר מביא תועלת לפירסום מוצר כלשהו שמישהו יקנה, אבל יש סופרים אחרים, היכולים לפרסם שורה ארוכה של מוצרים, החל מקונדומים וכלה בטישו, תלוי בסוג כתיבתם.

הסופרים יכולים גם להופיע בציבור בחולצות מתאימות: עלית, אופנת כרוך, דפרון – תלוי כמה משלמים. ואם מישהו יגיד לי שסופר לא נאה לו לפרסם, אבקש ממנו להסביר לי מדוע שלמה גליקשטיין כן וחיים באר לא.


מועצת החימורים בתרבות

ועצה אחרונה, ויום יבוא ואדרוש את אחוזי: טוטו ספרות לקידום הפרוזה והשירה בישראל.

מדי שבוע ינחשו המתחרים את מספר הספרים על ישראל תחת שלטון ערבי או דתי שיצאו עד שבוע הספר הבא, או את דירוג רבי־המכר, והמהמרים הרוצים תוצאות מהירות יוכלו אף לגרד, ומי מהם שיגלה את דוד פוגל הנשכח יזכה בפרס על המקום.

ואם הסופרים לא יסכימו להצעות אלו מפני שיטענו שסופר אינו יכול לעשות כן משום שהוא נעלה על שחקן כדורגל, אז אין מה לעשות. לא ישופר מצבו של הסופר העברי.



פינת השלולית

חיילת אחת, שמה רחלי, שגרה בפרוור לא־יוקרתי של תל־אביב, כתבה לי מכתב שנגע ללבי. באמת, לנסיכות הגרות בפרוורים הלא־יוקרתיים של הערים הגדולות יש נקודת מבט מיוחדת על השלולית. אני מביא את נקודת המבט הזו בדיוק כפי שנכתבה.

בפרוורים הקטנים הנשכחים הללו
תוכל למצוא נסיכות,
לא שייכות, תוהות.
נסיכות בתולות.
מחכות לנסיך, פליט שכונות היוקרה,
נסיך שיראה להן את פלאי הארץ
הגדולה.
חיות באגדה, אבל,
לא מתעוררות מסתם עדשה.
מסתפקות בתיקרה ורצפה
בפרוורים הקטנים הנשכחים הללו,
תוכל למצוא נסיכות, לא שייכות, תוהות.
נסיכות בתולות
מחכות לנסיך, פליט שכונות היוקרה,
ואף נסיך לא בא

גברים מעדיפים נסיכות־עדשה

הסיפור על שני האחים

זה התחיל כרגיל. שני אחים החלו בעסקים, בנייה, סחר חוץ, טרנזאקציות, קאלקולאציות, לא חשוב כרגע מה. עשו כסף. העסקים הלכו וגדלו, התרחבו ותפחו, והרווחים גאו ואפילו נספגו מעט הוצאה.

עברו שנים אחדות, והכל היה ללא רבב. אחר־כך עברו עוד שנים אחדות, ואנשים שמו לב שאלה שנים אחדות יותר מדי, כי האחים לא פשטו את הרגל.

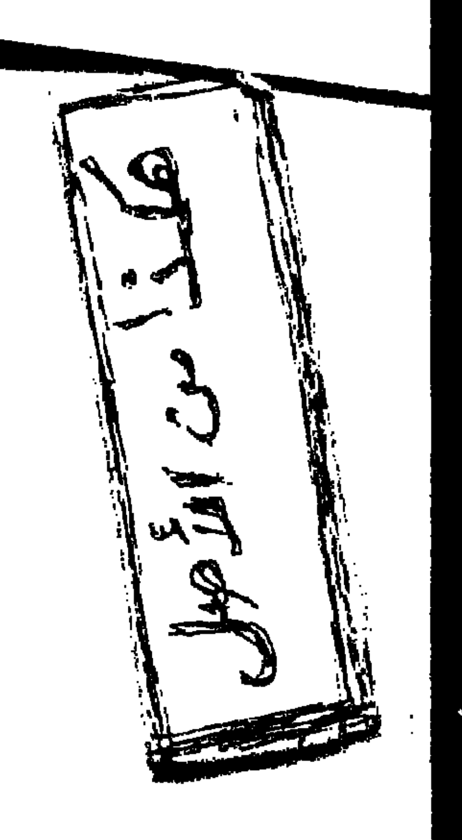
זה היה אות אזהרה שאף הם לא יכלו עוד להתעלם ממנו. הם קראו לכלכלים ולמנתחי מערכות, וניסו לברר איך זה. הן הם עשו הכל כרגיל, ואיך קרה שהם בעלי החברות הגדולים היחידים במדינת ישראל שעסקיהם עדיין לא התמוטטו?

המומחים ישבו, ועדיין יושבים, ושוברים את הראש. מצב האחים ממשיך להיות יציב ואין שום סימן שהם יפסידו בקרוב את נכסיהם. גם הממשלה מודאגת, כי לא ייתכן שהם ישארו היחידים שלא יקבלו סיוע מקופת המדינה. וזה אף משפיע על השוק העולמי, כי הישראלים לא מפסידים בצורה כזו די כסף, ולכן האמריקנים נשארים עם עודף דולרים, נשער הדולר נופל, והאיזון העולמי מתערער, ואיש לא מבין איך ומי אשם.

מאיר עוזיאל







פלח לבנוני, מאנשי חיזבאללה, "חולב" מצמחי החושחאש את הנוזל המשמש להפקת ההירואין: מנהיגי הדת מברכים בידיעה שהסם מיועד "לכנופיות הישראליות".

כל זריקה, פצצה

מאת שפי גבאי

החמצן הכלכלי של מנהיגי ארגון החיזבאללה מצוי בשדות הסמים של בקעת הלבנון. הם מעודדים את גידול הצמחים להפקת ההירואין והקוקאין, מוכרים אותו לשווקי המערב, וגורפים מיליוני דולרים למימון פעולות החבלה והחתירה הפוליטית.

מפסגות ג'בל כארוך המתרוממות לגובה 2300 מטרים מעל פני הים נפרשת בקעת הלבנון (אל־בקאע) כולה, מבותרת על־ידי נהר הליטאני, משובצת שדות־מזרע מלוא רוחב האופק. על פני מורדות ההרים גולשים כפרים ועיירות המאוכלסים בעיקר בשיעים, שהם הרוב באיזור. למתבונן בנוף מגובה הפסגות נדמה שאדמה המעובדת זרועה משבצות־משבצות של שדות חיטה ושעורה וקוסתנים של עצי פרי. אולם שדות תמימים־למראה אלה, בבקעה שהוכרזה "מחוץ לתחום" ללבנונים שאינם מתושביה הקבועים, אינם אלה חממה ענקית לגידול האופיום — הלא הוא ה"חושחאש" בערבית המדוברת בסביבה זו. תושבי הכפרים בבקעה אפילו גאים בכך שזכו בתואר "היצואנים הגדולים והחורצים" של חמות הלבן, ההרואין, לעולם הרחב, תחת בברכת שני הכוחות השולטים בבקעה, צבא סוריה והתנועה האיסלאמית הקנאית הפרו־איראנית חיזבאללה.

המקומיים יודעים לספר כי עד שלהי שנות השישים היתה הבקעה אסם תבואה ענקי שסיפק את כל צרכי לבנון בדגנים למיניהם. רק חקלאים מעטים, שלא חששו מהחוק, גידלו שם בהסתר את החשיש הלבנוני המשובח, המבוקש בכל ארצות המזרח התיכון. אולם מאז נעלם החוק מלבנון חיסלו הפלאחים את שדות הדגנים ומטעי הפרי, ומילאו את כל איזור הליטאני – למן המעיינות, מקורותיו, בעיירה בעלבך ועד לאגם קרעון – בצמחי החשיש.

בתי הכפריים נהפכו לבתי־מלאכה למיון העלים ולבישול חסוליות, כהכנה לייצוא הנעשה בידי סוחרים, סוכנים וסוכני־משנה המפוזרים בעיקר במזרח ביירות, בחלק הנוצרי של העיר. בעלי החלקות אומרים כי בבקעה קם דור חדש של מומחים לגידול החשיש, שעל טיבו המשופר יכולים להעיד המתמכרים. הזן הלבנוני נחשב לטוב שבעולם. במצרים הוא ידוע בכינוי "אל־עיף" – האושר.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

אולם החשיש המשובח הזה חדל בתקופה האחרונה מלהיות מקור הכנסה טוב. סוחרים בין־לאומיים שהוזמנו לביקור בבקעה יעצו למגדלים לעבור מיד לגידול הצמחים מהם מפיקים הירואין וקוקאין – שני הסמים היקרים והיותר מבוקשים כיום בעולם. האורחים מחו"ל הבטיחו לפלאחים המוסלמים־שיעים התעשרות קלה ומהירה, ואף טרחו לשלוח להם מדריכים חקלאיים, מומחים לגידול אופיום, מתורכיה ומאיראן, ומניקראגואה – מומחים לגידול קוקה. אדמת הבקעה לא הכזיבה.

ה"מהפך החקלאי" הזה מעורר כיום את התפעלותם של מומחים וסוחרים כאחד. הפלאחים הקימו בכמה עיירות מעבדות מיוחדות לייצור הירואין, ועם זאת לא הזניחו את גידול החשיש כדי לא להרגיז את הלקוחות משכבר הימים, בעיקר הלקוחות המצרים. אך גידול החשיש נעשה בחלקות זעירות, פה ושם, כמו לצאת ידי חובה.

חרף סגירת הבקעה בפני עיניהם הסקרניות של אנשי התקשורת הורשתה לא מכבר עתונאית אחת – מוסלמית אדוקה, נציגת השבועון הבירותי המוסלמי "אל־שיראע", המקורב לקיצונים האיראנים – לסייר שם ולבקר בשדות, במעבדות ובבתי־המלאכה לגידול ועיבוד הסמים.

היא מספרת: "עד שחדרתי לבקעה, המבוצרת היטב, עברתי עשרות מחסומי־ביקורת מאויישים בשומרים חמושים. בצידי הדרכים בהן נסענו צמחו שתילי התשחאש בכל שלל גווניהם. תושבי הבקעה מנצלים לגידול זה כל פיסת קרקע פנויה, גם בחצרות בתיהם. מוזר שכפריים אלה – כולם שיעים אדוקים ותומכי ארגון חיזבאללה – הם המגדלים את צמחי המוות הללו. בכל מקום בו ביקרתי שאלתי האם מותר למוסלמי מאמין להרוג אחרים, חפים מפשע, בדרך העקיפה של גידול המוות הלבן?"

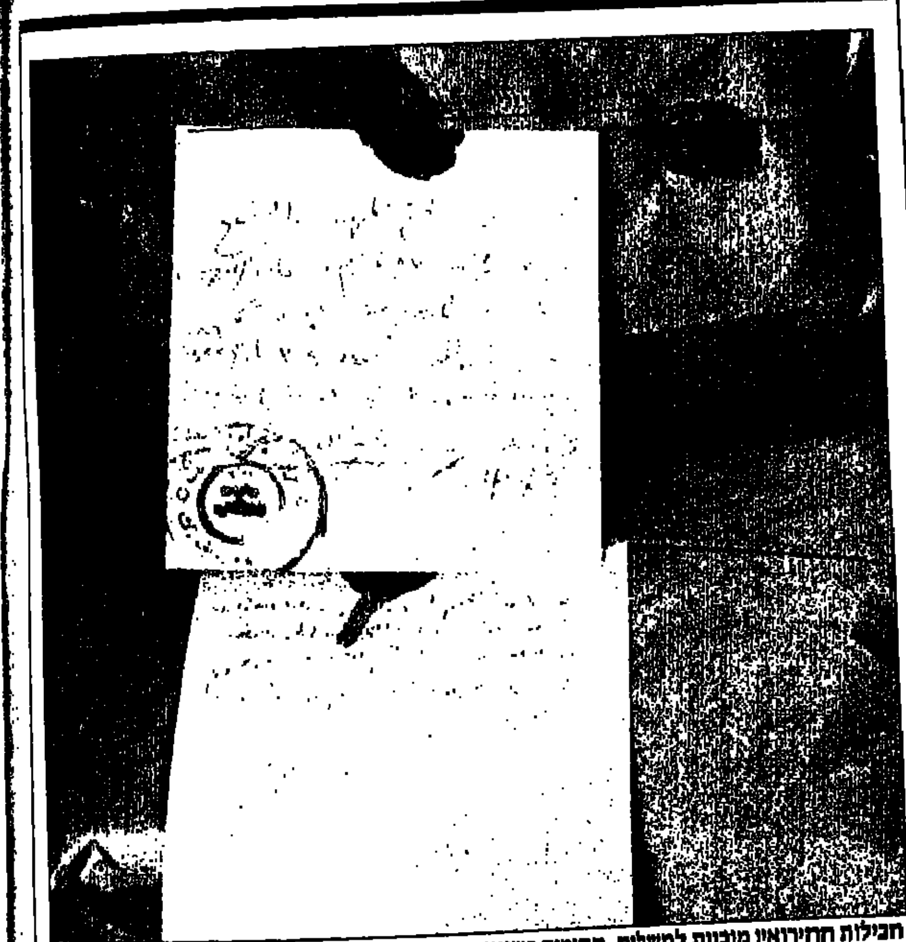
על שאלה זו מנסה להשיב סעיד חיראללה: "לפני שהתחלנו ב'ייצור' החדש התייעצנו עם ראשי הדת באיזור, מגדולי פוסקי ההלכה של חיזבאללה. הם התעניינו בעיקר לדעת לאן ולמי אנו מייצאים את הסמים. לאחר שהוכחנו להם שאנו מוכרים את הסמים בעיקר לכנופיות ישראליות ואמריקניות, הם היו מאושרים מאוד ומיהרו לתת את ברכתם ואיחוליהם ליבולים טובים וברוכים". חיראללה מספר כי התושבים עושים את עבודתם בהתלהבות. "כולם עובדים בשדות הסמים – אפילו הנשים המוסלמיות הצנועות, אפילו הילדים".

הוא מספר: "פעם גידלתי עצי מישמש, אבל היבולים נתנו לי הכנסה דלה שלא הספיקה לקיום משפחתי. עברתי לגידול חשיש. ההכנסה היתה לא רעה, אבל אין להשוותה לרווחים המגיעים אלינו עתה מגידול האופיום והפקת ההירואין. זה כסף". לדבריו, סוחרים בין־לאומיים מפעילים עתה על יותר ויותר חקלאים לבנונים לחצים שיעברו לגידול קוקה, אך נראה כי אקלים הבקעה אינו מתאים לכך במיוחד: "בכל זאת אנו ממשיכים בנסיונות, ואפילו היו לנו ביכורי יבולים מהם הפקנו קוקאין. אנו מקווים שבסיוע האחים מניקראגואה נצליח לגדל סם זה שהוא כה מבוקש בעולם, ובמיוחד בארה"ב".

באחת המעבדות הפרטיות לייצור ההירואין הראה לעתונאית המומחה סעיד אל־כורדי כיצד מכינים תושבי הבקעה את הסם הלבן: "כשגובל פרח התשחאש נותרת מתחתיו מעין 'כוסית' שהיא המכילה את העושר. אל המלאכה העדינה של שריטת ה'כוסית' הזו בסכין מיוחד אנו יוצאים בזקנינו, בנשינו ובטפינו. שעה קלה לאחר־מכן אנו ניגשים ל'כוסיות' השרוטות עם מוכלים מיוחדים – ו'חולבים' אותן. מהסדקים שעשינו קודם לכן מתחיל לטפטף נוזל לבן כחלב. לאחר שאספנו את הנוזל, אנו מביאים אותו לבית המלאכה, שופכים אותו לסירים ענקיים עם כמות מסויימת של מים מהולים בסיד ואמוניה".

"בשלב הבא מחממים את התערובת החרושה על אש קטנה, עד לדרגת חום של 84 מעלות. את התערובת מסננים באמצעות בד משי אמיתי, דק ועדין, ולאחר שמקררים אותה, מוסיפים לה עוד אמוניה ומבעבעים את התערובת בכוח עד שהיא נהפכת לקצף.

(המשך בעמוד 44)



חבילות ההירואין מוכנות למשלוח, חתומות בשעווה בתוספת "מסמכים": דמשק הרשמית מכחישה.

"דמי שתיקה" צמודים למדד ההירואין

חול שחור עבר בעת האחרונה בין חכוחות הסוריים בבקעת הלבנון, המונים כ־30 אלף קצינים וחיילים, לבין אנשי חיזבאללה, מגדלי החושחאש. בוקר אחד במחצית החודש שעבר התרוצצו חיילים־שליחים סורים בכל הכפרים השיעים ומסרו לידי המגדלים הגדולים מכתבים בחולים ממפקדת צבא סוריה באיזור, ובהם דרישות לחסל תוך חודש ימים את כל גידולי הסמים ואת כל המעבדות.

המגדלים הזדעזעו מהאיום הסורי, במיוחד משום שהשדות היו אז בשיא הפריחה, והושקעו בהם כל ההכנסות והרווחים מהעונות הקודמות. הם מיהרו אל כוהני הדת הקנאים, מפקדי חיזבאללה באיזור, הציגו בפניהם את הדרישה הסורית וערכו הפגנה נזעמת. המגדלים טענו כי מגמת סוריה להרוס את השיעים, הנדכאים בלאו־הכי: "הגידולים האלה בבקעה מפרנסים רבבות משפחות, וחיסולם פירושו חזרה לימי העוני והקיפוח שהנהיגו האדונים הנוצרים כלפי השיעים", טענו.

כהני הדת שתזקו את המגמה הסורית קבעו כי סוריה מגבירה יתר על המידה את התערבותה בעניינים פנימיים של לבנון, ונוגעת עתה גם בשאלות שהן גורליות לקיומם הפיזי של אורחים רבים. מפקדי חיזבאללה טענו שלסורים אין כל זכות להתערב בענף גודל הסמים, ענף כה חשוב ללבנונים הקשור לאדמתם, וקיים כבר עשרות רבות של שנים. "מה עוד", הוסיפו, "שכבר הסברנו לסורים פעמים רבות כי הסמים הללו נועדו להפצה בישראל, מערב־אירופה וארה"ב, כאמצעי בדוק לחיסולן בעתיד". כהני הדת, מפקדי "משמרות המהפיכה האיראנים" השוהים באורח קבע בבקעה, הבטיחו לקובלים להביא את הנושא בפני הדרגים הגבוהים ביותר באיראן.

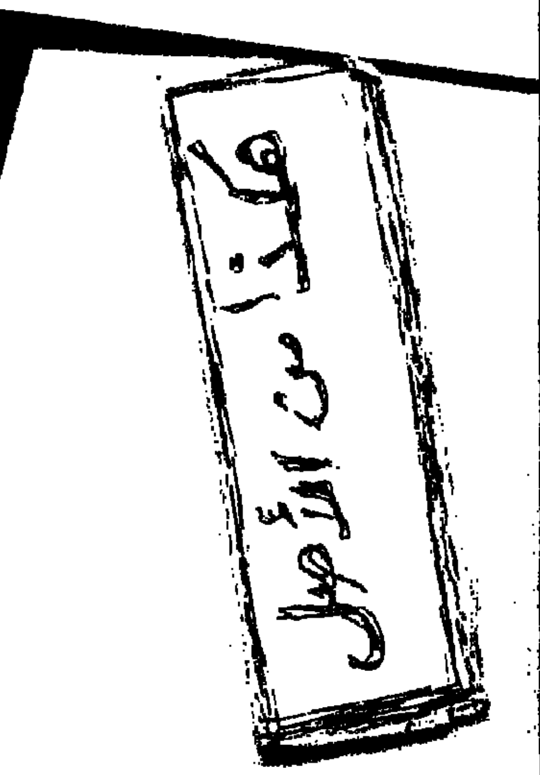
עוד הזכירו המגדלים הלבנוניים כי נסיונות מערביים שנעשו בתקופה האחרונה לחיסול שדות הקוקה בבוליביה, הביאו ללבנון הצעות מפתות ביותר מסוחרים, המסתכמות בעשרות מיליוני דולרים. לדבריהם, ממשלת בוליביה עומדת לצדם של המגדלים המספקים את מחצית הצריכה העולמית לקוקאין. ממשלה זו טוענה כי חיסול הענף פירושו עוד 350 אלף בוליביינים מובטלים. "מצבנו לא פחות קשה ממצב המגדלים בבוליביה. האם מסוגלת סוריה לגייס את העולם ולפצות אותנו במיליוני דולרים?"

אך ממקורות ערביים אחרים נמסר כי סוריה זועמת על המגדלים שרווחיהם הרקיעו שחקים בעקבות המעבר להפקת הירואין, אך הם ממשיכים להעביר למפקדת צבא סוריה "דמי־שתיקה" נמוכים ששיעורם נקבע עוד בימים בהם עסקו רק בחשיש, שהרווחים מגידולו נמוכים הרבה יותר.

בשלב זה נראה כי התיווך האיראני הועיל, והפקודה הסורית בינתיים לא הוצאה אל הפועל. אפשר ש"דמי השתיקה" הועלו בהתאם לעליית מחיר ההירואין בשוק הסמים הבין־לאומי.

מקורות סוריים מסבירים שההתנכלות למגדלים השיעים – המפרישים חלק מרווחיהם העצומים לתנועה השיעית החומייניסטית – נועדה להראות למוסדות המלחמה בסמים במערב שסוריה אינה פורשת חסותה על גידול הסמים בבקעה וכי אין לה יד ורגל במעשי העוסקים בכך. סוריה מבקשת לשנות את תדמיתה אחרי גלויים שונים באמצעי התקשורת המערביים על חלקה בהעברת סמים בדואר דיפלומטי באמצעות לוויתני־סמים סוריים הקשורים בכנופיות בין־לאומיות, בהן שותפים – על פי טענה מצרית – גם ישראלים. סוריה גם אינה מעוניינת לחזק את הגורמים החומייניסטיים בלבנון, החותרים, בעזרת איראן, להקים את הרפובליקה האיסלאמית הלבנונית.

סוריה, שעדיין זקוקה לאיראן, בעיקר בתחומי האנרגיה, מגלה סלחנות זועמת כלפי ההשתוללות של אנשי חיזבאללה. עימות עם חיזבאללה פירושו עימות עם איראן, בתקופה שאין סורית בשלה לכך. כך ממשיכים אנשי חיזבאללה לגדל סמים בבקעה ולהחזיק בבני הערובה המערביים. שאר המיליציות בלבנון, שהוכנעו על־ידי הכוחות הסוריים הנמצאים בלבנון, תובעות עתה מסוריה כי תכניע גם את המיליציות השיעיות הקנאיות. סוריה טרם הגיבה לדרישה זו.



כל זריקה, פצצה

(המשך מעמוד 42)

את הקצף מסננים בלחץ עד שהאופיום הנקי והגולמי שבתערובת נדבק לפיסות המשי. שעה קלה לאחר־מכן מתייבש החומר החדש ונהפך לאבקה. בהמשך אנו לוקחים קילוגרם אחד של אבקת אופיום ומערבבים אותו כ־500 גרם של סודה פחמנית. מניחים את התערובת בקערת זכוכית, מבשלים אותה על אש קטנה במשך שעתיים, ואז – לאט לאט – מופיעה בקערה אבקת ההירואין".

אל־כורדי מספר כי בשלב האחרון של ההכנה נכנסים המייצרים למתח, זאת משום שמפרח החושחאש ניתן לקבל שני סוגי הירואין, משובח יותר ומשובח פחות, ואין לדעת לפני־כן איזה משניהם "יופיע" בקערה – ההירואין הלבן, המשובח והיקר או ההירואין החום, הזול. הכל תלוי בצמח, בתהליך הייצור וב... מזל. לדבריו, קילוגרם של אופיום גלמי נותן 700 גרם הירואין נקי. דונם אדמה של חושחאש נותן ק"ג וחצי אופיום. אל־כורדי מוכר גרם הירואין בחמשת אלפים לירות לבנוניות, שהן כ־50 דולרים. כל כפר בבקעה מייצר כיום 70 ק"ג של הסם. "האמת היא שאני חולם לעבור לגידול צמחי קוקה, משום שאבקת הקוקאין נהפכה למצרך מבוקש מאוד – יותר מהירואין – ואפשר להתעשר ממנה מהר יותר".

> **"מכרנו למארינס סמים והם סיפקו לנו דולרים טובים וגם נשק לחיזבאללה. יום אחד קיבלנו פקודה לסמם את כולם, ובעת שרקדו והשתוללו במיפקדה שלהם, פוצצנו אותם".**

סוחר אחר, מהדי גרבאוי מהכפר אל־חלאניה, מספר שהוא מגדל את החושחאש על שטח של 70 דונם. כל דונם מכניס לו 45 אלף לירות לבנוניות כעונה. "אני אדם דתי מאוד, ומנסה לכפר על עוונותי על־ידי מתן צדקה לעניים", הוא אומר.

שאלה: למי אתה מעביר את הסחורה המוגמרת?

תשובה: "את יבולי הבקעה נוהגות לרכוש בדרך־כלל שלוש חמולות ממזרח ביירות: חמולת ג'עג'ע, חמולת חדשיתי וחמולת אמהאז, שלושתן משפחות נוצריות. חמולות אלה דואגות להעברת החומר לאירופה ולארה"ב דרך נמל ג'וניה הנוצרי שמצפון לביירות, ולישראל – באמצעות סוכנים בצבא דרום לבנון של הגנרל אנטואן לחד".

לא רק פלאחים עוסקים בגידול צמחי הסמים, אלא גם עובדי ממשלה שאין להם קרקעות משלהם. בכפר זראזיר מספר עובד בבית החולים הממשלתי כי משכורתו הרשמית אינה מגיעה ל־2500 לירות בחודש, וכאשר ערכו של הדולר הלבנוני מגיע כבר למאה לירות – מסכום כזה קשה מאוד להתקיים: "לכן, בתום יום העבודה הרגיל שלי, אני מסייע לפלאחים המשלמים לי שכר ביד רחבה. נכון שאני מוסלמי שומר מצוות, אבל האיסלאם לא אוסר על עני ומרוד שכמוני להתקיים מכל עבודה שאעשה בזיעת אפי – והעיקר לא לגנוב. אני חי במקום שהשלטון המרכזי אינו יכול להגיע אליו. פירוש הדבר שאנו עזובים, יתומים. לא חוק ולא ממשלה ולא מדינה. כל המגדלים כאן בבקעה אומרים שבמצב כזה אנו לא צריכים להיות 'עורכי־דין בפני שופטים חרשים'. הם לקחו את החוק לידיהם, והם חיים טוב".

פיראס בעלבכי נטש את מערב ביירות לאחר שהתגרש מאשתו, והצליח להתקבל לעבודה בבקעה כ"טבח סמים". מקום עבודתו: מעבדה בבית פרטי בכפר נבחא. "במערב ביירות הייתי ספר, אבל האנשים שם נלחמים כל הזמן, מגדלים שיער והפסיקו להסתפר. לא היה לי ממה להתקיים עד שהכרתי ידיד שסידר לי את העבודה הזו. עברתי משבר קשה מאוד. יש לי שני ילדים קטנים, ולאחר שלא הצלחתי לשלם מזונות לאשתי – היא החלה לעסוק בזנות. אני מקווה שעכשיו תפסיק לעבוד בזנות, משום שעכשיו אני יכול לשלוח לה הרבה כסף".

שאלה: אתה עצמך אינך נוטל מהסם?

תשובה: "חס וחלילה! אפילו הריחות המשכרים של הבישול לא מושכים אותי לסם. בדרך־כלל, העובדים והמגדלים לא נוטלים סמים".

עבד אל־חמיד עבד אל־רחמאן מהעיירה טאריה אומר: "אם אפסיק לגדל את הסם ואם אחליט שלא למכור, הרי המתמכרים יקנו אותו ממישהו אחר. לא, לא, בשום אופן אין לי מוסר כליות. אני מגדל את החושחאש אפילו בגינת ביתי. עקרתי משם את כל הוורדים".

שאלה: פתגם לבנוני אומר – "מי שזורע הסם, חייב לטעום אותו". האם באמת מעולם לא ניסית לטעום ממנו?

תשובה: "אם מישהו מבני משפחתי ינסה ליטול מהסם – ארצח אותו, בהתאם למצוות האיסלאם. אני אדם שפוחד מאלוהים".

סמים גם במסגדים

העתונאית הלבנונית שעשתה כמה ימים בבקעת הלבנון ניצלה את ההזדמנות כדי לראיין בנושא הסמים את המפקד הצבאי של חיזבאללה, האימאם צובחי אל־טופילי, היושב במפקדת התנועה החומייניסטית בבסיס שיח' עבדאללה ליד העיירה בעלבך.

אמר לה האימאם, שליחו של איאתוללה חומייני בלבנון: "מדוע כל החקירה הזאת שלך? כן, מגדלים כאן סמים. אז מה? מדובר בשיעים מאמינים, מקופחים ומדוכאים. זהו איזור מוכה חולי, עוני והזנחה של דורות. כל כאבי העולם ירדו על תושבי הבקעה הזאת. אחרי שהמימשל הלבנוני עזב אותנו לנפשנו, אין לנו אמצעי פרנסה אחר. הכלכלה הלבנונית הרוסה. המצרכים החיוניים יקרים מאוד. המטבע הלבנוני התמוטט. המיליציות שולטות. אנו, ראשי הדת השיעית, החלטנו לא לגרום סבל נוסף למאמינים שלנו ולא להטיל איסור על גידול הסמים".

שאלה: כבוד האימאם, הבחנתי כי צמחי הסמים מגודלים אפילו בחצרות המסגדים ואתרים איסלאמיים קדושים האחרים.

תשובה: "אין זה חשוב איפה מגדלים את הצמחים האלה, העיקר שתהיה לאנשים המסכנים הללו פרנסה. האיסלאם אוסר עלינו לגנוב, ואנחנו לא גונבים. מה עוד שהייצוא הולך לישראל, למערב ולארה"ב – והסמים מחלישים את שלושת האויבים הגדולים הללו של האיסלאם".

עבד אל־רחמאן מעסיק במעבדתו כימאים מדופלמים, בוגרי אוניברסיטאות. אחד מהם שביקש לדבר בעילום שם מספר כי לפני בואו לכאן למד במגמת רוקחות באוניברסיטה האמריקנית בביירות. "חשבתי לפתוח בית־מרקחת ואף לעשות עבודת דוקטור. אבל באתי לבקעה, ואינני מתחרט על כך. אני עושה כסף טוב. כמומחה אני מרוויח עשרת אלפים לירות לבנוניות ביום".

המגדלים מוכרים את הסחורה המוגמרת בער תשלום במזומן, ולא מעניין אותם מה עלה בגורלה לאחר־מכן. הם עצמם כמעט שאינם מסתכנים. לדבריהם, הסוחרים הם "אנשים ישרים, מכובדים, לא מסתכסכים ולא מלשינים", המעבירים את הסמים מן הבקעה ליעדיהם בשיטות ובדרכים משלהם. לפעמים הם באים מביירות לבקר במעבדות הגדולות שהוקמו באחרונה בעיירות בעלבך וזחלה. אחד המגדלים מספר כי כאשר התגורר בפרבר שיעי בדרום ביירות, קרוב לנמל התעופה הבין־לאומי, עסק בסחר בסמים משכרים. סחר זה פרח במיוחד בתקופה שלאחר גירוש המחבלים הפלשתינים ממחנות הפליטים ומדרום לבנון, ובעיקר לאחר שכוחות המארינס של ארה"ב התמקמו סמוך לפרבר השיעי.

"מכרנו להם סמים והם סיפקו לנו לא רק דולרים טובים אלא גם נשק לחיזבאללה. יום אחד קיבלנו פקודה לסמם את כולם. היה זה בעת ההכנות שעשו האמריקנים לחגוג את חג המולד. סיפקנו להם סמים בכמויות רציניות, וכך, בלילה, בעת שרקדו והשתוללו במיפקדה שלהם – פוצצנו אותם במכונית תופת. זה הסיפור האמיתי מאחורי אותו פיצוץ מפורסם".

אומרים כי מאחורי השליטה בסחר הסמים בבקעה עומדים קצינים מצבא סוריה ומפקדים מחיזבאללה. אשתקד ניסו כמה אישים סוריים להעביר את ההירואין לבירות אירופיות מסויימות באמצעות הדואר הדיפלומטי. משטרת ספרד חשפה בשנה שעברה את "קשר הסמים" של סוריה כאשר עלתה על דיפלומטים סורים שקיימו מגעים עם פושעים מקומיים ידועים. בהמשך החקירה התברר כי המגעים הללו מבוססים על העברת ההירואין מבניין השגרירות בדרך להפצתו באירופה. מקורות ביון מערביים מסרו כי קצינים מצבא סוריה ומפקדים מחיזבאללה אכן מטילים מסים גבוהים על מגדלי וסוחרי הסמים בבקעה. ראשי חיזבאללה שהתירו את גידול הסמים, וודאי מודעים לעובדה שבאיראן נמשך גידול האופיום, לייצוא בלבד – לא למדינות איסלאמיות, אלא רק למדינות המערב.

שפי גבאי


שדות החושחאש בבקעת הלבנון: הלבנונים עקרו לטעום את ערוגות הוורדים.

אליל יווני

בחודש הבא הוא שב כאן. יורגו דלרס ממלא איצטדיונים ביוון, בכל מקום בעולם בו יש יוונים ובכל מקום בו יש אנשים שאוהבים מוסיקה יוונית. כך אצלנו, לפני ה"היזמוס" של יהודה פוליקר ועוד יותר – אחרי. דלרס נחשב כיום למבצע הגדול ביותר של העושר הפיוטי והמוסיקלי של ארצו, יצירות מחומרים רכים וקשים, עם מיטען ריגשי עמוק שעובר את מחסום השפה. יופי של אליל יווני, כאריזמה של כוכב ומוסיקה שזורמת בדם כמו גלי הים.

מאת וילי פרידלנדר

קיץ. השמים כחולים ואחר הצהרים באה רוח מערבית מהים התיכון. ברדיו שר יורגו דלרס "עיניים שלי" במקור היווני, וכבר אין סבלנות לחכות עד שיופיע בארץ בחודש הבא. דלרס, בן 37, יפה כמו אליל יווני ויש לו עיניים חומות כמו של עופר. בסרט וידאו אני רואה אותו עומד ושר באיצטדיון פנאתינאיקוס באתונה. שישים אלף מקומות – וכולם מלאים. מלווים אותו כנר, גיטריסט ונגן בוזוקי. דלרס לובש כותונת תכלת, מכנסי ג'ינס וסוודר צהוב מושלך על כתפיו. באיצטדיון מאזינים לו צעירים וצעירות בחולצות לבנות. קונצרט אדיר שנמשך שלוש וחצי שעות. שיא הפשטות, רק השירים והמוסיקה. והקהל לפעמים שר ולפעמים קופץ ורוקד איתו. בארץ הוא יופיע בירושלים, תל־אביב וקיסריה.

דלרס הוא הזמר היווני האהוב ביותר עכשיו. שר שירים שכתבו טובי המשוררים היוונים למנגינות ישנות או חדשות של טובי המלחינים – וממלא איצטדיונים בכל מקום בעולם שיש בו יוונים.

יורגו דלרס, אמן גדול ששר רק באולפני הקלטה, באולמות קונצרטים או באיצטדיונים ובתיאטראות עתיקים ביוון. עם הגיטריסט הספרדי פאקו דה לוצ'יה הופיע ב"איצטדיון השלום והידידות בפיראוס", אותו איצטדיון בו ניצחו הכדורסלנים היוונים את הרוסים באליפות אירופה, ומלינה מרקורי, שרת התרבות של יוון, רקדה ביציע.

הוא אינו מופיע במועדוני לילה. כך החליט מאז תחילת הקריירה המסחררת שלו, שנפתחה בתקליטים ונסקה לגבהים בהופעות הגדולות בשנות ה־80. היום הוא נחשב למבצע הגדול ביותר של העושר הפיוטי והמוסיקלי היווני שנוצר במשך דורות, יצירות מחומרים רכים וקשים, עם מיטען ריגשי גדול שעובר מעבר למחסום השפה היוונית. כמו הזמיר בטבע, כך יכול דלרס להשמיע סילסולים נפלאים מבלי שיפול לשמאלץ. הוא כישרון טבעי גדול עם תרבות מוסיקלית עשירה, כאריזמה של כוכב וסגנון פשוט.

בעשרות תקליטיו ובקונצרטים הגדולים שלו הוא מעביר את כל עושר הסגנונות של המוסיקה היוונית – מההשפעות הביזאנטיות העתיקות שדומות לשירי התפילה והניגונים החסידיים שלנו, ועד להשפעות רוסיות, תורכיות, איטלקיות וספרדיות. את שיר הלאדינו הידוע, "צור משלו אכלנו", הוא שר ביוונית עם מלים אחרות. הפרשנות הרגישה שלו לשירים המתארים את צער החיים והסבל היווני נהפכת בהופעותיו לכוח ולעוצמה. למשל שיר אהבה פשוט כמו "עיניים שלי", שהיה להימנון של היוונים שנירדפו בזמן הדיקטטורה הצבאית שקדמה לדמוקרטיה הנוכחית.

דלרס יופיע אצלנו באמצע חודש יולי (בין ה־11 ל־13 בחודש), וזו הפעם הראשונה שהוא עורך קונצרט במדינה שאין בה קהילה יוונית גדולה, על־אף שיש בה אוהדים רבים למוסיקה היוונית. ההצלחה הגדולה של יהודה פוליקר עם הפרשנות שלו לשירים היוונים המקוריים ששר דלרס, שיכנעה אותו שיתקבל כאן בחום לא פחות מזה שבו התקבל בין ריכוזי הגולים היוונים בניו־יורק או בפאריס.

בעקבות פוליקר הוצפו פתאום החנויות בתל־אביב בתקליטים ובקלטות של דלרס שנחטפו כולם, ומיד. רק "עיניים שלי", תקליט וקלטת, בהדפסה ישראלית. השאר מיובאים, או פיראטיים. מעריצים כמוני מחפשים אותם ביוון, פאריס, ניו־יורק ומונטריאול, והם עוברים בינינו, המתיוונים הישראלים, כמו במחתרת, המחתרת הישראלית של אוהבי יוון שמעשירים את האוספים שלהם על־ידי צירוף מכרים חדשים, ומעתיקים זה מזה. איך נוצרה המחתרת הזו? לא רק ילידי יוון, אלא כל מי שראה פעם יווני קם בטאברנה ורוקד לבדו "ציפטטלי" או "זבקיקו", מבין שיש פה עניין עם מוסיקה שזורמת במחזור הדם, בקצב גלי הים.

אני התחלתי להכיר את הקול של דלרס לפני חמש שנים, בתקליט הכפול של "חמישים שנות רבטיקה". בעל חנות תקליטים גדולה באתונה, מאחורי כיכר סינטגמה, המליץ על האוצר הזה שאיפשר לי להמשיך לחיות ביוון גם בבית בתל־אביב.

שירי רבטיקה נוצרו על־ידי היוונים הפליטים שנאלצו לעזוב את תורכיה, או אסיה הקטנה, כפי שהם קוראים לה, אחרי שהתורכים טבחו בהם ב־22־1921; לנו יש שואה, להם יש "האסון". השכח וההגירה, שואת היוונים באסיה הקטנה, מעברו המזרחי של

(המשך בעמוד הבא)



דלרס ופוליקר: בעקבות הגירסה הישראלית של פוליקר לשיריו, הוצפו החנויות בתקליטים וקלטות של הזמר היווני. כולם נחטפו. אבל ה"מחתרת" הישראלית של המתיוונים, אלה שמעשירים את האוספים שלהם על־ידי צירוף מכרים חדשים, חלקם מכובדים או "פיראטיים" ומעתיקים זה מזה, מכירה ואוהבת אותם כבר זמן רב לפני־כן.



דלרס: חום ורגישות ומוסיקה נהדרת שיוצרת חוויה לא רק לאוהדים המכורים של המוסיקה היוונית. ברבים משיריו מכבב נוף מולדתו: האיים הקיקלדיים, מקדוניה, הים והחופים, חורשות ההדסים, ההרדופים והרימונים, הים הכחול הרוחץ את חופי יוון מכל עבריה, האור הצלול והבהיר.

'אפילו שיר אהבה הוא שיר פוליטי שמביע עמדה', אומר הזמר ששר שירי אהבה תמימים־כביכול שהיו לשירי המחאה הכי חזקים בתקופת שלטון הגנרלים.

(המשך מהעמוד הקודם)

הים האגאי. הפליטים התיישבו בפרברי פיראוס, אתונה וסלוניקי, ושנים עברו עד התקבלו על־ידי החברה היוונית. רובם מחוסרי עבודה, נחשבו לעולם תחתון הן על ידי הבורגנות היוונית שנטתה מערבה וגם על־ידי המישטר הפאשיסטי שלפני מלחמת העולם השנייה.

השמעת השירים הללו נאסרה בחוק, אך הם זכו לתחייה בסוף מלחמת העולם השנייה לאחר שהוכרו על־ידי המשכילים, ובראשם משוררים כמו ניקוס גאצוס ומלחינים כמו תיאודורקיס וחאג'ידקיס. במועדוני הפלאקה באתונה החלו להשמיע שירי רבטיקה באוזני תיירים אנגליים ואמריקנים. הבורגנים באו לראות את התיירים שורמו ליוון אחרי סרטים כמו "זורבה" ו"רק בימי חול", וכך נתקבלו שירי הרבטיקה כביטוי אמיתי ופופולארי של היוונים.

אלה שירים על אהבה אלימה וקשה, על קשיי הקיום ותגובות לאירועים פוליטיים, שהושרו בדרך כלל על־ידי חבורות גברים משופמים, נגני בוזוקי, לבושים בגלימות וחבושי קסקטים או מגבעות כורסלינו. הם שרו אותם כשהם יושבים על כסאות בבתי־הקפה ואיתם זמרת בשמלה נוצצת והדוקה עם מחשוף עמוק, ששרה צרוד ועמוק עוד יותר. שירים מרים, אירוניים, שהביעו רגשות חזקים. מתיקות לא היתה בשירים של ציצאניס, פאפאיואנו וקאונצידיס שכבשו גם את היוונים הבורגנים ונפוצו למועדוני־לילה בניו־יורק וביפו.

כשהגל הזה התחיל דלרס היה ילד. לפני שנים אחדות הקליט מחדש את השירים האלה ועשה להם מה שעשו אסתר עופרים ואריק איינשטיין ל"היו לילות" ו"הכניסני תחת כנפך". כך הם עברו לדורות חדשים של יוונים צעירים.

יהודה פוליקר כלל אחרים מהשירים האלה, בנוסח עברי, בתקליט היווני השני שלו – "שוטה הכפר". בהופעות ובתקליט היווני הראשון שלו, "עיניים שלי", שהיה לרב־מכר, נתן גירסה עברית ופוליקרית לשירים הנהדרים שהקליט דלרס בתקופת מישטר הגנרלים באתונה בראשית שנות השבעים. בנוסח היווני המקורי, אלה שירי־מחאה במסווה של שירי אהבה תמימים ואירוניים עם אמירות עקיפות – בגלל הצנזורה. כל הלחנים בתקליט הגדול של דלרס "ערים קטנות" הם של קומיוצים, שכתב גם את "עיניים שלי".

לפני חודשים בא יורגו דלרס לביקור קצרצר בארץ כדי להכין את מסע ההופעות שלו בקיץ. הישראלי הכי נרגש שחיכה לו בערב בואו היה יהודה פוליקר, שפגש אותו אז בפעם הראשונה. למחרת נפגשו שוב באולפן הטלוויזיה וניגנו ושרו את השירים שהשמיעו ב"סיבה למסיבה" בערב שבת.

בפגישה עם דלרס שמחנו לגלות שבחיים כמו באמנות – הוא עדין, רגיש, חכם, ומקפיד להעביר בדיוק את המסר השירי והמוסיקלי שלו. למרות הפרסום האדיר שזכה לו בשנים האחרונות והצלחות גדולות בקונצרטים בניו־יורק ובפאריס, הוא בחור צנוע וחביב, מאושר לשמר ולהפיץ את התרבות היוונית. הוא נשוי לאנה, אשה יפה, חכמה ומעשית שמגוננת עליו מפני הרעש והמהומה שמקיפים זמר אהוב כמוהו, שלא מוכן להתפשר על "פלי בק" באולפן.

דלרס, אמן רציני, אינו מוכן לשום גימיקים של יחסי־ציבור. בילתי עם הזוג דלרס יום עמוס ראיונות לתקשורת ושיחות נפש. בערב, מחלון הלימוזינה שהסיעה אותנו לירושלים, הוא התפעל מעצי התמר ביפו ומעצי הזית בירושלים. באולפן של רשת ג' פגש דלרס את עורך התוכניות שמעון פרנס שאוהב ומעריץ את שירתו, ומשמיע אותו לעיתים קרובות. יורגו (ג'ורג') ואנה דלרס התפלאו לפגוש ישראלים שאינם דוברי יוונית מהבית, והם כל־כך בקיאים במוסיקה שלו.

לדלרס חשוב מאוד שהמסר של השירים יעבור נכון, גם לאלה שאינם מבינים יוונית. הוא שר את הזכות האנושית לחרות הביטוי והמחשבה, את החופש לאהוב. "אפילו שיר אהבה הוא שיר פוליטי שמביע עמדה", אומר הזמר ששר שירי אהבה תמימים־כביכול שהיו לשירי המחאה הכי חזקים בתקופת שלטון הגנרלים.

דלרס ביקש שאתרגם לו לאנגלית את המלים שהתאים פוליקר לשירים שלו, בנוסח העברי של יעקב גלעד. הוא שמח לשמוע שלמרות שהתרגומים אינם מדוייקים, מה שבעצם כמעט בלתי־אפשרי, שומרת הגירסה העברית על המסרים המקוריים. את השירים היוונים של פוליקר הוא רואה לא רק כחיקוי שלו אלא כיצירה עצמאית של פוליקר. פוליקר, בצניעות אופיינית, נתן לו במתנה תקליט שירי לאדינו של יהורם גאון.

סיפרתי לו שפוליקר הוא שהפיץ את השירים היוונים גם בקרב הצעירים שמעדיפים מוסיקת רוק על מוסיקה יוונית. הוא נרהם לשמוע את הנוסח העברי של "תודה על כל מה שנתת" ששר חיים משה. בעברית זה נשמע כמו שיר תודה לאל – אבל זהו אחד משירי המחאה הגדולים שהקליט דלרס עם מנגינה שהתפשטה ביוון, בזמן הדיקטטורה הצבאית, כמו אש בשדה קוצים. אפילו הצנזורים באתונה של הגנרלים לא יכלו למתק מלים כמו "הכל טוב" בפיזמון החוזר "הכל טוב, אהובתי, אין לי זיכרון ואין לי עבר. הכל טוב, במרפסות מחליפים דגלים, ואני שר". הצנזורים אטומים לאמירות אירוניות ולמשמעויות ניסתרות, צוחקים יורגו ואנה דלרס.

דלרס היה כבן 22 כשהקליט את השיר שנהפך להמנון של בני דורו ביוון. המסר רחוק מאוד מלהודות לאל על מה שנתן ליוונים ששרו את השיר הזה. זאת אולי הסיבה שאת ההופעה שלו ב"סיבה למסיבה" פתח דלרס בשיר המדבר על רצוננו להשמיע את המלים שלו.

אמן יווני גדול מגיע אלינו הקיץ, וזה לא קורה לעיתים קרובות מדי. והוא רוצה לשיר לנו את הטוב ביותר, עם הנגנים הטובים ביותר שיש היום באתונה. הוא שר שירי אהבה מהיפים שיש ביוונית, ושירים חכמים של מצבו של האדם. החום והרגישות שלו והמוסיקה הנהדרת, הם חוויה לא רק לאוהדים המכורים של המוסיקה היוונית. ברבים מהשירים יש תמונות נוף מולדתו: האיים הקיקלדיים, מקדוניה, הים והחופים, חורשות ההדסים, ההרדופים והרימונים, הים הכחול הרוחץ את חופי יוון מכל עבריה, האור הצלול והבהיר.

דלרס נתן את קולו הנהדר להקלטה נדירה של יצירה מאת אודיסאוס אליטיס בן האי כרתים, חתן פרס נובל לספרות בשנת 1978. הוא שר שם את תפקיד השמש שנע ממזרח למערב ומגלה שהיפה בארצות היא יוון. אבל תושביה אינם מאושרים. זוהי ארץ אוכלת יושביה. שרות החיטה נהפכים לשרות קרב. הגברים שחולמים על תענוגות פשוטים כמו יין טוב ולחם טרי באוויר הים, נלחמים ונהרגים במלחמות, והאמהות מבכות את בניהן. ליוונים שנתנו לעולם את הדמוקרטיה יש נטייה מוזרה ללכת אחרי "מנהיגים חזקים" שנוטלים מהם את חירותם. כמו אניה שיכורה מיטלטלת יוון בין רצונה בחיים טובים בארצה היפה, לבין הטירוף המתחולל בה כל כמה שנים בשדות הקרב, בבתים, בכפרים וברחובות הערים. והשמש רואה כל זאת מלמעלה, והוא השליט האמיתי של יוון.

דלרס מחייך כשאני מזכירה לו את התקליט הזה, האהוב עלי מאוד. אולי מפני שהוא אומר גם משהו עלינו הישראלים. הוא שואל אם גם הישראלים נודדים מארצם לגולה. אחד השירים החזקים שלו ביוון הוא שיר על יוונים שנאלצים לצאת למצוא עבודה בארצות אחרות, בגולה "שהלחם שלה מר והמים שלה עכורים". גם הנושא הזה מוכר לנו. אצלנו, אני מספרת לו, מכנים את היורדים "נפולת של נמושות". היוונים מקללים את הגולה ש"מכשפת אותם".

בסרט וידאו שהראו לי חברים יוונים בנתניה, אלקי – יליד נפליון שמופיע עם אחיו כאופנוען בקיר המוות בלונה־פארק – ואשתו הישראלית ויקי, מספר דלרס על ילדותו בפיראוס. אביו היה זמר בן פיראוס ואמו בת למשפחת פליטים מאיזמיר. הוא יליד 1950, ויחד עם אחיו כריסטו הגדול ממנו בשלוש שנים, התחיל לעבוד בעודו ילד. כנער עבד ביום, ובלילה למד בבית־ספר מקצועי. לשיר החל דווקא עם שירי החיפושיות, ואפילו זכה בפרס, יחד עם להקת חברים. במועדון שבו הופיעו בפלאקה ניגנו בקומה השנייה שירי רבטיקה, ושם התחיל דלרס לשיר אותם כשהוא מלווה עצמו בגיטרה. הוא זוכר את הגילוי הגדול בחייו. השירים של תיאודורקיס וחאג'ידקיס. "כששמעתי אותם, גבהתי בעשרה סנטימטרים", הוא אומר.

בסוף שנות השישים שמע במועדוני הפלאקה באתונה את שירי הרבטיקה של ציצאניס, ואת השירים של קאזאנצידיס וביסיקוצים. כששמע אותם "כאילו נולד בי משהו חדש. הבנתי שתפקידי כזמר יהיה להמשיך את קיומם לדורות הבאים". הבחור הצעיר לקח על עצמו משימה לא קטנה. הוא החליט שיותר לא יופיע במועדונים, אלא ישיר רק באולפני הקלטה, ורק את הטוב ביותר. ההכרה שזכה לה ביוון באה לאט אבל בטוח. בשנים האחרונות, הכרטיסים להופעותיו באיצטדיונים של פיראוס, אתונה, וסלוניקי נמכרים ביום אחד.

טובי המלחינים הצעירים כתבו לו שירים חדשים אותם הוא משלב עם השירים הישנים והטובים. בסוף ההופעה שלו הוא משתף גם זמרים וזמרות צעירים ממנו שימשיכו, כך הוא מקווה, את המוסיקה היוונית הטובה.

פסטיוואל ישראל נגמר, ובקיץ ממשיך הקשר הים־תיכוני שלנו. הטוב שבזמרי יוון בא לישראל. ■

לאכול בחוץ

עין־הוד: גומרים ומצלצלים

שאלה: איפה מצלצלים כשגומרים? תשובה: במסעדה של עין־הוד, כפר האמנים שמדרום לחיפה. שאלה: [illegible]ים מהז תשובה: את הבירה. את צלצולי הגמירה האלה שמענו שם [illegible] שמח אחר. ליד אחד השולחנות [illegible] בקראם כשלפניו ניצבת כוס בירה [illegible] בתכולה של ליטר שלם. היא היתה ריקה. אל ידית הכוס הזו היה רתוק [illegible] ואופניים. בעל הכוס צילצל [illegible]. המלצרית נחפזה לשולחנו, [illegible] את הכוס והשיבה אותה אליו כשהיא מלאה בירה צוננת וקוצפת.

פעמיים או שלוש שמענו את צלצולי פעמון הכוס הזו במרוצת הערב. מלבד הצילצולים האלה שמענו את שירתם ונגינתם של צמד "ארום עתיק" – פסנתרן כבד־גוף וזמר־נגן עם כיפה צבעונית וציציות המפוזות מחוץ לחולצתו. סיפרו לנו שהזמר הזה, השר את כל השלאגרים האחרונים ושירי העם הישנים, הוא חוזר־בתשובה הממשיך בהופעותיו החילוניות על במות בידור שונות, כולל מסעדת עין־הוד.

◆

מלבד צילצולי כוס הבירה וצלילי [illegible] שמענו גם את קולותיהם של [illegible] וחבריו, שבאו לשמוח ולעשות [illegible]. חיפאים ותל־אביבים שרו שם [illegible] הלילה ומדי פעם יצאו במחול, [illegible] בריקודים וב"ירידות" קוזאצ'וק.

פעם, לפני הרבה שנים, היתה המסעדה הזו, השוכנת בכיכר המרכזית של כפר האמנים, מקום נודע בעליצותו. בלילות שבת היו גודשים אותו ואת [illegible] המוני אורחים מכל רחבי הארץ. [illegible] שהיה נוסע לבלות את הלילה בעין־הוד – היה "אין". אחר־כך ידעה המסעדה תהפוכות וחילופין. עכשיו [illegible] לחדש את נעוריה, לעשותה שוב [illegible] למבקשים צוותא בפונדק [illegible] שיש לו כר גדול ועשיר, ברזי [illegible] ומטבח עם תפריט מגוון. את [illegible] מנהל מוסה לוי, פנסיונר של "שרותי הבטחון", דמות נודעת בעולם [illegible] ותבורות הזמר, איש רעים [illegible], אוהב זימרה ומחולות ועכשיו – מסעדן.

בערבים ובלילות, כשיש תוכנית [illegible] – המסעדה בעין־הוד היא [illegible]. בימים ובערבים הרגילים זהו מקום שאוכלים בו, ואוכלים לא רע.

לפתיחה אתה יכול לקבל חסילונים מטוגנים בשומשום, או קלאמארי, וסלטים שונים – בהם סלט ניסואז בקערה ענקית. יש מרק בצל לוהט ומרק טרטור צונן. יש אומצות בשר שונים ויש מבחר דגים ופירות־ים.

היינו מגדירים את רמת המטבח שם כ"קורקטית מאוד". מצרכים טובים, הכנה מקצועית. האומצות מבשר שטופל בצורה נכונה והוכן כיאות. אין הפתעות. אין "נפילות". המחירים סבירים: סלטים – בין 5 ל־8 שקלים, מנת חסילונים – 16 שקלים, בְּפיסטרוגנוף – 20 שקלים, פורל בשקדים – 20 שקלים. מי שנפשו יוצאת להמבורגר טוב שלא יהסס להזמין שם את המנה הזו – נריכה במימדיה וטעמיה, מוגשת על גבי לחמניה גדולה, עם רוטב גריל וקטשופ.

בלילות שבת המקום מפוצץ. אם אתה סובל מקלסטרופוביה – נסה את ערבי אמצע השבוע. לפני־כן מומלץ לוודא אם ואיזו תוכנית "רצה" שם באותו ערב. אם אתה מגיע לשם רק כדי לסעוד ולתפוס שלווה – כל הימים וכל הערבים טובים.

מיאול

הממולאים של חן, שאינם דומים בטעמם לשום ממולא אחר (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80").





בריג'יט חוזרת

מאת יהודית חנוך

עשרים וחמש שנים עברו מאז כיכבה על בדי הקולנוע, בכותרות ובצילומי העתונים והיכן לא בריג'יט בארדו, ילדה־טור בה־פאריס שנהפכה בין לילה לחתולת־המין הגדולה מכולן, תערובת מתוקה של אשה־ילדה. עכשיו היא חוזרת. לא למסך, לאופנה. ולא כמגינה ומושיעה של כלבים עזובים וחתולים שנינטשו, וכלוחמת לשמירה על בעלי־חיים נכחדים. בארדו, היפה של שנות החמישים, היא עתה מודל לחיקוי ומקור השראה לתעשיית הבגדים שמתבוננת לאחור בנוסטלגיה.

כשהופיעה עליו לראשונה הביאה בארדו למסך תמימות מעורבת בקריצה ממזרית. היא לבשה שמלות קיץ רכות, צמודות למתניים, עם חצאיות מכווצות ותפוחות שמתחתן מציצות תחתוניות תחרה לבנות ובתוליות. אבל למחשוף לא היה סוף, ובבגדים תמיד ריצד משהו שהזכיר לבנים ארוטיים ואווירה של חדר מיטות.

היא גילתה כתפיים חשופות ושזופות בשמלות תחרה לבנות, ורגלים מעורטלות בשורטס קצרצרים. עשתה את הביקיני שלה למקדם המכירות של הריוויירה הצרפתית, והעלתה את סן־טרופה, עיירת דייגים קטנה, על המפה הבינלאומית, כשקנתה שם בית על החוף והיא וחבריה יצאו להשתזף בו בעירום.

בארדו ירדה למחתרת. הצלמים שרדפו אחריה בתקופה הראשונה לאחר פרישתה התייאשו וויתרו. במשך הזמן נעלמה מהכותרות. רק מדי פעם, פה ושם, הופיעו תצלומים וראיון איתה בירחון זה או אחר. בריג'יט הסתגרה באחוזה שלה בסן־טרופה עם עשרות כלבים וחתולים שנהפכו לאהבה הגדולה של חייה.

בת חמישים פלוס עם תוספת של קילוגרמים וקמטוטים, היא נראית טוב לגילה. מי שלא שכח אותה הם מעצבי־האופנה. הם הוציאו אותה עתה שוב מכדורי הנפתלין של הזכרונות הנוסטלגיים, ומוכרים את סגנון בארדו לדור שעורך איתה עכשיו מיפגש ראשון בסרטים הישנים.

הבגדים שלה מאז שימשו כבסיס לרבים מלהיטי הקיץ הזה. לא העתקים משוחזרים, יותר אופנה שעברה דרך מסננת הנוסטלגיה. שמלות כותנה במשבצות תמימות בשחור־לבן, וורוד־לבן ותכלת־לבן. מכנסיים באורך שלושה רבעים, שמלות עם סלסולים, על הכתפיים ובשולי המכפלת. חולצניות ושמלות סטייל חזיות ומחוכים. מטפחות ראש שקושרים סביב לצוואר וכורכים שוב, לשמור על השיער כשטסים על קטנוע. משקפי־שמש לבנים ומלוכסנים, נעלי־סירה שטוחות.

כל זה אולי נראה תמים אחרי החשיפה הגדולה של השנים האחרונות, אבל הנערות הצרפתיות קלטו את הסגנון בהתלהבות, וגם מעצבי־האופנה המקומיים שאימצו אותו תולים בו תקוות. בשנה הבאה, לפי התחזית לקיץ 88', נראה אותו הרבה.

שמלת־שמש משוחררת בסגנון של אז, חוייה מודגשת ומשבצות (עיצוב רחל אלקלעי, "ניבה").

הכתפיים נחשפות כמו אצל בריג'יט בארדו, בשמלה מכותנת תחרה לבנה (עדה ברודסקי).

אשה־ילדה [illegible] שחור עם סלסולים לבנים (עיצוב נילי ארביב, "גווד").

התכשיט


מוריס "הגדול" ז'ופו. [illegible] "אני אוהב [illegible] יותר מדי. זהב [illegible] שלי".

מוריס ז'ופו. יהודי־צרפתי. איש־עסקים מכובד המנהל חיים שקטים ושלווים. לכאורה היה צריך להיחשב מעל לכל חשד. המשטרה טענה, ובית־המשפט אישר: המליונר המהוגן אינו אלא הסוחר הגדול ביותר בתכשיטים גנובים שנתפס בצרפת. בבתיו המפוארים בפאריס, על חוף הים ובהרים נתגלה אחד מאוספי התכשיטים היפים ביותר שהוצגו אי פעם בעיר האורות.

מאת ג'י ואטייה צילומים: "גאמא"



הסיפור מתחיל במותחן קלאסי. גיבורו, גבר במיטב שנותיו העומד בראש מספר עסקים מכובדים מאוד ומנהל חיים שקטים ושלווים, אדם שלכאורה נמצא מעל לכל חשד – מואשם בפלילים. עם התפתחות העלילה, חושפת משטרת פאריס את עיסקת הסחורות הגנובות הגדולה ביותר בהסטוריה. הפרשה מסתיימת כאשר מאוספי התכשיטים היפים ביותר שהוצגו אי־פעם בעיר האורות, אוסף הכולל עבודות של מעצבי תכשיטים מפורסמים כ־ואן קלף, ארפל ובושרון. התערוכה הוצגה דווקא על־ידי משטרת צרפת, מה שמוכיח פעם נוספת כי האמת מדהימה יותר מכל פרי־דימיון. סיפור שיכול היה להישמע מפי רבי־הבלשים שרלוק הולמס כבכבודו ובעצמו.

המקבל

"מקבל" (receiver) הוא אדם המחזיק חפץ שנגנב על־ידי מישהו אחר. הוא יכול להיות שותף לסוד העניין, אך גם ייתכן שהוא פועל בתום־לב. אם לא פעל בתום־לב, הרי הוא שותף לפשע. ב"מקצוע" זה, מתברר, יש כל מיני קטגוריות. ישנם בו כאלה הפועלים בקנה־מידה קטן, אך יש גם "דגים" שמנים וגדולים. בצרפת לבדה נגנבים מדי שנה 100,000 מכשירי וידיאו ו־250,000 מכוניות, לרבות משאיות עמוסות סחורה יקרת־ערך. ומדי שנה משלמות שם חברות הביטוח 600 מיליון דולר לכיסוי נזקי הגניבות. כלי־הרכב הגנובים מוצאים דרכם לחו"ל, בנתיבי "יצוא" מיוחדים המובילים בעיקר אל המפרץ הפרסי, מדינות הגוש המזרחי וצפון־אפריקה. נתיבים מיוחדים קיימים גם לגבי הברחת יצירות אמנות ותכשיטים גנובים.

לא מכבר העידה חשיפת כנופיה שעמדה להבריח יצירות אמנות בשווי 100 מיליון דולר על היקף הסחר בסחורות גנובות בצרפת. עם זאת יש לזכור כי רק חלק מזערי מהעוסקים בענף בלתי־חוקי אך רווחי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

זה – עשרה אחוזים – נתפסים. הסחר בסחורות גנובות, מתברר, נהפך כבר מזמן לתעשייה משגשגת בפני עצמה.

מוריס הגדול

במהלך אחדות מהחקירות שנערכו בנושא בשנים האחרונות, עצרה משטרת צרפת מספר גנבים ואנשי־ביניים שרכשו את הסחורה הגנובה. אולם החוקרים לא הצליחו לעלות על הקונה הסופי, שכן עסקות מסוג זה סודיות, מעורפלות ומסובכות ביותר. קשה לנסח האשמה מוגדרת אלא אם כן תופסים את הפושעים "על חם", כשהחפץ הגנוב והכסף המשולם תמורתו ממש מחליפים ידיים. על סמך נתונים שנאספו במשך הזמן השתכנעו החוקרים הצרפתיים כי ישנו אדם אחד שהוא גדול הסוחרים בסחורות הגנובות בפאריס, טיפוס שהאחרים מכנים מתוך כבוד "אדון מוריס". זמן רב התחקו בעקבותיו, אולם לא הצליחו להפילו בפח.

החוקרים חשדו כי מדובר באדם בעל מעמד חברתי גבוה, העשוי להגן עליו במקרה שמשהו ישתבש. לפיכך, היה עליהם להיות זהירים שבעתיים, מחשש פן יאשימו מישהו חשוב ואחר־כך יתברר כי אינו האדם המבוקש. וגם כשהחליטו לבסוף לפעול, היה זה צעד נועז מצידם להאשים אדם שבבעלותו עשרה סלונים לתמרוקות, מספרה ברובע האלגנטי ביותר בפאריס, אחוזת פאר, דירות בקאן ובהרים ובית פאריסאי מפואר על שטח של 300 מ"ר.

לפני שהתחילו בפעולה, ניהלו השוטרים מעקב זהיר סביב המספרה של האדם בו חשדו, השוכנת בכיכר ויקטור הוגו בפאריס. שני צוותים השגיחו עליה במשך מספר ימים, 24 שעות ביממה. דבר לא קרה, עד שב־29 בנובמבר 1984 עצרה מול המספרה מכונית מרצדס שחורה שמתוכה יצאו שני פושעים המוכרים למשטרה. השניים נכנסו למספרה ועשר דקות לאחר מכן שבו ויצאו. המשטרה החליטה לא להביא אותם לחקירה, משום שיצאו בידיים ריקות. ההנחה היתה שהם יחזרו.

והם אכן חזרו, יום לאחר מכן, עם שק שנראה כבד. כעבור עשר דקות יצאו מהמספרה, בלי השק – אך בכיסים תפוחים. הפעם תפסו אותם השוטרים, וגילו אצלם ערימות גדולות של שטרי כסף. כאשר נכנסו למספרה של מוריס ז'ופו, ניסה הלה להחביא את שק הפלאסטיק שקיבל כמה רגעים לפני־כן. בתוכו, התברר, היו שני קילוגרמים של תכשיטים. לגבי ז'ופו, זו היתה סופה של ההרפתקה. הוא נלקח אחר־כבוד לכלא.

מערת עלי באבא

המשטרה מיהרה לערוך חיפוש במעונו. נמצאו שם חלקי סכו"ם גנוב עשוי כסף בתוך ארונות זכוכית, כאילו היו תכשיטי המשפחה. במקומות מסתור – מתחת לרצפה, מאחורי האמבטיה ובקיר חדר האוכל – נתגלו קופסאות מלאות תכשיטים. כן נתגלו מכשירים מתוחכמים להתכת זהב, מאזניים לשקילה ותבניות למטילים. סרנת צורפים שלמה.

שופט הוציא מיד צווי חיפוש בדירת המשפחה בז'נווה ובבתים האחרים, ובכל אחד מהמקומות נמצאו מטמונים נוספים. בסך הכל נתגלו 1481 תכשיטים, החל בטבעות פשוטות דרך יהלומים גדולים וכלה בנזר מעוטר ב־150 יהלומים, פלוס 40 מטילי זהב ומאות מטבעות ממתכות יקרות.

נסיון להצדיק

קשה לראות אדם הניצב בראש עסק משגשג מתנהג כמו סוחר וולגארי. למרות כל ההוכחות נגדו, ז'ופו כפר בהאשמות. בבית־המשפט פרץ "מוריס הגדול" בבכי. "אני אוהב תכשיטים יותר מדי. זהב הוא השגעון שלי. צוענים הביאו לי את הסחורה, ולא ידעתי מה מקורה. טעיתי: לא הייתי מספיק זהיר", התייפח.

אחיו, ספר וסופר שקנה לעצמו פירסום מסויים בזכות ספר שכתב על ילדותם של השניים, כילדים יהודיים, בנים למהגר רוסי בצרפת, ביקש לעזור למוריס.

"זה באשמת ילדותנו כיהודים", אמר, "ובמיוחד הרדיפות שסבלנו בצרפת בתקופת הכיבוש הנאצי. אחי היה צריך תמיד להיאחז במשהו, והתכשיטים היקרים העניקו לו, כנראה, תחושת בטחון. אני חושב שצריך להתייחס אליו כאל אדם חולה, משום שהוא מעולם לא העביר הלאה את הסחורה".

האם יתכן שהאירועים הנוראים בעברם של השניים, לרבות רצח אביהם בידי הנאצים, יכולים להסביר את הצמא של מוריס לזהב ואת התנאים המפוקפקים בהם רכש את התכשיטים?

החזירה לחוקרים את אחד התכשיטים הגנובים שקנתה ממנו. יתר־על־כן, המשטרה מאמינה כי התכשיטים שנתגלו – בשווי עשרה מיליוני דולרים – מהווים רק אחוז קטן מהסחורה שעברה תחת ידיו של "מוריס הגדול".

נסיון להסביר

בתקופת מלחמת העולם השנייה התגוררו בני משפחת ז'ופו ב"שטח" – איזור מלא מגרשים ריקים באחד מפרוורי פאריס, תוצאת הריסת ביצורים ישנים במאה הי"ט. בלילות היה איזור זה מקום מפגש לפושעים. האחים ז'ופו שיחקו שם כשהיו בחורים צעירים, ואין ספק שהכירו הרבה מאנשי העולם התחתון של פאריס. כאשר החלו רדיפות הנאצים, הם נאלצו להימלט.

כשנהפך מוריס לאיש־עסקים עשיר, הזדמן לו כנראה לחזור ולפגוש את "מכריו" מהעולם התחתון, ואלה הבטיחו לספק לו תכשיטים גנובים שנקנו בזול. כך הוא נהפך לסנדק של הסוחרים בסחורות גנובות. חלק מהתכשיטים שגילתה אצלו המשטרה נגנבו כבר לפני 15 שנה, עובדה המוכיחה שהעסק לא היה בחיתוליו. האוצר נלקח לקיי דז אורפוורה ("רחוב הצורפים"), מטה משטרת פאריס.

ציד האוצרות

לא יכול היה להימצא מקום הולם יותר בפאריס כולה. התכשיטים הוצגו שם, כדי שבעליהם יוכלו לזהותם. בתצוגה הזו ביקרו עשרת אלפים בני־אדם בכל רבע שעה, בקבוצות של עשרה מדי פעם. הם נבחרו מבין הקורבנות של מעשי־שוד ידועים. אך רק 35 מבקרים זיהו בתצוגה תכשיטים שנגנבו מהם – שלושה אחוזים מהשלל בסך הכל. אפשר היה רק להניח ששאר 97 האחוזים אף הם גנובים. ואם לא גנובים ממש –. ודאי שהם נרכשו בנסיבות חשודות, ובמחיר הנמוך בהרבה ממחירם האמיתי.

המוצג העיקרי בתצוגה – נזר היהלומים – עדיין לא זוהה על־ידי בעליו המקוריים. קבלה שנתגלתה במרוצת החיפוש הניעה את המשטרה להתחקות על מקורותיה. התכשיט נמכר ב־1978 על־ידי הנסיך תיבו מאורליאן – בנו הי"א והאחרון של הרוזן של פאריס, הטוען לכתר צרפת – למנהל ה"קאזינו דה פארי", תמורת הסכום הצנוע של 80,000 פראנק. בקבלה כתוב כי הנסיך קיבל את הנזר בירושה מדודתו, מלכת־פורטוגל לשעבר. הנסיך מת ב־1983, ואביו – שנתבקש לבוא לקיי דז אורפוורה – הכריז כי תכשיט זה לא בא מבית המלוכה. מומחה לתכשיטי אצולה הסביר לחוקרים כי זה כתר של רוזנים, לא כתר מלכותי. התעלומה נותרה בעינה.

לבסוף הצליחו החוקרים לפתור את החידה בעזרת ראשי התיבות "ה. ל. ר", שהיו חקוקים על הנזר. הם פירסמו את ראשי התיבות בעתונות. הרוזן שארל־עמנואל דה לה רושפוקול, בנו של הנסיך רה לה רושפוקול־מונתבל, זיהה אותו. הוא מיד יצר קשר עם הצורף ששמר בכספתו את התכנית המקורית לעיצוב התכשיט, אותו קיבל בירושה מאמו ב־1963. הרוזן סיפר כי ב־1977 נכנס לקשרי עסקים עם הנסיך תיבו מאורליאן, ונתן לו את הנזר כערובה לתשלום. תיבו העמיד פנים שאיבד את הנזר, והרוזן לא תבע אותו. הוא איבד את כל העקבות לנזר עד שראה את הפירסום בעתונות. איש אינו יודע באיזה אופן תיווך מוריס ז'ופו בין הנסיך לרוזן.

החטא ועונשו

"מוריס הגדול", "מלך הסוחרים בסחורות גנובות", אדם שהעסיק את המשטרה הצרפתית במשך 12 שנים, נשלח לבסוף לחמש שנות מאסר. ■




"תערוכת התכשיטים" הגדולה, באדיבות המשטרה. סחורה גנובה מבקשת זיהוי. עשרות אלפים עמדו בתור והוכנסו רק בקבוצות קטנות. היו שם לא פחות מ־1481 תכשיטים, כולל נזר עתיק מעוטר ב־150 יהלומים.

חיים ואוהבים

צו הגירוש של רחל איתן

שמו (הזמני) של הספר שהסופרת רחל איתן עסקה בכתיבתו בשנים האחרונות הוא "צו גירוש". הספר, כשני ספריה הקודמים – "הרקיע החמישי" ו"שירה ושידות" – בעל יסודות אוטוביאוגרפים חזקים. כאשר גילתה לי את כותרת ספרה העכשווי נתנה לי להבין שזה־מה־שאני־תוסרת־בה־שזה... צו הגירוש חל, בעצם, עליה. על האילוץ שלה לעזוב את ישראל ולהתגורר בגולת ניו־יורק קרוב לעשרים שנה.

ה"אילוץ" הזה בעצם נכפה עליה לא נגד רצונה. היא הלכה אחר צו־ליבה, כאשר לאחר גירושיה מהאדריכל דן איתן, אבי שני ילדיה, עמרי וחמוטל, פגשה בארץ בגדי פישמן, כימאי חוקר סרטן, ונסעה עימו לניו־יורק, מקום מגוריו. כאשר נישאה לו, היתה זו בבחינת "הצלחה". "לא פירגנו לי", הודתה בשיחה פרטית. "הוא היה אז רווק צעיר ומבוקש. גבר מקסים, משכיל, בעל נימוסים פולנים. והנה באה ישראלית אחת, גרושה, אם לשניים – ומצליחה במקום בו כה רבות נכשלו...".

מדי פעם, כשנפגשנו בביתה בניו־יורק (דירה צנועה למדי ליד "סנטרל פארק") או בביתי בישראל, הייתי דוחקת בה: "מה עם הספר? מתי תסיימי אותו סוף־סוף?". היא השיבה כי "הפעם זה לא פשוט... אני הרי חייבת לכתוב בריכוז מושלם, והמשפחה תמיד קודמת לכתיבה". באחת הפעמים בהם ביקרתי אצלה הראתה לי "משהו שעשוי לזרז את הכתיבה ולהכניס בה סדר": בחדר השינה, על שולחן הכתיבה שלה שם, הוצמדה לקיר מערכת של מגרות־מגרות, תאים־תאים, מוזמנת אצל נגר (תופעה יוצאת־דופן באמריקה) לתיוק דפי כתב־היד שלה. לפני מספר שנים רכשו בני הזוג פישמן בית קטן מחוץ לעיר, לשם נסעו לסופי־שבוע, "ושם אני גם כותבת. הספר נכנס אצלי לזהלוך גבוה", אמרה.

רחל איתן ביכרה להשיח בעניינים פוליטיים



רחל איתן. אשה בכל רמ"ח

יותר מאשר בענייני כתיבתה. וכך לא ניתן היה להציל מפיה על מה היא בעצם כותבת. לעומת־זאת ניתן היה גם ניתן לשמוע מפיה את אשר היא חושבת על בעיית הפלשתינאים, על השלטון הישראלי בשטחים, על הדרך לשלום ועל מלחמת לבנון. הערנות הפוליטית שלה, בעלת נטייה חזקה שמאלה, לא קהתה ולא הושפעה מן הריחוק הגיאוגרפי מן המולדת, וזה מה שעשה אותה לאחת הדמויות המרכזיות בקהילה הישראלית בניו־יורק. משנה לשנה נידאה היה לי כי היא משלימה עם העובדה שלא תחזור לגור בישראל. רחל הצטערה על כך צער רב.

בתרגום ספרה "הרקיע החמישי" מעברית לאנגלית היא השקיעה עבודת נמלים, אף שלא היא היתה המתרגמת. אבל בפרנטיות האופיינית לה טרחה ועבדה על כל משפט עם מי שתרגם את הספר. לאחר שיצא סוף־סוף לאור – הודתה: "הספר איננו נחשב הצלחה בשוק האמריקני, אבל, לפחות, כאשר עכשיו אני מתקשרת עם מישהו מענף המו"לות, כבר לא מבקשים ממני שאאיית את שמי... מדוע הספר, שכל־כך הצליח בישראל, לא הצליח להרשים את האמריקנים? והרי מי קורא פה ספרים רציניים? הם קונים בעיקר ספרי איך־לעשות־מה, ספרים לשולחן־הקפה, וספרי מתנה".

רחל, מורה לספרות עברית במכללת הופסטרה בניו־יורק, אמרה על תלמידיה: "הם מתעלפים כשהם צריכים להתאמץ בהבנת הנקרא. כל ספר שיש בו יותר משלוש נפשות פועלות – מבלבל אותם. ובכך אין הם שונים מעמיתיהם. האמריקנים אינם מורגלים להתאמץ בקריאה. תני להם רק שעשועים".

נפגשנו מספר חודשים לפני שלקתה בשבץ. היא קיבלה את המחמאות שלי על מראה היפה כאשה יפה המורגלת בקבלת מחמאות. היא נראתה אז כמו "בובה": אשה בעלת תלתלי זהב, עיניים תכולות, אף קטן סולד, פה מפונק – כל זאת עד שפתחה את פיה והנה אשה דעתנית, ידענית, לוחמת על דעותיה, מתפלמסת; דווקא הניגוד הזה בין הופעתה לפנימיותה הוא שעשאה כה מעניינת, ייחודית.

כאשר חלתה נכתב על אודותיה, בין שאר הפרטים האישיים, כי היא בשנות החמישים לחייה. רחל, אילו יכולה היתה להיות מודעת לכתוב – היתה אל נכון מאוד לא שבעת רצון מן המשפט הנ"ל. גילה היה סוד שמור עימה. היא היתה אשה בכל רמ"ח.

ילדים בארץ היו מייחלים להחלמתה. אחיה הצעיר ממנה, דני ליטאי, כמאי הלהקות הצבאיות, לקה גם הוא בשבץ קשה לפני מספר שנים, היה מאושפז זמן רב בבית לוינשטיין, והחלים.

איני יכולה להספידה. פשוט איני יכולה. המבקרים הם שינתחו את יצירתה. אני יודעת כי הרנה אנשים בגולת ניו־יורק עדיין המומים מפטירתה בטרם עת. ואני כאן, מוחה דמעה פרטית.

תמר אדיגר

תיבת דואר / בין שני גברים

כלל נקוט בידי: לא לפרסם מכתבים עלומי־שם. אבל ישנו גם יוצא־מן־הכלל, כאשר את חשה כי מאחורי החתימה האנונימית של אות אחת ויחידה, מסתתרת נפש הומיה וסובלת. הכותבת שביקשה ממני לפרסם את מכתבה היא, לפי סימני ההיכר של המכתב, אשה הגרת בעיר קטנה צמודה לתל־אביב, ויש לה בעייה שאם לא מנסים לפתור אותה בדרך היהודית הבדוקה "העיקר הבריאות" – זו, אכן, בעייה בעייתית. ולא אני אציע פתרומת.

רשות הדיבור לאהובה, "הסובלת האלמונית":

לאהוב שני אנשים זה משהו בלתי־אפשרי. איך חיים עם דבר כזה? איך מזייפים כל הזמן? למה אלוהים לא נתן לי את התכונה לעשות זאת?

ובעצם, "לאהוב" זו לא המלה הנכונה. להעריץ אדם בצורה היסטרית ולדעת שלעולם לא אוכל לוותר על הבוק בעיניו, על האהבה שלו אלי, אם ילדיו, ועל היכולת שלי לקום וללכת ולקחת ממנו את ילדיו שלו שאותם הוא אוהב יותר מאשר את עצמו. להלך על חבל דק באופן תמידי זה בלתי־אפשרי, ואז לנסות להסתדר עם תסכול כבד שמעסיק אותי לאורך היממה.

ומצד שני לאהוב אדם אחר, לחוות איתו חוויות נפשיות וגופניות שחשבת שקיימות רק בספרים, ולקבל את העובדה שלאותו אדם יש חיי משפחה על כל השיגרה והשיעמום שבהם, והוא בורח מהם לזרועותיך. לדעת שאת מייצגת משהו צעיר, שונה וחריג. לשמוע שאת "אהבת חייו" ולנסות להאמין בזה. לקבל אדם שאי־אפשר בלעדיו – אבל להבין שהוא צריך להעניק תשומת לב, ליטופים וזיונים גם לאשתו החוקית ולהאמין לדיבוריו שהכל זיוף, אבל זה נעשה כי כך צריך להיות.

רק את לא למדת להתחלק ולחלק אנשים. רק לך זה בלתי אפשרי להיכנס למשחק הלא הוגן הזה.

אבל איזו זכות יש לי לדרוש שלטון מושלם כאשר גם אני עצמי "נשלטת" ע"י גורמים משפחתיים?

ומגיע יום שישי, שאז אי־אפשר להיפגש. אז מאמללת אותו על מנת שיילך הביתה בהרגשה נוראה וישנא כל רגע שהוא בבית ולא איתך. הוא אומלל בלעדיך, ואת – את כל רוע הלב האפשרי את מנתבת אליו, על מנת שיוטרד שם בבית כל הזמן, ואת נהנית לשמוע כמה יכאב לו בלעדיך.

למה אני רוצה את חייו שלו? הרי לי עצמי יש חיים ומשפחה. למה הצורך הזה "לשלטון" מוחלט על שני הגברים שלי?

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 26 ביוני ל־2 ביולי

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
סוערים, אנשי מכירות ונואמים יצליחו השבוע להשפיע יותר מכרגיל. זהו זמן בו תמצאו את המלים הנכונות כדי להעביר את המסר שלכם. גם היצירתיות שלכם עכשיו במיטבה. אל תמהרו בדרכים – היזהרו מתאונות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אתם מלאים עכשיו תעוזה ורעיונות מוצלחים. זהו זמן טוב למחקר וללימודים, שיחות מוטב לנהל בארבע עיניים. שינויים הקשורים בבית מתנהלים יפה. תוכניות שיחבטלו יפנו לכם זמן לעיסוקים שאתם אוהבים באמת.

[illegible]
(...אוגוסט עד 22 בספטמבר)
...ניע הזמן להשלים את כל ההתכתבות והסידורים ...קיים שדחיתם. כדאי גם להשתתף השבוע בפ... ...ת חברתיות. בהחלט מומלץ לבטא את דעותיכם. ...הולך ומשתפר.

[illegible]
(...ספטמבר עד 22 באוקטובר)
...עכשיו לתכנן את צעדיכם הבאים בתחום ...ולקבוע פגישות עם הממונים עליכם. זה זמן ...את כל הפרטים הקטנים. בתחום הקריירה ...עכשיו שינויים בלתי־צפויים.

[illegible]
(...באוקטובר עד 21 בנובמבר)
...מצלח ביותר, מבחינתכם, ופגישות עם יועצים ...לכם תועלת מרובה. יש לכם דעות החלטיות, ...כדאי לבטאן באומץ. מטיילים עלולים להיתקל ...בלתי־צפויות, וצריכים להישמר מסיכוני ...

[illegible]
(...בנובמבר עד 21 בדצמבר)
...את מלאכת הבדיקה הקשורה בהשק... ...חדשים, ואז כדאי לעשות את הצעד. ...לשתף אחרים בשיחות על אינטרסים ... ...אל תמהרו להחלטות חפוזות.

[illegible]
(...בדצמבר עד 19 בינואר)
...עכשיו ליצור קשר עם אנשים הקרובים ...כדאי לנהל השבוע את אותן שיחות ...שדחיתם כל הזמן. שימרו על קשר עם ... זה זמן טוב לחתימת חוזים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
אם הציתם ליישב איזה עניין עם חבר בעבודה, עכשיו זה הזמן המתאים לכך. בכלל, בתחום הקריירה תמאמצים יוכתרו בהצלחה, והפרודוקטיביות שלכם במיטבה. בקשרים שבינו לבינה מומלץ להתאזר בסבלנות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע כדאי לצאת לבילויים שיספקו לכם גירוי אינטלקטואלי. היצירתיות שלכם טובה ומומלץ לנתב אותה לאפיקים מועילים. שינוי בתוכניות אינו מצדיק הוצאות מופרזות, זה לא זמן לענייני עסקים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
בימים אלה תקבלו החלטות חשובות שישפיעו על המערך הביתי. השיפוט שלכם טוב, ותוכלו לנהל שיחות בונות עם קרובי משפחה. למחפשי־הדירות יהיה השבוע מזל. אורחים שצפויים לבוא עלולים להתעכב, ולעכב גם אתכם.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
תנו לשכל הישר להדריך אתכם השבוע בפעילויות השונות. כדאי ליטול יוזמה במגעים עם הזולת, ולשקוד על עבודה יצירתית. בתוכניות לטיולים עלולים לחול שינויים. בתחום העסקים כדאי לשמור על קור־רוח.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע תצליחו להשלים בצורה מוצלחת פרוייקט מסובך בעבודה. השיפוט שלכם בתחום הפיננסי עתה במיטבו, וזה זמן טוב לניהול משא־ומתן. עם זאת, עלולה להיווצר מתיחות ביחסים עם מישהו קרוב בגלל ענייני כספים.

פנטהאוז
יואל לב

מלך בלי כתר

לאור כנס המחזורים של להקת הריקוד המפורסמת, עלו אליסאנדרה ואסף אל הפנטהאוז של אורי כדי להתחלק בחוויות. בעיני אליסאנדרה, הלהקה סימלה קו מפריד בחייה. ...היה נחלק לשתי קבוצות: אלה שזוכרים אותה אז, ...לפני שלושים שנה, כשהיתה כוכבת הלהקה, ואלה ...שהכירו אותה רק "אחרי". בלהקה היא היתה המלכה. ...גיזרה, גומות חן, "גוף גמיש, מרחף, שכאילו לא ...", כמו שאוהב לומר אסף, בעלה.

בעיני אסף, לא חל בה שום שינוי. גם היום הוא ...רואה את אותה נערה דקת גיזרה, יפה ומרחפת. את ...של הלהקה שהוא נושא על כפיים, אוהב, ...מעריץ.

אורי טוען שהברנש מאוהב באשתו כאילו היה זה ...הראשון לפגישתם. הוא מסרב להכיר בעובדה ...הזמן נוספו כמה קילוגרמים למותניה, כתפיה וירכיה. אפילו פניה שהיו כה חטובות התעגלו, ובעיני מי שפוגש בה היום היא נראית "דודה" חביבה, שנונה ופיקחית. באמת צריך דמיון מטורף או להיות מאוהב בה באורח עיוור כדי להמשיך לראות בה גם עתה, אחרי 30 שנה, את דמותה מתקופת הלהקה.

באותו ערב הכריז אסף: "נכון, בכנס שבאנו ממנו היו רקדניות בנות 18, היו רקדניות בנות 30 מהמחזורים האחרונים, אבל אליסאנדרה רקדה יפה מכולן, היתה היפה מכולן, ריחפה גבוה מכולן".

ואליסאנדרה, מצידה, הודפת את שבחיו הנלהבים של בעלה במין זעם אילם. לה אין אשליות לגבי צורתה הנוכחית. בשבילה, המחמאות הללו הן תזכורת מרירה למה שהזמן החולף עולל לגופה, והיא כועסת, אפילו נוקמת בו באכזריות. כאילו הוא האשם בכך שבשלושים השנים האחרונות נהפכה מנערה מרחפת לאשה מבוגרת, כבדת מישקל.

גליה איננה עיוורת לשינויים שחלו בידידתה במרוצת השנים. היא הכירה אותה עוד בימים בהם עדיין היתה רקדנית ידועה. אז קינאה גליה באליסאנדרה, בהערצה שהיתה מופנית כלפיה, במבטי הגברים, בבטחון העצמי שהעניקו לה יופיה וכישרונותיה.

גליה לא הבינה מדוע יום אחד הפסיקה אליסאנדרה לטפח את עצמה. הרי נשים אחרות בנות גילן, על סף שנות ה־50, עדיין מקפידות על הופעתן החיצונית, עדיין נאות, חטובות ומושכות, אם כי – כפי שנהגה לומר – "עכשיו אנחנו כבר זקוקות לאור הרך של נרות ולדימיון עשיר של גבר".

מאז שהתחתנה והולידה ילדים, כמו חצתה אליסאנדרה את חייה בקו ברור וחד. עד כאן היתה נערה, ומכאן היא אשה – אשה של בית. אמנם היא עובדת, במישרה חלקית באוניברסיטה, אבל דומה שתמיד היא ממהרת לחזור הביתה, כאילו גוח לה רק ברלת האמות שלה. ועכשיו, כאשר הילדים בגרו ויצאו מהבית, היא נהפכה יותר שקועה בעצמה. אורי טוען שהספורט היחיד שהיא מרשה לעצמה הוא "לרדת לחיי אסף. הצרה היא שהספורט הזה לא שומר על גיזרתה, אלא רק על רעננות לשונה החדה".

כנס המחזורים של הלהקה השאיר את אליסאנדרה המומה. בניגוד לאסף, היא ערה לעבודת ההרס של השנים. הלהקה של אותם ימים היתה מפוארת. עד היום מזכירים אותה כסמל להצלחה בינלאומית. והיא היתה בה הכוכב הראשי. אבל אליסאנדרה מפוכחת מכדי להילחם בעבר, ומצד שני – גם אינה יכולה להתנחם בו. היא רואה את גיזרתן הדקה של הרקדניות הצעירות, ורואה את חברותיה ללהקה ואת שהשנים גרמו להן. לרגע נזכרה בחג מחזור אחר, שהשתתפה בו, חג המחזורים של גימנסיה הרצליה. בכניסה הציבו ראי גדול, ומתחתיו כתבו: "לפני שאתה צוחק מאחרים – תתבונן בעצמך". היא לא צחקה, והיא התבוננה בעצמה.

וכל זה יוצר בה, משום מה, זעם בלתי־מוסבר ולא הגיוני המופנה דווקא נגד אסף. באוזני גליה היא מודה: "בעצם הוא הרי בעל אידאלי. גבר מצליח, מנהל מפעל בעל שלוחות בינלאומיות, ונוסף לכך רק בתקופה האחרונה חזר וגילה את כישרונו כקומיקאי. פתאום זה בא לו. כמו נעורים מאוחרים. תמיד היה המצחיקן, השובב, הנחמד של החבורה, וכשפנה לעסקים כמו שכח את ההומור שלו. עכשיו זה חזר. ופעם בשבוע, במועדון לילה, המנכ"ל הנכבד מופיע בתור קומיקאי...". היא קראה לכך "טירוף הילדות השנייה של אסף המסרב להיזוקן".

גליה ידעה שלחברתה קשה לסלוח לבעלה על כך שכאילו הצליח יותר ממנה לשמור על נעוריו. בעיניו לא השתנה דבר. הוא עדיין עובד לה באמונה ובאהבה, ובעיניו היא עדיין האשה היפה ביותר. הצרה שהיא יודעת שזה רק בעיניו. השוטה הזה שמופיע עכשיו במועדון כדי לחדד את חוש ההומור שלו. ולתמהונה של אליסאנדרה – לא רק שלא השליכו אותו משם אלא שהוא נחל הצלחה מסחררת!

היא מסרבת לחזות בהופעותיו. שהשוטה ישתטה לבדו. הוא לא צריך אותי כשותפה. באותם ערבים היא הולכת אל ביתה של גליה, או ששתיהן יוצאות יחד לבית־קפה.

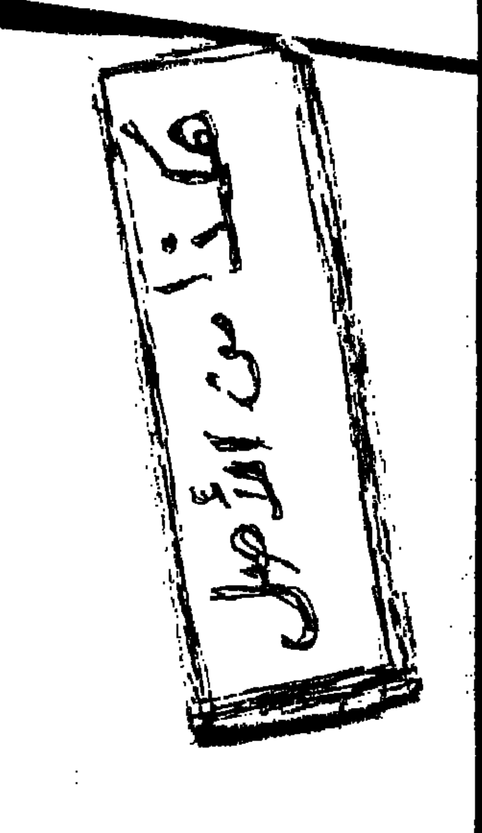
לגבי אליסאנדרה, אסף תמיד נשאר הגבר האפור, הדהוי, שקיומו כאילו מוצדק בכך שהוא נותר המעריץ האחרון שלה, היחיד שמזכיר לה את הצלחת נעוריה. גליה מתאמצת לשווא להראות לה את אסף החדש, שצמח עם השנים, גבר בטוח בעצמו הזוכה להערכת ידידיו. גבר שאפילו יכול להרשות לעצמו להשתטות במועדון לילה מבלי שהדבר יפגע בתדמיתו או במעמדו כמנכ"ל רציני. אבל אליסאנדרה מושכת בכתפיה: "עזבי, השוטה האומלל הזה".

באותו לילה שלאחר הכנס ביקשה גליה לראות את המועדון, והציעה לאליסאנדרה להצטרף אליה. זועפת, מושכת בכתפיה, בעל־כורחה, אליסאנדרה נגררה אחריה.

לב יפו. אורות עמומים. במה. שולחנות וסביבם כמה זוגות והרבה נשים בחבורות, נשים בשנות ה־30 וה־40 לחייהן שבאו לכאן להעביר ערב בשירה, בריקוד ובצחוק. משוחררות. מטופחות, נאות. מרשות לעצמן לרקוד על השולחנות. למחוא כפיים, לפצוח בשיר. לידן נראתה אליסאנדרה קפואה, מרובעת, רחוקה מאוד מנעוריה הפורחים ומביטחונה העצמי דאז.

אבל אליסאנדרה הבחינה בדבר נוסף. הבעל, זה שבעיניה נחשב אדם אפור, לא מושך במיוחד, נהפך פתאום לסמל־מין וכאן, במועדון, הוא אליל הנשים. מוצף תשומת לב ואהבה. הן קורעות אותו זו מזרועותיה של זו. שולחות לו פתקים, מזמינות אותו לשיר איתן, לשבת לצידן. במועדון הוא נהפך למלך. אליסאנדרה חשה כליבה דקירה מרירה, עוקץ של כאב ובחילה. קמה ויצאה מהמועדון, מה שהעליב יותר מכל היתה העובדה שאסף אפילו לא הבחין בנוכחותה...

ולגליה, שפסעה בעקבותיה אל המכונית, היא אמרה: "תארי לעצמך מה עובר עלי. אחרי כל־כך הרבה שנות נישואים כהן, שיחקתי את המלכה. בפעם הראשונה הבנתי שאני בקלות יכולה לאבד אותו – את המלך שלי".



נגר בצומת

(המשך מעמוד 8)

...לבנות, נגרים, פקידות, כל מה שהבן־אדם צריך, ופה ...י צריך לעשות הכל בעצמי. עכשיו אני גם הנהג גם ...קוה וגם הכתבנית. קודם כל נכנסתי לחנות וקניתי ...ם'.

...ה שיבש תבניות?

"...ה שיבש את הרצון לומר 'זהו, גמרתי רמטכ"ל ...ינית'. ככה זה נמשך עד היום".

אמרו עליך שההליכה הביתה היתה הונאה ...כנס תיכננת ללכת לפוליטיקה?

"הלכתי הביתה בשביל להיות בבית".

ההליכה הביתה הביאה להתארגנות חברים ...ימה צמית?

"כן".

מקימי צומ"ת (ציונות מתחדשת) הגדירו את ...יתם כחידוש ערכי הציונות. כך נאמר במסע ...יה שערכו בחבלי הארץ, בעיקר בבתי־ספר. בכנס ...ד שנערך ביסוד־המעלה (אוקטובר 83') הודיע ...ול איתן: "אין דרכנו לבחירות". כעבור שבועיים ...י ואמר במסיבת עתונאים: "צומ"ת איננה תנועה ...ית. היא לא קמה מתוך מגמה ללכת לבחירות".

מדוע שיניתם כיוון?

"כשהוקדמו הבחירות ל־1984, האסיפה החליטה ...לכת לבחירות וללכת עם 'התחיה'. בין הקמת צומ"ת ...בחירות עברה פחות משנה. אלפי נרשמו והזדהו ...נו. החלטנו ללכת עם 'התחיה' כי היתה דעה ...שתנו כתנועה רעיונית צריכים להופיע בציבור ...הופיע בדרך הפרלמנטרית. אחרת מה התכלית של ...עה רעיונית?"

פעולתו הראשונה כח"כ היתה ויתור על חצי ...כוותו הפרלמנטרית לטובת לב"י. הוא ביקש ...ותר את חסינותו כדי להישפט בגלל נהיגה ...מהירות מופרזות – 70 קמ"ש בשטח העיר רעננה – ...בדק במשפט שכולם נסעו במהירות כזו. הוא סרב ...קלות על מסוק שהטיס את חברי ועדת חוץ ובטחון ...צפון, טען שיכולים להגיע במכוניותיהם. הוא סרב ...צעות שהופנו אליו לצאת להרצות בחו"ל. בה בשעה ...זמה הצעתו להקדים את הבחירות ולשלול את זכות ...הבחירה מאזרחים שאינם משרתים בצה"ל או בשירות ...לאומי. הוסרו גם הצעותיו לצבוע את כבישי הארץ ...בצבע הפרדה לבנים כדי שהנהגים ישארו במסלולם, ...לבטל את מוסד הנשיאות עד שישתפר המצב ...הכלכלי. הוא העריך שהרוטציה בין פרס לשמיר לא ...תצלח. יכול להיות שאחרי הכל רפול צודק והוא ...באמת פוליטיקאי גרוע.

אלא שמעל ומעבר לכל אלה הציב רפול אתגר: "מדינה עם בעיות כמו שלנו צריכה להציב יעדים לאומים של מדינה, העוברים בירושה מממשלה לממשלה ואין להם ...הגבלות של זמן והקצאת משאבים. ארבעה יעדים: ...היעד הבטחוני – להסיר את איום ההשמדה. היעד ...החינוכי – להוות כוח משיכה. היעד הכלכלי – ...להקטין תלות. היעד הפוליטי – לחתור להכרה בזכות ...העם היהודי על ארץ־ישראל. אין לממשלה סדרי ...עדיפות. אני הייתי קובע סדר כזהו חינוך, בטחון, ...התיישבות, עליה. לפי זה צריך לחלק את המשאבים".

חינוך לפני בטחון?

"כן. רוב הנאומים שלי, ההצעות לסדר ...השאילתות הם בנושא החינוך, אבל זה לא מובלט".

איזה כנסת יש לנו?

"זה מה שיש לנו. לא יודע להשוות אותה לכנסות ...אחרות".

לפעמים נדמה שאתם יושבים שם בתוך בועה?

"זה לא נכון".

איזה חבר כנסת אתה?

"שונה מאחרים".

אתה חושב שאתה טוב?

"לא. אני לא חושב שאני טוב ולא חושב שאני ...רע. אני עושה די הרבה. עד הפגרה היו לי 74 נאומים. ...אני לא יודע אם זה הרבה. יש כאלה שסופרים כל נאום ...ושאילתא כאילו שזה מודד. לסטטיסטיקה אין ...חשיבות. אם אתה באופוזיציה אפשר להגיד שלא יוצא ...מזה כלום".

אולי טעיתם כשלא הצטרפתם לממשלת האחדות?

"לפעמים אנחנו תומכים בממשלה, לפעמים מתנגדים. תלוי בעניין. בממשלה לא היינו מועילים יותר. לעיתים די קרובות הייתי צריך לפעול בניגוד למצפוני".

ככה זה בפוליטיקה...

"אני לא חושב שהייתי מסוגל להסתגל לזה. הגשתי הצעת חוק לשירות לאומי לערבים. הרבה חברי קואליציה תמכו בי במסדרונות ובמזנון. במליאה הם הצביעו לפי הקו הקואליציוני. הרוב פעל בניגוד למצפונו. אני לא חושב שאני מסוגל לזה. אני לא בא אליהם בטענות. אני לא יכול להיות כזה".

אז לעולם לא תוכל להיות שר?

"לא שמתי לי מטרה להיות שר".

זה צריך להדאיג את מי שתמך בך ומאמין בך.

"יש דברים שאני מוכן להתפשר עליהם – לא על דברים עקרוניים. זה שהצביעו בעדי ורוצים שאהיה בממשלה לא מהווה אצלי גורם. על דברים עקרונים לא אוותר אף פעם".

בעבר הצעת שיעבירו את כספי פרוייקט ה"לביא" לפתרון המשבר בחקלאות. מה פתאום אתה תומך ב"לביא"?

"כשהייתי רמטכ"ל התנגדתי ל'לביא'. יחד איתי התנגד מפקד חיל־האויר. זה היה ה'לביא' הקטן של ויצמן. התנגדתי גם ל'לביא' הגדול. לטווח של עשרים שנה, תעלת הימים יותר חשובה למדינה מה'לביא'. מטוס אפשר לקנות ותעלת ימים אי אפשר. היא יכולה ללכד סביבה את כל העם היהודי וזה שייך ליעדים הלאומיים, כי בזה יש אלמנט של כוח משיכה. לפני שנה וחצי שנה הסתבר שה'לביא' הגיע לנקודה של אל־חזור ואז שיניתי את דעתי. צריך ללכת קדימה, ואם הבעיה היא כספית ולא מבצעית אז צריך לפתור את הבעיה הכספית".

המתנגדים אומרים שבשנות ה־90 יהיו מטוסים מתקדמים יותר בזירה.

"ה'פאנטום' התחיל לטוס ב־1958. כיום יש 'פאנטום' לשנת אלפיים. זה מה שהתעשיה האווירית מציגה. ה'לביא' יתאים את עצמו להתפתחויות הטכנולוגיות. הכסף שהאמריקנים נותנים, לא בטוח שיתנו לדברים אחרים. ממשלה רצינית היתה צריכה להתייצב בפני העם ולומר שה'לביא' הוא מפעל לאומי כמו לב"י ושהעם היהודי מרים אותו. אבל יש לנו ממשלה לא רצינית, שבהרכבה הנוכחי לא יכולה לקבל שום החלטה".

גם אתם במפלגה הקטנה שלכם לא מסוגלים.

"תסלח לי, אבל אין אצלנו ויכוח בשאלות עקרוניות. זו ממשלה של כל העם והיא לא מתפקדת".

אתה מציע בחירות עכשיו?

"לא שיניתי דעתי מאז הבחירות, למחרת הבחירות, כשהנשיא קרא לנו ושאל על מי לדעתנו להרכיב ממשלה, הצעתי לו לא להטיל את הרכבת הממשלה על אף אחד. הצעתי שילכו תוך שבועיים לעוד סיבוב בחירות. אני חושב שהנשיא חשב שזו בדיחה, זו היתה הצעה רצינית".

אפילו חבריך לסיעה לא תמכו בהצעה?

"עכשיו כולם תומכים".

עכשיו, אחרי ארבע שנים, עושה רפול הערכת מצב. יושב בצומ"ת ומרגיש כמו על צומת. חייל ואכר, אדם ישיר ובוטה בדיבורו ובמחשבתו, במרכז הזירה הפוליטית המתלהלה של אחד בפה ואחר בלב. בתוך שבוע עד עשרה ימים הוא עשוי להחליט על פרישתו מ"התחיה". אם יגשים את החלטתו, יתכן שקולו העצמאי – הקול ה־60 מתוך ה־119 – ישחוף את כל המערכת להקדמת הבחירות, לא לפני שיאלץ ליושב כיסא לבין עצמו דילמה מוסרית קשה: להחזיר או להחזיק בידו את המנדט של "התחיה". אחרי הכל, באמנה למועמדים לכנסת שחיבר במאי 1984, הוא התחייב בסעיף הראשון ש"אם מטעם כלשהו אחליט לפרוש מהסיעה שבה נבחרתי – אתפטר לאלתר מחברותי בכנסת".

יצחק בן־חורין

אם תרזו, אין זו אגדה

(המשך מעמוד 17)

"אדם שמן הוא אדם שאיבד לחלוטין את המנגנונים הבריאים של תחושת רעב ושובע. תמיד הוא רעב, אף פעם לא שבע. על־ידי תרגול נכון, ניתן להחזיר את המנגנונים הללו לתיפקוד. ותרגול גם יכול להחזיר לאדם את חופש הבחירה כאשר מדובר באוכל. אצל השמן חופש הבחירה הזה אינו קיים. הוא רואה אוכל – מיד הוא מתנפל. לא שואל את עצמו 'האם אני באמת אוהב את האוכל הזה?' 'האם אני באמת רעב עכשיו?' לא מקשיב לצרכי הגוף.

"כך גם יראג השמן לאכול 'ארוחה מונעת'. אם הוא יודע שהוא צריך לנסוע לירושלים, יראג לאכול קודם שמא הוא יהיה רעב אחר־כך ולא יהיה לו איפה לאכול. זה שהוא לא רעב כרגע לא משנה כלל. הוא הרי אינו אוכל כאשר הוא רעב, אלא כאשר יש אוכל. אחת המטלות בקורס שלנו היא לעקוב במשך כמה ימים, ומקרוב, אחר התנהגותם של שמנים ורזים. פתאום אנשים מגלים שרזה, כאשר הוא פותח את המקרר ואין בו שום דבר שהוא אוהב – פשוט מוותר. לא אוכל. השמן – יאכל מה שיש. אוהב, לא אוהב, למי אכפת. ברגע שהמנגנונים יחזרו לפעול, לא יתכן שאדם יאכל יותר ממה שהוא צריך לאכול. ואת זה אנחנו מנסים להחזיר לשמנים, באמצעות תירגול נכון".

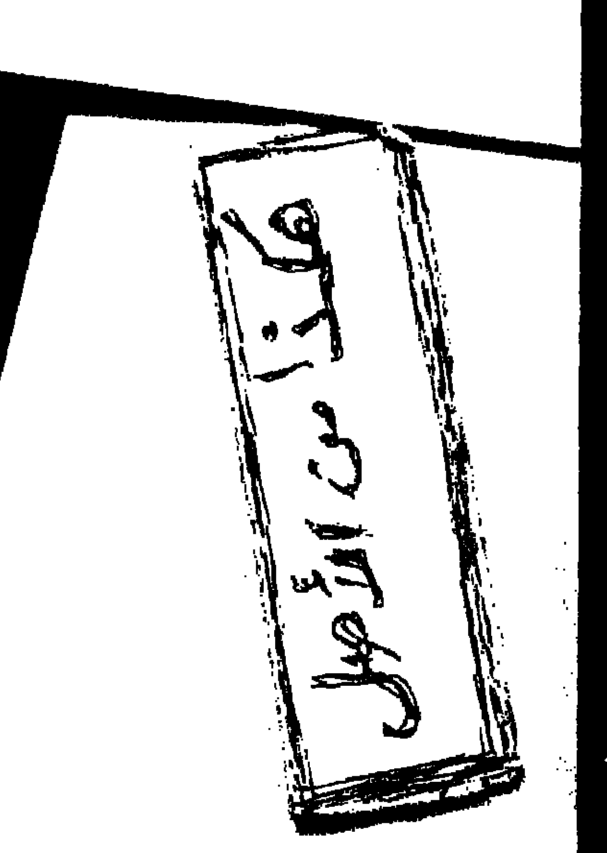
"התרגול גם בא לשבור את התלות הפסיכולוגית של השמן במזון. הוא עצבני – הוא אוכל. הוא משועמם – הוא אוכל. הוא בחרדה – הוא אוכל. הוא עייף – הוא אוכל. מה הקשר בין אחד לשלישי? את עייפה – תלכי לישון, משועממת – תצאי מהבית, תלכי לטייל, תדברי עם חברה בטלפון. מי שהתרגל לאכול באופן אוטומטי – הוא בצרות. אנחנו מנסים להביא אותו לכך שיחשוב מדוע הוא אוכל. אחר־כך זה כבר יבוא באופן אוטומטי. אני אומר לאנשים: תשכחו מכוח רצון. אין דבר כזה. אני לא רוצה שתתאמצו ואחר־כך תשברו. אני רוצה לעזור לכם להקנות לעצמכם הרגלים חדשים".

"איך עושים את זה? אחרי שעורכים כמה ימים מעקב אחרי אנשים רזים ורושמים את התנהגותם, עוברים למעקב אחרי התנהגות־האוכל שלנו. כל משתתף מקבל טופס מיוחד בו עליו לרשום כל מה שנכנס לפיו במשך היום. אחרי כמה ימים פתאום מבינים עד כמה החיים, בכל הקשור לאוכל, היו בלתי־מתוכננים. מדוע צריך להכניס משהו לפה בכל חצי שעה? מדוע לא לתכנן ולחלק את היום? אבל האדם צריך להגיע להכרה הזו בעצמו, לא משום שמישהו רשם לו הוראות דיאטה".

"אחר־כך יש שלב בו המשתתפים צריכים לסווג את האוכל. שאכלו בהתאם למידת ה'אהבה'. פתאום אנשים מגלים שחצי מהדברים שהכניסו לפה במשך היום הם בכלל לא אוהבים. מה פתאום הם אכלו את זה? הרישום והמעקב מכריחים אותם לחשוב לפני שהם אוכלים מאכל מסויים, ואז, הרבה פעמים, מחליטים לוותר. אדם מתחיל לשאול את עצמו: האם אני רעב, או שאני סתם אוכל כי הריח משגע אותי/הצורה שבה האוכל מסודר מגרה אותי/לא נעים לי לסרב. אחרי תרגול מסויים זה נהפך לפעולה אוטומטית. האדם רכש הרגל חדש, זה בדיוק ההיפך מכוח רצון".

"בשלב הזה כבר יורדות מאליהן כמויות האוכל. מתחילים לרדת במשקל, יש חיזוקים להמשיך. בשלב הבא עוברות השאלות ל'מדוע בכלל אני רוצה לאכול עכשיו?'. ואז מגלים שבעצם נמצאים במתח. ברגע שיודעים את זה, מטפלים בסיבות הגורמות למתח – ולא רצים לזולל. שוב, בתחילה הכל נעשה כתירגול קצת מלאכותי, לפעמים מצחיק ומעצבן. בסופו של דבר זה נהפך לטבע שני. השמן מתחיל להתנהג כמו רזה. השלב האחרון, כמובן, הוא שהשמן באמת נהפך לרזה".

יעל פז־מלמד





בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 19.6.52 — 26.6.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

ד. בן־גוריון הציג ממשלתו החדשה

בהודעה קצרה שנמשכה 10 דקות בלבד הציג הבוקר בכנסת ד. בן־גוריון את ממשלתו המחודשת. רוב דבריו הוקדשו להערכת פעלו של שר האוצר הפורש ובסופם הודיע על צירופו של חיים כהן לממשלה כשר המשפטים ועל חילופי התיקים שחלו בממשלה עם פרישתו של א. קפלן מהאוצר.

"ברצוני להודיע לחברי הכנסת הנכבדים: חברי אליעזר קפלן שעליו לפרוש מהנהלת האוצר מפני מצב בריאותו" – במלים אלה פתח היום ראש הממשלה ד. בן־גוריון את הודעתו על חילופי הגברי בממשלה. ההודעה נמשכה בסך הכל עשר דקות ששמונה מהן היו מוקדשות למתן הערכה לבבית וחמה לאישיותו ופועלו של אליעזר קפלן ושתי דקות בלבד לשינויים בממשלה שהם:

- אליעזר קפלן – סגן ראש הממשלה בלי תיק.
- לוי אשכול – שר האוצר.
- פרץ נפתלי – שר החקלאות.
- חיים כהן – שר המשפטים.

כל שאר השרים ותפקידם רב יוסף כשר המסחר והתעשיה נשארים בתפקידיהם ואני מבקש מהכנסת לאשר מינויו של חיים כהן כשר המשפטים – סיים בן־גוריון.

משלחת מפ"ם לברלין יוצאת דרך פראג

חברי הכנסת מ. יערי ומזכיר ועד השלום בישראל י. ... עמדו לצאת הבוקר דרך פראג לברלין. שניהם מצויידים בויזות בנוסח צ'כיות וכרטיסי נסיעה לפראג – בכיוון אחד בלבד.

ה"ה יערי ו... רכשו את כרטיסי הטיסה שלהם במטבע ישראלי באישור האוצר.

מתוכי מפ"ם נמסר הבוקר כי נציגי ישראל למועצת השלום העולמית נאלצים לנסוע דרך פראג, מאחר שאין נותנים להם לעבור ארצות מערב בדרכם לכינוס המועצה בברלין.

התפוצצות באניה "אתרוג" בדרכה לחיפה

האניה הישראלית "אתרוג" של חברת צים, בת 1991 טון, הגיעה לנמל סאותהמפטון כשהיא "צולעת" מאד לאחר התפוצצות שאירעה בחדר המכונות.

עדיין לא הוברר אם היו אבידות בנפש וכן לא נודע היקף הנזק.

ההתפוצצות אירעה ... מית לנמל ... ביום ה' אחרי הצהרים, כשהאניה "אתרוג" נמצאה בדרכה מלונדון לחיפה עם מטען כללי. על סיפונה נמצא נוסע אחד בלבד. ... "לוירטו" יצאו לסקור את האניה הניזוקה.

אביר האבירים

אביר הרוכבים מס' 1, יהודה דרסלר, שמנע אסון מחריד כשניסה לעצור בשתי רגליו מכונית.

אוירון חברת "ארקיע" נחת באילת. כשעל המסלול עמדה מכונית הטיולים המיוחדת של חברת "גיל", שהחלה לפתע לזוז קדימה לעבר קבוצת התיירים והמטיילים שעמדה בצל כנף המטוס. אז זנק יהודה דרסלר שהבחין בדבר ודחף את שתי רגליו אל מתחת לגלגל הקדמי של המכונית הכבדה, כדי לעצרה. בתמונה: יהודה דרסלר ששבר את שתי רגליו בפעולה זו הובא מאילת במטוס ללוד להעברתו לבית חולים בת"א.

גדר־תיל לאורך שפת־הים

למתוח גדר־תיל ... לאורך חוף הים בקטע בין ... בות טרומפלדור וגורדון, ... למנוע את הרחצה ...

הפגנת עולים פוזרה בכוח

הפגנת כמאתיים עולים מעיראק, ממעברת נחלת יהודה פוזרה בכוח ע"י המשטרה לאחר שהמפגינים ניסו להתפרץ לשערי בית המלבנות בתל אביב ושברו את משקפיו של אחד השוטרים שעמד על המשמר ליד הבית.

15 מבין העולים נעצרו ונכלאו בתחנת המשטרה ברחוב יהודה הלוי. שוטר אחד נפצע קל ולאחר שנחבש חזר לתפקידו.

ההפגנה פוזרה ע"י השוטרים שהשתמשו באלות. מבין העולים היו רק כמה פצועים קל.

המפגינים הגיעו בשעות הבוקר ממעברת נחלת יהודה לבית השוכנות בת"א בפינת ... לום נחלת־בנימין בדרישה שישכנו את 40 משפחותיהם בצריפים במקום באהלים.

ביצור דג ענק

דג ענק באורך של 5 מטרים נמצא תקוע בין הסלעים בקרבת נבי רובין, כ־30 מטר מהחוף הישראלי.

רוסיה מזהירה שנית את מצרים

פוטרו פקידים כתוצאה מתלונות


28.6-3.7.87
חופשה נעימה
המשביר לצרכן
מבצע חופש ונופש
לכל המשפחה
20% הנחה
15% הנחה
25% הנחה
20% הנחה
הפרס הראשון בחסות
SPALDING
ציוד ובגדי ספורט
שיט זוגי בים התיכון
VERGINA
הצעה מיוחדת
VULCASA
שבוע יצרן טוילנד
25% הנחה
והגרלה
כרטיס טיסה ללונדון
100 חיות פרווה
20 רובוטריקים
שרות ללקוחות המשביר לצרכן - קניה באשראי עד 12 תשלומים